

Tartumaa Arendusselts

ÜHISED
VÄÄRTUSHINNANG
(KULTUURITAUST)

Tartumaa Arendusseltsi tegevuspiirkonna arengustrateegia aastateks 2008-2013

LEADER
EESTI

Kontaktandmed:

Tartumaa Arendusselts

Aadress: Vaksali 17A, 50410 Tartu

Telefon: 7430088, 53409873

E-post: kristiina.liimand@tas.ee

Veebiaadress: www.tas.ee

Strateegia kinnitamise koht: Kõrveküla, Tartu vald, Tartumaa

Strateegia kinnitamise kuupäev: 09.12.2010

Strateegia kinnitamise protokollinumber: 2

Juhatuse esimees: Viktor Muuli

/

/

SISSEJUHATUS

Teie käes on Tartumaa Arendusseltsi tegevuspiirkonna arengustrateegia aastateks 2008-2013, milles on sõnastanud TASi liikmete kokkulepped tegevuspiirkonna arendamiseks.

Dokument on ühtlasi 2008. aastal kinnitatud TASi esimese strateegia edasiarendus, mis toetub vahepeal ellu viidud projektide ja tegevuste tulemuslikkuse analüüsile ning organisatsiooni liikmete tänastele arusaamadele piirkonna ja sihtgruppide vajadustest.

Strateegia uuendamise tingis TASi liikmeskonna kasv ning sellest tulenev vajadus kaasata uued liikmed piirkonna arendamisse. Samuti on organisatsiooni liikmeskonna hulgas kõlanud soov paremini suunata Maaelu Arengukava LEADER telje vahendeid, täpsustades strateegia fookust.

Uuendatud strateegia erineb 2008. aasta versioonist paari aspekti poolest:

- sõnastatud on väärtused, millele toetub nii strateegia kui ka Tartumaa Arendusseltsi organisatsioonina;
- detailsemalt on sõnastatud TASi visiooni tegevuspiirkonnast;
- selgemalt on välja toodud strateegilised sihtgrupid, mis sisuliselt olid olemas ka eelmises versioonis;
- fookuse kitsendamise eesmärgil on vähendatud võtmevaldkondi ja meetmete arvu ning antud neile selgemad eesmärgid.

Muudatustele vaatamata jätkab uuenenud strateegia 2008. aastal kokku lepitud arengusuundade toetamist.

Strateegias on kasutatud järgmisi lühendeid:

TAS – Tartumaa Arendusselts

KOV – kohalik omavalitsus

MTÜ – mittetulundusühing

MAK – Eesti Maaelu Arengukava

SISUKORD

STRATEEGIA LÜHIKIRJELDUS.....	5
1. ÜLDOSA	7
1.1. Tegevuspiirkond.....	7
1.2. Kohalik tegevusgrupp	8
1.3. Strateegia kujundamise protsess	9
1.4. Tartumaa Arendusseltsi põhiväärtused	11
2. KOHALIKU TEGEVUSGRUPI ARENG JA TÖÖKORRALDUS	12
2.1. Organisatsiooni kujunemine	12
2.2. Juhtimine ja töökorraldus	12
2.3. Koostööpartnerid	14
3. TEGEVUSPIIRKONNA SOTSIAAL-MAJANDUSLIK ANALÜÜS	15
3.1. Elanike arv ja vanuseline struktuur	15
3.2. Haridus ja keeled.....	20
3.3. Tööturg.....	22
3.4. Ettevõtted	24
3.5. Kohalike omavalitsuste võimekuse indeks	25
3.6. Elanike sotsiaalne aktiivsus	26
3.7. Kokkuvõte.....	29
4. SOTSIAALSETE GRUPPIDE VAJADUSTE KOKKUVÕTE	30
5. STRATEEGILISED VALIKUD.....	31
5.1. Tartumaa Arendusseltsi visioon.....	31
5.2. Sihtgrupid, võtmevaldkonnad ja eesmärgid	31
5.3. Meetmete lühikirjeldused.....	35
5.4. Strateegia seosed teiste arengudokumentide ja toetusmeetmetega	37
5.5. Seosed ja ühisosad teiste toetusmeetmetega	40
6. TEGEVUSGRUPI VÕIMEKUSE HOIDMINE JA ARENDAMINE	42
7. STRATEEGIA OODATAVAD TULEMUSED JA SEIRE.....	45
8. FINANTSEERIMINE.....	48
9. STRATEEGIA ELLUVIIMISE KAVA.....	50
LISAD.....	52
Lisa 1: Mittetulundusühingu Tartumaa Arendusseltsi põhikiri.....	52
Lisa 2: Tartumaa Arendusseltsi liikmeskond, juhatus ja revisjonikomisjon seisuga 22.11.2010	61
Lisa 3: Tartumaa tegevuspiirkonna kohalike tugevuste, nõrkuste ja vajaduste kaardistus 2008	66
Lisa 4: Vestluste kokkuvõte Tartumaa Arendusseltsi liikmetega	76
Lisa 5: Tartumaa Arendusseltsi liikmete areng ja kogemused.....	92
Lisa 6: Strateegia koostamisel kasutatud materjalid	96
Lisa 7: Strateegia vastavus määrusele.....	98

STRATEEGIA LÜHIKIRJELDUS

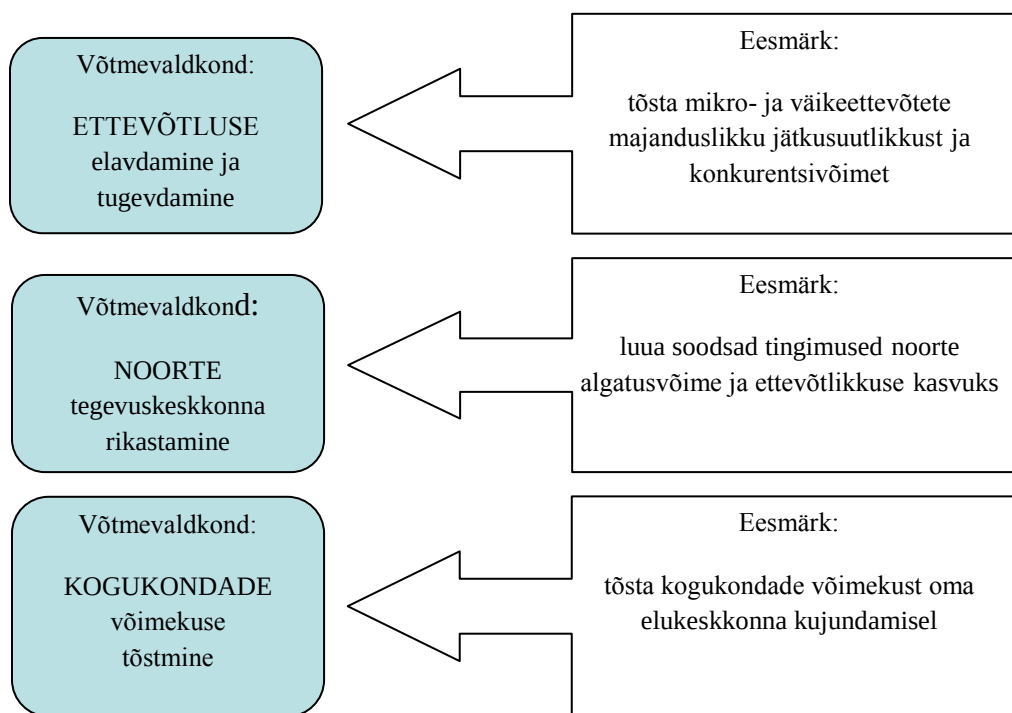
Tartumaa Arendusseltsi tegevuspiirkonna arengustrateegia aastateks 2008-2013 on dokument, milles on sõnastanud Tartumaa Arendusseltsi (edaspidi: TAS) liikmete kokkulepped, kuidas arendatakse 17 Tartumaa kohaliku omavalitsuse piiresse jäävat tegevuspiirkonda - Alatskivi, Haaslava, Kambja, Konguta, Laeva, Luunja, Meeksi, Mäksa, Nõo, Peipsiääre, Puhja, Tartu, Tähtvere, Vara, Võnnu ja Ülenurme valda ning Kallaste linna.

Strateegiat iseloomustab väärtuspõhisus ja inimesekesksus. TASi põhiväärtused on:

- ETTEVÕTLIKKUS
- HOOLIVUS
- UUENDUSLIKKUS
- KOOSTÖÖ

TAS on välja valinud kolm strateegilist sihtgruppi, kelleks on ettevõtjad, kogukonnad ja noored.

Sihtgruppidest ning nende vajadustest lähtuvalt keskendub strateegia kolmele võtmevaldkonnale ning eesmärgile:

Strateegiat rakendatakse 3 meetme kaudu. Nendeks on:

- ettevõtluse meede;
- noorte meede;
- kogukondade meede.

Ettevõtluse meetme eesmärk on tõsta mikro- ja väike-ettevõtete majanduslikku elujõulisust ja konkurentsivõimet.

Meetme tegevussuunad on:

- kohaliku loodus-, kultuuri- ja oskusressurssi väärindamine;
- toetus ühis- ja kohaturunduseks ning klastrite käivitamiseks;
- uuenduslike toodete ja teenuste loomine.

Noorte meetme eesmärk on luua soodsad tingimused noorte algatusvõime ja ettevõtlikkuse kasvuks.

Meetme tegevussuunad on:

- arenguvõimaluste ja -tingimuste loomine noortele;
- noorte arengut toetavate võrgustike loomine ja arendamine;
- noorte omaalgatuse toetamine.

Kogukondade meetme eesmärk on tõsta kogukondade võimekust oma elukeskkonna kujundamisel.

Meetme tegevussuunad on:

- uute kogukonnateenuste käivitamine kohaliku vajaduse baasil;
- ühistegevuseks tingimuste loomine;
- kogukondade-vaheliste koostöövõrgustike loomine ja tugevdamine.

Meetmete täpsemad tingimused on välja toodud Tartumaa Arendusseltsi rakenduskavas TASi kodulehel <http://www.tas.ee/est/tas-strateegia/>.

Strateegia koostamisel kasutatud materjalid on toodud strateegia Lisas 6.

Strateegia vastavus määrusele „Leader-meetme raames antava kohaliku tegevusgrupi toetuse ja projektitoetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord“ on toodud strateegia Lisas 7.

1. ÜLDOSA

1.1. Tegevuspiirkond

Tartumaa Arendusseltsi tegevuspiirkonda (edaspidi TAS piirkonda) kuulub 17 Tartu maakonna kohaliku omavalitsuse üksust: Alatskivi, Haaslava, Kambja, Konguta, Laeva, Luunja, Meeksi, Mäksa, Nõo, Peipsiääre, Puhja, Tartu, Tähtvere, Vara, Võnnu ja Ülenurme vald ning Kallaste linn. TAS piirkonda ei kuulu Tartu maakonna omavalitsustest Tartu linn, Elva linn, Rannu, Rõngu ja Piirisaare vald (Joonis 1).

Joonis 1. TAS piirkonna KOV üksused

Allikas: Statistikaamet

TAS piirkond asub Eesti kahe suure järve - Peipsi ja Võrtsjärve - vahel ning piirneb põhjas Jõgeva, lõunas Põlva ja Valga maakonnaga, läänes Võrtsjärvega ning idapiir Peipsi järvel on ühtlasi riigipiiriks Venemaaga. TAS piirkonda läbib Eesti pikim Tallinn–Tartu–Võru–Luhamaa maantee ning Tallinn-Valga raudtee. Piirkonda jääb Eesti ainus laevatatav jõgi, Võrtsjärve ja Peipsit ühendav Suur-Emajõgi kogupikkuses 100 km. Ülenurmes asub lennujaam, kust toimuvad otselennud Riiga ja Stockholmi. TAS piirkonna loodusele annavad rahvusvahelise tähtsuse Eesti suurim deltasoostik – Emajõe suursoo ning Emajõe ülemjooksul looklevad vanajõed ja laiuvad taastatud luhaalad, mis on elupaigaks kaitsealustele lindudele ja taimedele. TAS piirkonna infrastruktuurid on valdavalt seotud Tartu linnaga. Kultuuriliselt ei eristu Tartumaa Arendusseltsi piirkond palju muust Eestist, välja arvatud eripärane Peipsiveere piirkond, mille kujunemist on palju mõjutanud vanausuliste kogukonnad.

TAS piirkonna pindala on 2470,13 km², moodustades 83% Tartu maakonna pindalast. TAS piirkonnas oli 2010. aasta 1. jaanuaril registreeritud 39 309 elanikku (27% Tartu maakonna elanikest) (Tabel 1).

TAS piirkonnas on ühe km² kohta keskmiselt 15,9 elanikku, Tartu maakonnas tervikuna 48,5, Eestis keskmiselt 30,5. Tartumaa valdade keskmine asustustihedus on 14,5 elanikku/km², Eesti valdades elab keskmiselt 11 elanikku ühe km² kohta. Tartumaal on neli KOV üksust (2 linna ja Ülenurme vald), kus registreeritud elanikke on ühe km² kohta rohkem kui Tartumaal keskmiselt. Kõige hõredamalt on asustatud Meeksi ja Laeva vald, kus on keskmiselt ühe km² kohta alla 5 elaniku.

Tabel 1. TAS piirkonna KOV üksuste rahvaarv, pindala ja rahvastikutihedus, 1. jaanuar 2010

KOV üksus	Rahva arv	Pindala, km ²	Rahvastiku tihedus, inimest/km ²	KOV üksus	Rahva arv	Pindala, km ²	Rahvastiku tihedus, inimest/km ²
Alatskivi vald	1 312	128,38	10,2	Nõo vald	3 832	168,92	22,7
Haaslava vald	1 861	110,02	16,9	Peipsiääre vald	813	30,95	26,3
Kallaste linn	949	1,93	491,7	Puhja vald	2 255	167,54	13,5
Kambja vald	2 478	189,22	13,1	Tartu vald	6 002	300,26	20,0
Konguta vald	1 316	107,6	12,2	Tähtvere vald	2 799	114,79	24,4
Laeva vald	830	233,18	3,6	Vara vald	1 943	333,81	5,8
Luunja vald	3 174	131,54	24,1	Võnnu vald	1 170	232,63	5,0
Meeksi vald	640	143,48	4,5	Ülenurme vald	6 151	86,35	71,2
Mäksa vald	1 784	133,47	13,4	TAS piirkond kokku	39 309	2470,13	15,9

Allikas: Statistikaamet

1.2. Kohalik tegevusgrupp

Tartumaa Arendusselts on asutatud 27. juulil 2006. aastal eesmärgiga arendada avaliku, era ja kolmanda sektori koostöös kohalikku elu tegevuspiirkonnas.

Tartumaa Arendusseltsi liikmeskonda kuuluvad kohalikud omavalitsused, mittetulundusühendused ja äriühingud, mis tegutsevad TAS piirkonna (vt Joonis 1) territooriumil. TASiga on liitunud 17 omavalitsust (vt Tabel 1), 44 erasektori ja 47 kolmanda sektori esindajat. 2010. aasta 22. novembri seisuga on TASis 108 liiget (vt Lisa 2).

44 äriühingu hulgas on 30 osaühingut, 12 füüsilisest isikust ettevõtjat ja 2 aktsiaseltsi. Ettevõtete tegevusvaldkondadeks on puidutööstus, põllumajandus, toidlustus, õmblus, ehitus, turism ja käsitöö. Valdavalt on TASi liikmed väikeettevõtteid, kelle tegevusalad on seotud kohaliku turuga, suuri eksportijaid ega teadusmahukaid ettevõtteid liikmete seas ei ole.

47 mittetulundusühenduse seas on 16 külaseltsi, 1 perekklubi, 6 naisseltsi, 1 käsitööselts, 1 noorteühendust, 3 laulu-mängutantsuseltsi, 2 looduskeskust, 4 spordiklubi ja 13 piirkondliku arenguga tegelevat organisatsiooni. TASi tegutsemisaja jooksul on liikmeskonnas suurenenud piirkondliku arenguga tegelevate ühenduste arv. Piirkondliku arenguga tegelevate organisatsioonide esindajad on välja toonud TASiga liitumise eelised:

- TASi tegevuste kaudu on võimalik õppida ja areneda;
- TASis nähakse head partnerit arengutegevustes;
- TASil on lai liikmeskond;
- TAS valdab palju informatsiooni.

Tartumaa Arendusseltsi liikmete areng ja kogemused on välja toodud Lisas 5.

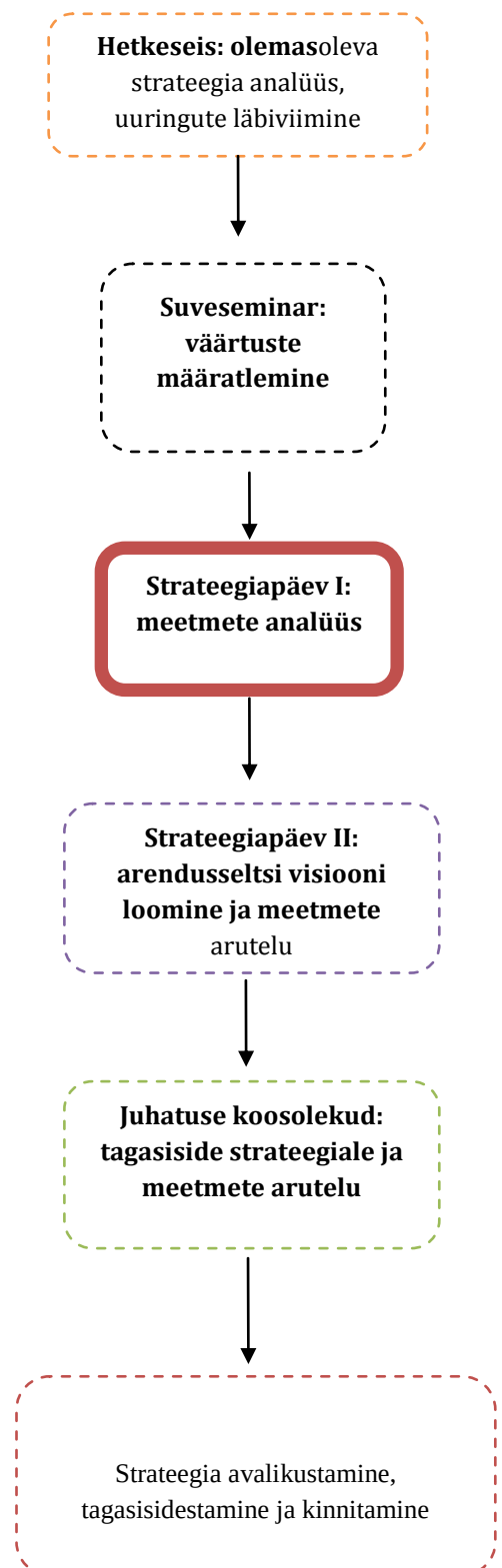
1.3. Strateegia kujundamise protsess

2010. aasta kevadel alguse saanud strateegia uuendamise protsessi eesmärk oli luua erinevaid osapooli kaasav ning nii organisatsiooni kui ka piirkonna edasiarengut toetav strateegia. Strateegialoome olulisteks väärtusteks on olnud tunnustamine ja kaasamine.

Tunnustamise keskmes on olemasolevate tugevuste väärtustamine, uute esilekerkivate võimaluste märkamine ning tegelike vajaduste teadvustamine. Tunnustamine on seotud olemasolevast strateegiast parima edasikandumisega ning järjepidevuse loomisega.

Kaasamine on seotud võimaluste loomisega erinevatele osapooltele – juhatusele, liikmetele, tegevmeeskonnale, partneritele, ekspertidele –, et aktiivselt, avatult ja vabatahtlikult osaleda protsessis, võimalusega anda tagasisidet, avaldada oma arvamust. Strateegia uuendamise protsessi kaasati erinevaid strateegiaeksperte: Rivo Noorkõiv (Geomedia OÜ), Ülar Loolaid ja Indrek Kärner (Maaelu Arendajate Ühing) – ning kaasavate protsesside juhendajaid: Piret Jeedas (Ruumi Loomine OÜ), Ivika Nõgel (MTÜ Partnerlus).

Strateegia uuendamise protsess on koosnenud kahest teineteist täiendavast lähenemisest. Nn

Joonis 2. Strateegia uuendamise protsess 2010

põhilähenemine (Joonis 2) koosnes erinevatest teineteist toetavatest tegevustest, mis andis olulise sisendi strateegia visiooni täiustamisele, strateegiliste võtmevaldkondade selgemale esiletoomisele ning meetmete määratlemisele. Põhilähenemist täiendas arendusseltsi liikmete poolt läbi viidud tunnustavad vestlused, mis andis sisendit tänase hetkeolukorra kirjeldamiseks ning organisatsiooni tegevussuundade valikuks (ptk 6). Tunnustav vestlus on viis saada tagasisidet senisele tegevusele ning soovitusi tulevikusuundadeks.

Siinkohal on välja toodud strateegiaprotsessi olulisemad etapid.

Hetkeseisu kaardistamine (aprill-juuni 2010)

Olemasoleva strateegia analüüs ja olemasolevate meetmete väärtuse hindamine. Analüüsipõhised ettepanekud, (statistiliste) andmete uuendamine. Kallaste linna statistiliste andmete analüüsimine ja sisend strateegiasse.

Taustainfo kogumine: inimressursi uuringu läbiviimine.

Suveseminar (3. juuli 2010)

Kõikidele arendusseltsi liikmetele ja partneritele suunatud tulevikuvaatav seminar. Seminaril arutati selle üle, millise Tartumaa soovivad inimesed pärandada järeltulevatele põlvkondadele; uuriti, milliseid olulisi väärtusi kannavad endas noored, kogukonnad, ettevõtjad ning kuidas saab arendusselts toetada nimetatud sihtgruppe. Suveseminarist võttis osa 58 inimest.

Strateegiapäev (14. september 2010)

Kõikidele arendusseltsi liikmetele ja partneritele suunatud arutelu, kus anti ekspertide osavõtul ülevaade, kuidas senised meetmed on toetanud strateegilisi eesmärke ning millised tendentsid on ilmnunud meetmete rakendamisel. Juhitud vestlusringides uuriti, milliseid eesmärke meetmed peavad kandma ning kuidas soovitud eesmärkide teostamisele kaasa aidata. Arutelul osales 27 inimest.

Strateegiapäev (01. oktoober 2010).

Seminaril keskmes oli ühine tulevikku vaatamine ja visiooni loomine. Seminaril uurisime koos osalejatega, milline on nende unistuste Tartumaa. Lisaks tutvustasime veelkord meetmeid ning avasime arutelud meetmete täpsustamiseks. Arutelul osales 14 inimest.

Strateegia arutelud juhatuses (13.,15. ja 29. oktoober 2010)

Juhatuse koosolekul anti esmane ülevaade uuenenud strateegia põhimuudatustest, sh visioon, võtmevaldkonnad, meetmed. Juhatuse liikmetelt saadi tagasisidet muudatusettepanekuteks, mis täiendavalt sisse viidi. Strateegia suunati avalikustamisele.

Juhatuse koosolekul (13.10.2010) osales 17 inimest, täiendaval meetmel käsitleval koosolekul (15.10.2010) 8 inimest, juhatuse koosolekul (29.10.2010) 15 inimest.

Strateegia avalikustamine (5. november 2010)

Anti ülevaade peamistest muudatustest strateegias ning tutvustati meetmeid. Strateegia avalikustati arendusseltsi koduleheküljel (1. november 2010) ning tagasisidet oodati kuni 15. novembrini.

Avalikustamisel osalesid arendusseltsi liikmed, tegevmeeskond, juhatuse liikmed, partnerid ja eksperdid, kokku 26 inimest. Täiendusettepanekuid tegid juhatuse ning TASi liikmed. Strateegiakomisjon vaatas laekunud muudatusettepanekud läbi ja tegi juhatusele ettepanekud strateegia täiendamiseks.

Strateegia lõplik valmimine ja kinnitamine

Strateegia lõplik kinnitamine toimus 9. detsembril, TASi üldkoosolekul.

Võimalust kõikidel arendusseltsi liikmetel ja partneritel osaleda strateegia uuendamise protsessis on toetanud seminaride, arutelude, koosolekute läbiviimine ning panustamise võimaluste pidev kommunikeerimine. Teavitamiseks on kasutatud pigem personaalset lähenemist (e-kiri, kutsed posti teel, telefonivestlused), et rõhutada iga inimese tähtsust ja panust strateegia uuendamisel.

Strateegia uuendamise põhiprotsessi täiendanud vestluste läbiviimine on avatud tegevusgrupi võimekust käsitlevas peatükis 6.

1.4. Tartumaa Arendusseltsi põhiväärtused

Strateegiaprotsessi käigus teadvustas Tartumaa Arendusselts põhiväärtused, millele käesolev strateegia toetub ning millest TAS nii strateegia elluviimisel, organisatsiooni arendamisel kui ka oma igapäevatoos lähtub.

Tartumaa Arendusseltsi väärtused on:

Ettevõtlikkus - algatusvõime, isetegemise rõõmu, töökuse ja aktiivse hoiaku soodustamine.

Hoolivus – märkamine, kaasamine, julgustamine, toetus ideedele, väärtusliku hoidmine, oma ajaloopärandist ja loodusest hoolimine.

Uuenduslikkus - loovus, avatus, „raamist välja“ mõtlemine, mitmekesisuse väärtustamine, kogemuste jagamine, õppimine, uudishimu.

Koostöö - kokkuhoidmine, ühes tegemine, võrgustikud, avatus kõigi ideedele, panustamine.

2. KOHALIKU TEGEVUSGRUPI ARENG JA TÖÖKORRALDUS

2.1. Organisatsiooni kujunemine

Tartumaa Arendusselts asutati Tartus 27. juulil 2006. aastal. Asutamiskoosolekul kinnitati TASi põhikiri (vt Lisa 1), valiti 12-liikmeline juhatus ja juhatuse esimees. TASi esimeses koosseisus oli liikmeid 52. Pärast tegevusgrupi moodustamist koostati aastateks 2006-2008 tegevuskava, mis koos toetustaotlusega esitati 2006. aasta septembris RAK 3.6 meetme raames PRIAle. Septembrist 2006 alustas tööd tegevusgrupi tegevjuht. 2007. aastal liitus TASiga veel 4 valda – Haaslava, Kambja, Vara ja Peipsiääre – ning kinnitati 4 uut juhatuse liiget. 2009. aastal liitus TASiga Kallaste linn. TASi juhatus on 17-liikmeline ja põhikirja järgi koguneb vähemalt kord kvartalis. Tegelikult on vajadus juhatuse koosolekute kokkukutsumiseks olnud suurem. Aastal 2006 kogunes juhatus 4 korda ja aastal 2007 10 korda. Alates 2008. jaanuarist võttis Tartumaa Arendusseltsi juhatus vastu otsuse pidada koosolekuid iga kuu. Üldkoosolekud toimuvad 2 korda aastas. Tänapäevaks on TASi liikmeskond kasvanud 108 liikmeni (22. november 2010).

2.2. Juhtimine ja töökorraldus

Tartumaa Arendusseltsi 27.06.2006 kinnitatud põhikirja järgi on TASi kõrgeim juhtimisorgan **üldkoosolek**. Üldkoosoleku pädevusse kuulub põhikirja ja eesmärgi muutmine; eelarve, tegevuskava ja strateegia vastuvõtmine ja muutmine; juhatuse liikmete arvu määramine; juhatuse liikmete valimine ja tagasikutsumine; juhatuse või muu organi liikmega tehingu tegemise või tema vastu nõude esitamise otsustamine ja selles tehingus või nõudes ühingu esindaja määramine; ühingu kuulumate kinnisasjade ja registrisse kantavate vallasajade võõrandamise ja asjaõigustega koormamise otsustamine ja tingimuste määramine nimetatud tehinguteks; sisseastumis- ja/või liikmemaksu määra kinnitamine. Üldkoosolekust võtavad osa TASi liikmed.

TASi kontrollorganiks on 3-liikmeline **revisjonikomisjon**, mille koosseisu kuuluvad kõigi 3 sektori esindajad.

Tartumaa Arendusseltsi igapäevast tegevust juhib ja ühingu esindab 17-liikmeline **juhatus**. Juhatuse pädevusse kuulub juhatuse esimehe ja vajadusel asetäitja valimine; ühingu tegevuse korraldamine; ühingu liikmete ja liikmemaksude arvestuse pidamise korraldamine; uute liikmete vastuvõtmine ja liikmete väljaarvamine; ühingu tegevuskava, strateegia koostamise korraldamine; raamatupidamise korraldamine ning aastaaruande esitamine üldkoosolekule kinnitamiseks; eelarveprojekti läbivaatamine ning esitamine üldkoosolekule kinnitamiseks; põhivara soetamine, laenu võtmine, vara pantimine, rentimine jm tehingute tegemine vastavalt üldkoosoleku otsusele; töötajate tööle võtmine ja töölt vabastamine ning neile pädevusnõuete ja töötasu kehtestamine; rakenduskava vastuvõtmine; tegevusgrupi toetuse või projektitoetusega seotud otsuste vastuvõtmine, strateegia rakendamist hindava seirekomisjoni

moodustamine ja projektide valikut tegeva hindamiskomisjoni moodustamine ja projektide valikupõhimõtete väljatöötamine.

Juhatusse kuulub üks liige igast TAS piirkonna omavalitsusterritooriumist ning kõigi kolme sektori esindajad on esindatud võimalikult võrdselt. Kõikide TASi juhtimisstruktuuride juures peetakse kinni põhimõttest, et kolmanda ja erasektori esindajad koos peavad moodustama vähemalt 51% igast otsuseid tegeva tööorgani kinnitatud koosseisust. Juhatuse liikmed valitakse üldkoosoleku poolt kolmeks aastaks. Vastavalt põhikirjale toimuvad juhatus koosolekud vähemalt üks kord kvartalis.

Juhatuse esimehe, aseesimehe, liikmete tööd, õigusi ja kohustusi reguleerib juhatuses töökord, mis võeti vastu 17.08.2006 ning muudeti viimati 27.05.2009. Juhatuses tegevuse aluseks on tegevuskava, mis vaadatakse läbi ja vajadusel korrigeeritakse juhatuses koosolekul.

Juhatuses tööd juhib juhatuses esimees. Juhatuses koosolekute juhtimine toimub roteeruvalt. Kõigil juhatuses liikmetel on võimalus osaleda koosolekute ettevalmistamises ja läbiviimises. Lisaks juhatuses koosolekutele toimuvad vajadusel temaatilised kohtumised, kus arutatakse päevakorral olevaid olulisi küsimusi. Strateegia koostamiseks ja ettepanekute tegemiseks on TASi juhatus moodustanud strateegia töörühma.

TASi juhatuses meeskonnatöö tõhustamiseks toimuvad regulaarselt koolitused. Koolitusteemad on olnud erinevad: meeskonnatöö, organisatsiooni arendamine, meedia ja kommunikatsioon, ajajuhtimine, tunnustava tagasiside andmine. Iga-aastase tegevusplaani kinnitamisega otsustatakse juhatuses koolituskava.

Strateegia elluviimiseks on moodustatud **projektide hindamiskomisjon** ja **seirekomisjon**. Hindamiskomisjoni põhiülesandeks on laekunud projektitaotluste hindamine, seirekomisjoni ülesandeks on seire strateegia rakendamise ja projektide tulemuslikkuse üle. Lisaks TASi liikmetele kaasatakse vajadusel hindamiskomisjoni eksperte väljastpoolt vastavalt projektide eripärale. Hindamiskomisjoni koosseisu kuuluvad TASi koostööpartnerid – SA Tartumaa Turism, MTÜ Peipsi Koostöö Keskus, SA Tartu Ärinõuandla, Kodukant Tartumaa, Tartumaa Spordiliit ja MTÜ Tartumaa Noortekogu. Seirekomisjoni kuuluvad Tartu Maavalitsuse, Tartumaa Omavalitsuste Liidu, Kodukant Tartumaa ja ettevõtjate esindajad. Hindamiskomisjoni ja seirekomisjoni töökorra kinnitab juhatus. Komisjoni liikme esitatud või temaga seotud taotluste arutlusel peab vastav komisjoni liige ennast otsuse tegemisest taandama.

TASi büroos töötab 3 täiskohaga töötajat - tegevjuht, konsultant ja projektijuht. Vastutusvaldkonnad on töötajate vahel jagatud järgmiselt:

Tegevjuht:

- töö organisatsiooni strateegiliste valikutega;
- uuringute koostamise ja piirkonnale suunatud arendustegevuse juhtimine;
- tegevusplaani ja eelarve koostamine ning elluviimise jälgimine;
- erinevate huvigruppide kaasamine ja teavitustegevuste korraldamine;
- TASi riigisisese ja rahvusvahelise koostöö korraldamine.

Projektijuht:

- koostööprojektide kirjutamine ja juhtimine LEADER programmi raames;
- LEADER-väliste projektide ja koostööprojektide kirjutamine ja juhtimine;
- projektidega seonduva dokumentatsiooni korrashoid ja arhiveerimine;
- projektidega seotud aruandlus ja teavitamine;
- koolituspäevade, seminaride ja ümarlaudade organiseerimine.

Konsultant:

- projektitaotluste menetlemine ja seire korraldamine, taotlejate teavitamine ja nõustamine;
- hindamiskomisjoni töö korraldamine;
- koolituste, ürituste, seminaride, õppereiside, töökoosolekute korraldamine;
- kommunikatsioon TASi liikmetega, liikmete andmebaasi haldamine;
- TASi büroo dokumendihaldus.

Lisaks kolmele täiskohaga töötajale ostetakse sisse mitmed teenused, nagu **projektide menetlemine, raamatupidamine ning turundus- ja teavitustegevused**.

TASi peamised turundustegevused on igakuine infoleht, artiklid erinevates väljaannetes, näitused ja messid. Lisaks tehakse eraldi meediaplaan tegevusgrupi poolt korraldatavate suuremate ürituste jaoks.

Aastateks 2008–2013 on Tartumaa Arendusseltsi tegevuspiirkonna arengustrateegia rakendamise juhtimiseks ja organisatsiooni jätkusuutlikkuse tagamiseks planeeritud 20% Tartumaale suunatavast LEADERi toetusrahast; vahendite täpne jaotus fikseeritakse igaaastases rakenduskavas.

2.3. Koostööpartnerid

Nii strateegia koostamisel kui rakendamisel on suurema sidususe saavutamiseks ning täiendavate kogemuste ja kompetentsi kogumiseks vaja kaasata koostööpartnereid. Partnerivõrgustikuga kaasneb mitu eelist: esiteks jõutakse suurema arvu kasusaajateni, teiseks paraneb lisanduva info läbi strateegia efektiivsus; kolmas kasutegur tuleneb kogemuste vahetusest teiste Eestis ja välismaal LEADER-meedet rakendavate tegevusgruppidega. Koostööpartnerite võrgustiku liikmed jaotuvad tinglikult kolmeks:

- Tartu maakonna organisatsioonid (Tartumaa Omavalitsuste Liit, SA Tartu Ärinõuandla, Peipsiveere Arengu SA, Kodukant Tartumaa, SA Tartumaa Turism, MTÜ Peipsi Koostöö Keskus, Tartu Maavalitsus, Tartu Linnavalitsus, MTÜ Tartumaa Noortekogu, Tartumaa Spordiliit, lisaks ülejäänud TASi tööseminaridel osalenud väikeorganisatsioonid);
- Eesti-sisesed LEADER tegevusgrupid ja nende ühistegevust koordineerivad organisatsioonid;
- välismaa LEADER tegevusgrupid ja nende ühistegevust koordineerivad organisatsioonid.

TASi koostööpartnerid on aktiivselt osalenud nii strateegia koostamisel kui ka rakendamisel.

3. TEGEVUSPIIRKONNA SOTSIAAL-MAJANDUSLIK ANALÜÜS¹

3.1. Elanike arv ja vanuseline struktuur

2010. aasta 1. jaanuari seisuga oli TAS piirkonnas üle 39 000 elaniku (Tabel 1)². Võrreldes 2000. aastaga on TAS piirkonna elanike arv 2010. aastaks kasvanud 4,6%. Samal ajal kahanes Tartu maakonna elanike arv 3% ja Eesti elanike arv 3,6% (Tabel 2). Kui võrrelda 2000. ja 2010. aasta alguse rahvaarvu TAS piirkonna KOV üksustes, siis on näha, et muutused on olnud väga erinevad (Tabel 2).

Tabel 2. TAS piirkonna KOV üksuste elanike arv, elanike arvu muutus (2000-2010), rändeiive ja loomulik iive, 2000-2009³

KOV üksus	Elanike arv		Elanike arvu muutus, %	Rändeiive 2000-2009	Loomulik iive 2000-2009
	2000	2010			
Alatskivi vald	1504	1312	-12,8%	-13	-181
Haaslava vald	1736	1861	7,2%	157	-38
Kallaste linn	1219	949	-22,1%	-166	-108
Kambja vald	2499	2478	-0,8%	43	-77
Konguta vald	1399	1316	-5,9%	-15	-73
Laeva vald	876	830	-5,3%	-59	4
Luunja vald	2554	3174	24,3%	561	51
Meeksi vald	822	640	-22,1%	-83	-123
Mäksa vald	1758	1784	1,5%	82	-57
Nõo vald	3709	3832	3,3%	238	-120
Peipsiääre vald	995	813	-18,3%	-23	-165
Puhja vald	2408	2255	-6,4%	-23	-138
Tartu vald	5123	6002	17,2%	965	-92

¹ Põhineb Tartumaa Arendusseltsi poolt tellitud ja M. Reidolfi ja M. Servinski 2010.a analüüsil „Tartumaa inimressursi hetkeolukord ja trendid“ ja Statistikaameti avalikel andmebaasidel.

² Rahvastiku protsesside analüüsimisel on võimalik kasutada mitmeid andmeallikaid. Üldtunnustatud allikas puudub. Peamiselt kasutatakse Statistikaameti või Rahvastikuregistri andmeid. Peamine metoodiline erinevus nende allikate vahel seisneb selles, et Statistikaameti algaas põhineb rahvaloenduse andmetel ja Rahvastikuregistri andmebaas rahavahetusnimekirjadel. Mõlemal allikal on tugevusi ja nõrkusi. Käesolevas töös kasutatakse Statistikaameti andmeid, sest need on detailsema uuringu korral paremini kättesaadavad ja ülevaate lähteülesandes oli Statistikaamet allikana fikseeritud.

³ Metoodiliste eripärade tõttu ei pruugi alati elanike arvu muutus võrduda rände ja loomuliku iibe summaga.

Tähtvere vald	2949	2799	-5,1%	-161	5
Vara vald	1976	1943	-1,7%	-5	-37
Võnnu vald	1267	1170	-7,7%	-16	-87
Ülenurme vald	4781	6151	28,7%	1342	20
TAS piirkond	37575	39309	4,6%	2824	-1216
Tartu maakond	149766	145246	-3,0%	-2521	256

Allikas: Statistikaamet

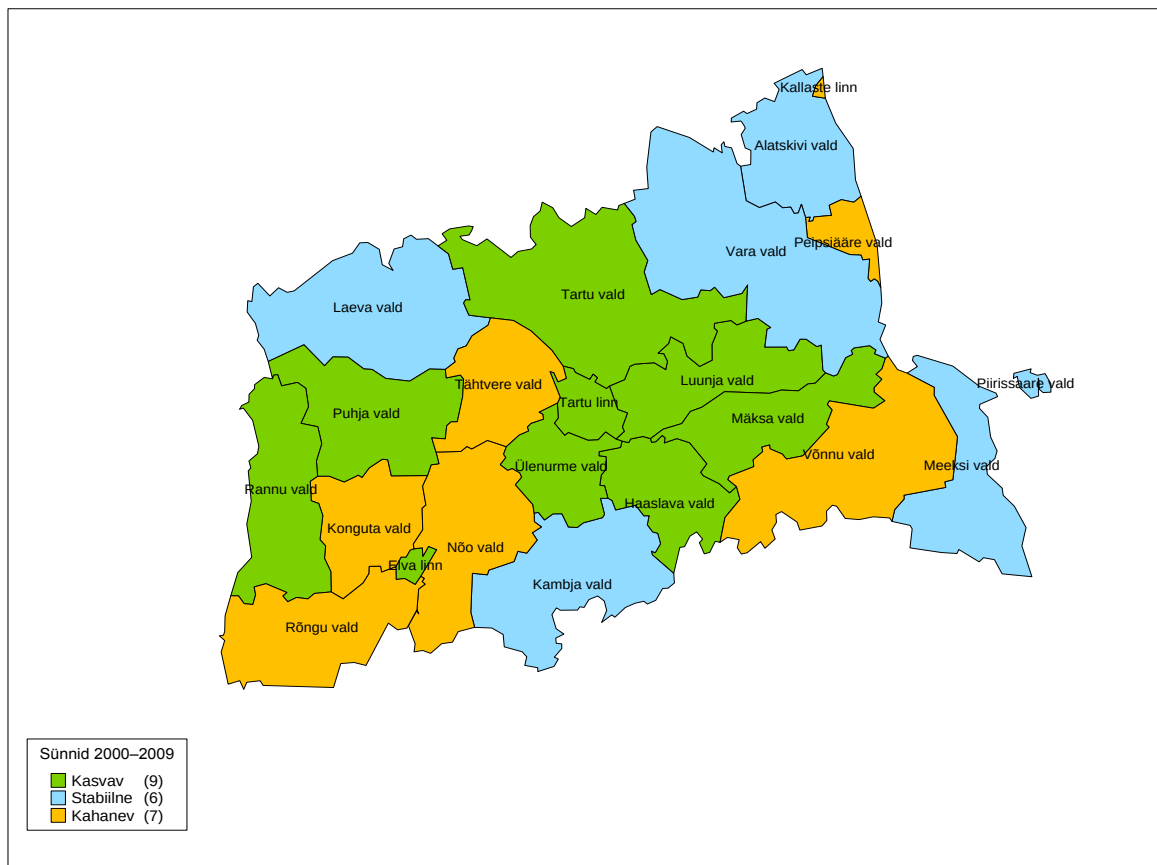
Maakonna keskuse ümbruse lähivaldades (v.a Tähtvere vald) on elanike arv kasvanud. Kümne aastaga on Ülenurme ja Luunja elanikkond kasvanud neljandiku võrra. Kõige rohkem on elanike arv kahanenud maakonna äärealadel. Rohkem kui 10%-line langus on olnud Alatskivi, Meeksi ja Peipsiääre vallas ning Kallaste linnas.

Rahvaarvu muutuse komponentideks on loomulik iive ja rändeiive. Tartu maakonna ja Eesti loomulik iive on muutunud üldiselt sarnase mustri järgi. Peamine erinevus on see, et Tartu maakonna loomulik iive on 2007. aastast olnud positiivne, Eestil negatiivne. TAS piirkonna loomulik iive oli positiivne 2009. aastal. Aastate 2000-2009 summeeritud rändeiive oli positiivne seitsmes TAS piirkonna vallas. Kõige rohkem on elanikke juurde tulnud Ülenurme valda; rände tõttu on kõige rohkem elanikke vähemaks jäänud Kallaste linnas. Ka Tähtvere, Meeksi ja Laeva vallas oli märgatav negatiivne rändeiive.

KOV üksuste elujõulisuse üheks oluliseks näitajaks võib pidada sündide arvu muutust. Sündide arv näitab, et piirkonna on noori inimesi, kes soovivad siin elada, peret luua ja lapsi kasvatada. Sündinud ja kohapeal elavad lapsed tagavad piirkonna haridusvõrgu ja tööturu jätkusuutlikkuse, jätkusuutliku soovanuselise koosseisu. Mõnevõrra võib sündide arv näidata ka seda, kas oma elukeskkonda peetakse piisavalt turvaliseks. Lisaks sellele, et piirkonna on täna tööealisi ja lapsi sünnib, on oluline, et elukeskkond ja infrastruktuur oleks piisav ka kasvava lapse vajadustele.

Sündide arv on Tartu maakonnas kasvutrendis. Kui uurida sündide arvu muutumist lineaarfunktsiooni abil, siis eristuvad selged piirkonnad (Joonis 3).

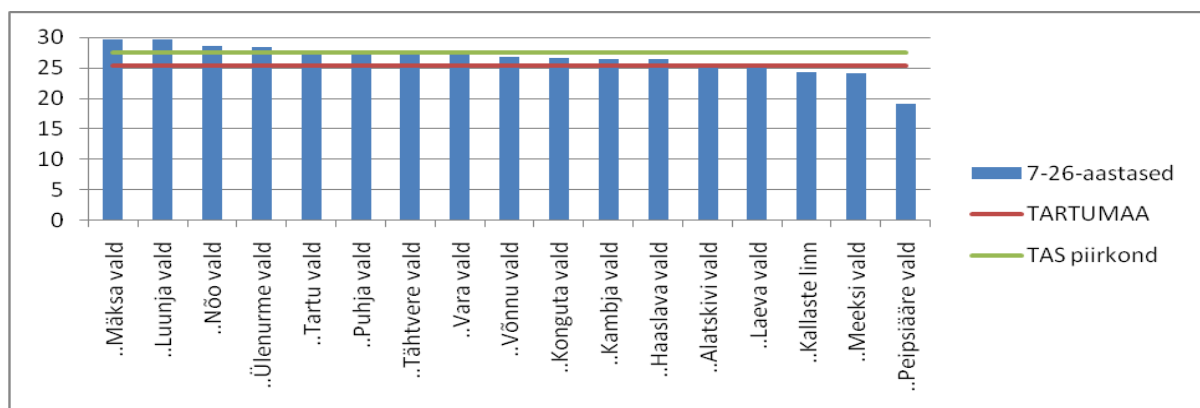
Joonis 3. Tartumaa KOV üksuste jaotumine vastavalt sündide arvu muutusele, 2000-2009

Allikas: Statistikaamet

TAS piirkonna KOV üksuste vanuseline struktuur on erinev. Kogu Tartumaal on tööaliste osakaal Eesti keskmisest suurem. TAS piirkonna KOV üksused on erinevas olukorras. Tartu linna ümbritsevates valdades (Ülenurme, Luunja, Tartu ja Tähtvere vallas) on tööaliste osakaal maakonna keskmisest suurem või võrdne. Piirkonna äärealade tööaliste osakaal jääb Eesti ning ka Tartumaa valdade keskmistele tunduvalt alla, samas on seal suur osa vanemaealistel.

Joonis 4. 7-26-aastaste elanike osakaal kogu elanikkonnast TAS piirkonna valdades ja linnades, 2010

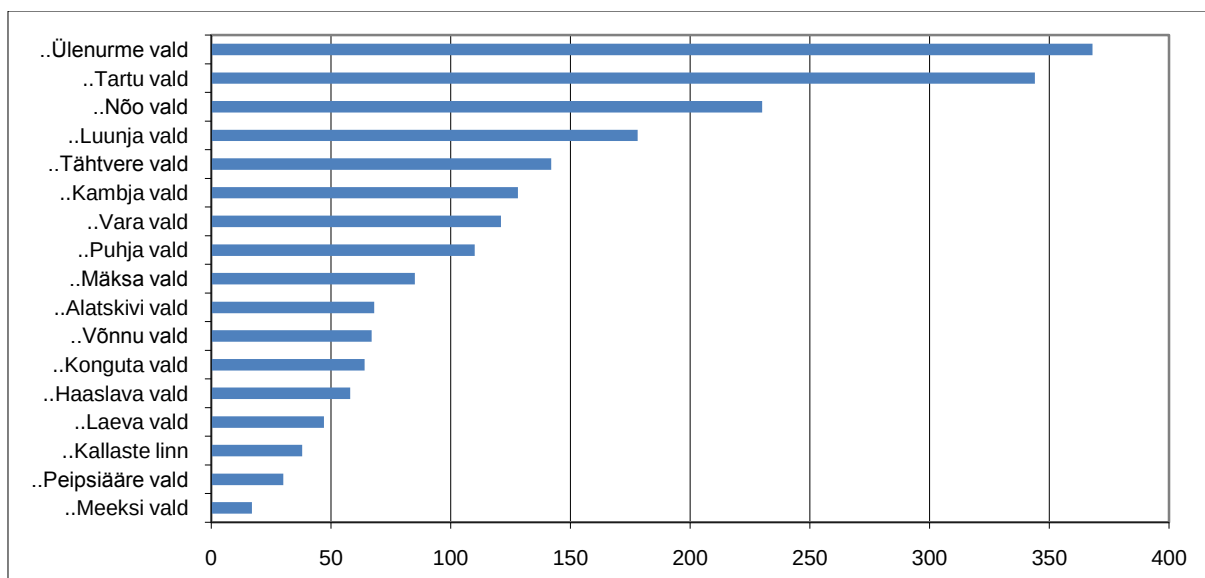

Allikas: Statistikaamet

Joonis 4 näitab TAS piirkonna olukorra 7-26-aastaste elanike kohta (strateegia mõistes noored). TAS piirkonnas tervikuna on noorte osakaal suurem kui Tartumaal kokku. Peipsiääre vallas on noori üle 10 protsendipunkti vähem kui Mäksa ja Luunja vallas. Maakonna keskmisest väiksem noorte osakaal on veel Laeva ja Meeksi vallas ning Kallaste linnas.

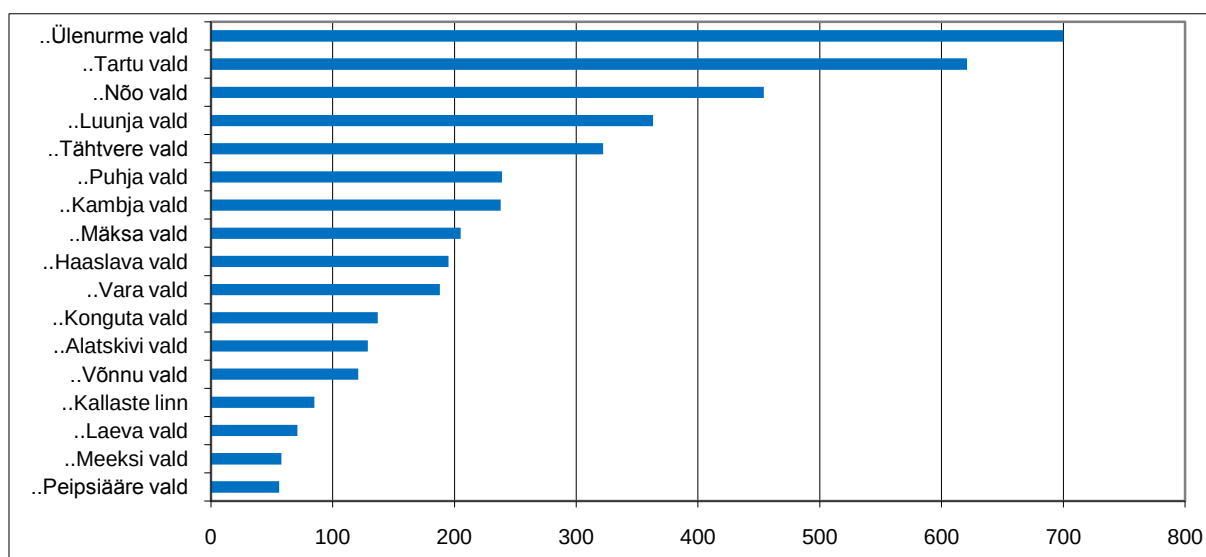
Järgnevalt on TAS piirkonna noorte hulk toodud välja ka väiksemates vanusegruppides (Joonis 5).

Joonis 5. 7-11-aastaste arv TAS piirkonnas, 2010

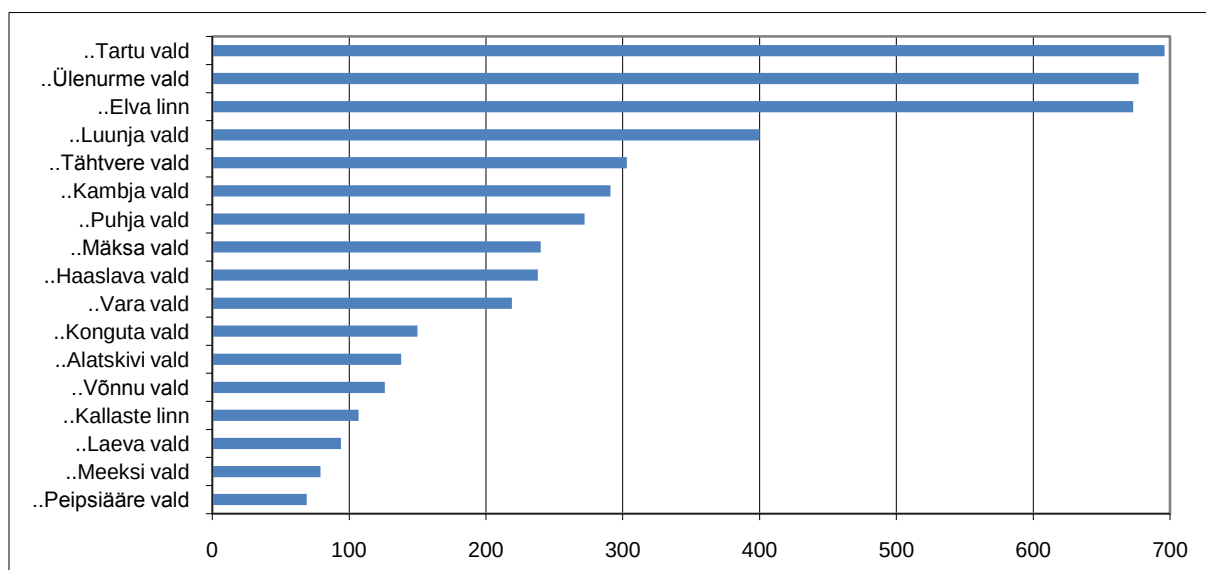
Allikas: Statistikaamet, autorite arvutused

Joonis 6. 12-19-aastaste arv TAS piirkonna valdades ja linnades, 2010

Allikas: Statistikaamet, autorite arvutused

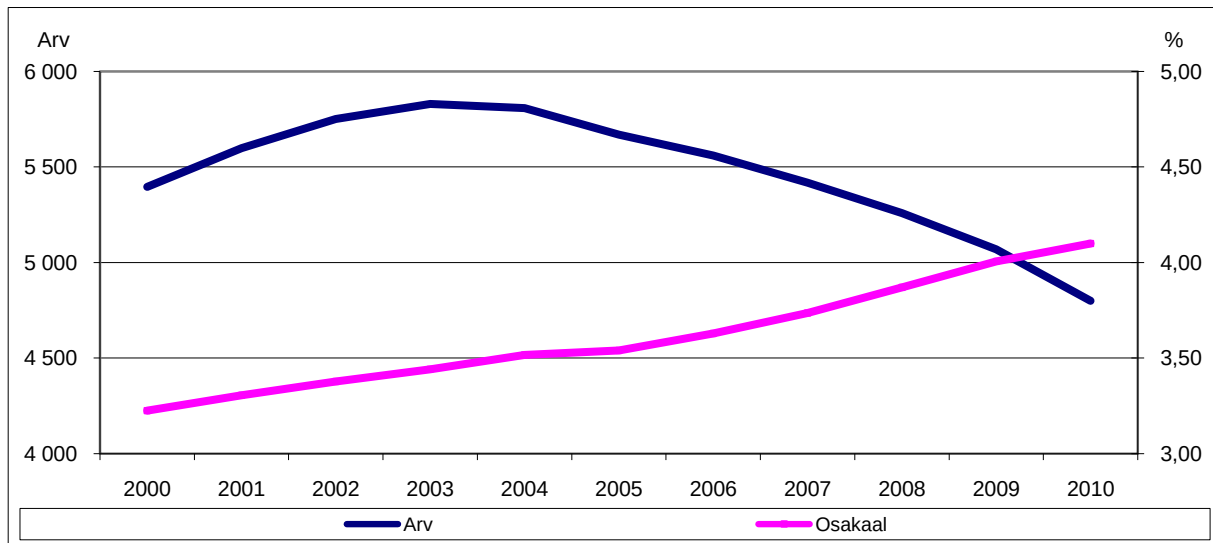
Joonis 7. 20-26-aastaste arv TAS piirkonnas, 2010

Allikas: Statistikaamet, autorite arvutused

Kuna TAS eriliseks sihtgrupiks on 12-19-aastased noored, siis on eraldi välja toodud selle vanusegrupi arv TAS piirkonnas 2000. aastatel. 12-19-aastaste arv langeb, kuid vähem kui Eestis tervikuna.

Joonis 8. TAS piirkonna 12-19-aastaste arv ja osakaal Eestis 2000-2009

Allikas: Statistikaamet, autorite arvutused

Selgelt on näha, et maakonna keskusele lähemal asuvates valdades, mille elanikkond on kiiremini kasvanud, on ka tööealiste elanike osakaal suurem. Maakonna piiriäärde jäävate valdade elanikkond on vanem.

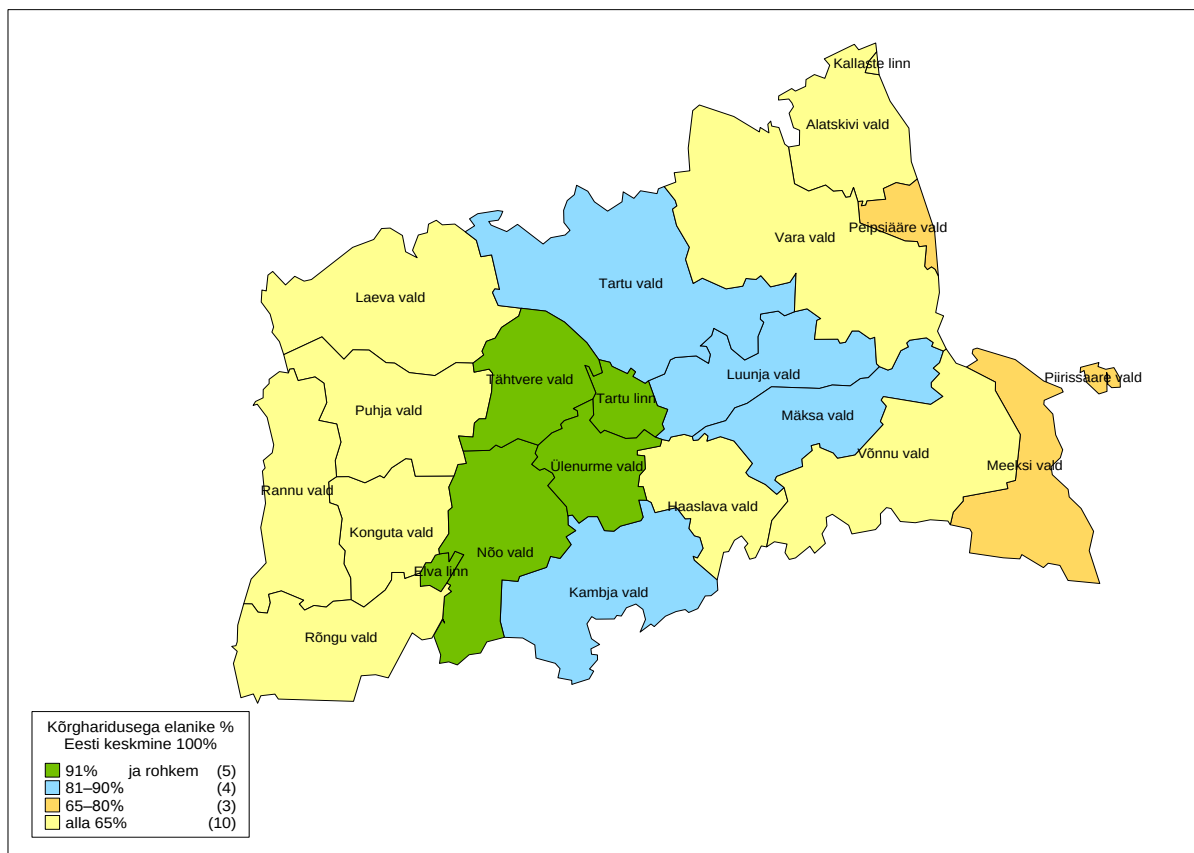
3.2. Haridus ja keeled

Lisaks inimressursi kvantitatiivsetele näitajatele on olulised ka kvalitatiivsed näitajad, millele tuleks senisest oluliselt rohkem tähelepanu pöörata. Ettevõtluse arendamine on lihtsam, kui on olemas mingid tugevused, mille peale tegevust rajada. Kohalike omavalitsuste kaupa on 2000. aasta rahvaloenduse andmetel võimalik kasutada inimesi kui ressursi iseloomustavate näitajatena haridustaset ja keeleoskust.

Tartu maakonnas on võrreldes Eesti keskmisega rohkem üldkeskharidusega ja kõrgharidusega (sh ka magistri- ja doktorikraadiga) inimesi ning vähem keskeri- ja kutseharidusega inimesi kui Eestis keskmiselt. Aga Tartumaa valdades on võrreldes Tartu maakonna keskmisega suurem osakaal nendel inimestel, kellel on ainult algharidus või põhiharidus ehk koolis pole omandatud kutset, eriala ega saadud kraadi ning väiksem üldkeskhariduse ja kõrgharidusega inimeste osakaal⁴.

⁴ KOV üksuste kaupa on elanike haridustaseme kohta andmed 2000. aasta rahvaloendusest, kuid pole põhjust arvata, et proportsioonid oleks oluliselt muutunud.

Joonis 9. Kutse- ja kõrgharidusega elanike osakaal 12-aastaste ja vanemate elanike seas Tartumaa valdades ja linnades, 2000

Allikas: Statistikaamet

Selgelt on näha (Joonis 9), kuidas kutse- ja kõrgharidusega inimesed on koondunud maakonna keskusesse või linnalähedale maale. Mida kaugemale jääb KOV üksus maakonna keskusest ja ülikoolilinnast, seda väiksem on kutse- ja kõrgharidusega elanike osakaal.

Keeleoskus on oluline ressurss turismisektoris, aga ka teistes majandusharudes, sest rahvusvaheline koostöö ja piiriülene tegevus saab Eesti väikse siseturu tõttu aina olulisemaks.

Tartu maakonnas oskab võõrkeeli 72% elanikest ja see näitaja on 10 protsendipunkti võrra suurem kui Eestis keskmiselt, Tartumaa valdades on võõrkeele oskajate hulk mõnevõrra madalam, aga siiski Eesti keskmisest kõrgem.

Tartumaa KOV üksustest on kõige suurema võõrkeelte oskajatega Kallaste, kuid sealne kõrge näitaja tuleneb sellest, et vene emakeelega elanikud oskavad eesti keelt. Enamus KOV üksuste (Tähtvere, Ülenurme, Puhja, Tartu, Luunja, Alatskivi, Nõo, Konguta, Haaslava, Vara vald) elanikest oskab võõrkeeli rohkem kui Eestis keskmiselt. Eesti keskmisest väiksem (kuid mitte oluliselt) võõrkeeli oskavate elanike hulk on Kambja, Võnnu, Laeva, Mäksa, Peipsiääre ja Meeksi vallas.

Enamikus valdades ja linnades oskab vähemalt pool elanikkonnast vene keelt. Inglise keelt oskab 1/3 Tartumaa elanikest (Eesti keskmine on 25%), kuid seda peamiselt tänu Tartu linna elanike suurele keeleoskusele (37%). Tartu linna lähiümbruse valdades oskab enamasti inglise

keelt Eesti keskmisest suurem hulk elanikest, aga siiski alla 30%. Nii Tartumaal keskmiselt kui ainult Tartu valdades on saksa keele oskajate hulk suurem kui Eestis keskmiselt.

3.3. Tööturg

Piirkonna kui ettevõtluskeskkonna analüüsimisel on oluline vaadata olemasolevat olukorda töajõuturul. 2009. aastal oli Tartu maakonnas töajõu⁵ hinnanguline arv 74 900 inimest, Tartu maakonna maa-asulates 21 600. TAS piirkonnas on töajõudu hinnanguliselt 20 000 inimest, neist 17 600 on hõivatud ja 2400 töötud. Samas on TAS piirkonnas hinnanguliselt 12 200 mitteaktiivset tööalist elanikku. Mitteaktiivsed on isikud, kes ei soovi töötada või ei ole selleks võimelised. Mitteaktiivsete hulka kuuluvad näiteks õppijad, lastega kodus olevad emad, invaliidid, aga ka need isikud, kes võiksid ja peaksid töajuturul aktiivsed olema. Neid nimetatakse heitunud inimesteks (inimesed, kes on kaotanud usu tööd leida ja kelle töajuturile tagasi toomine on vajalik, kuid keeruline). Eesti töajõu-uuring ei suuda hinnata selliste inimeste arvu TAS piirkonnas.

Tartu maakonna töajõudu iseloomustab mõnevõrra kõrgem hariduslik tase kui Eestis keskmiselt – kolmanda taseme haridust omavate inimeste osakaal töajõus on suurem, kuid nagu näitab Joonis 9, on kõrgema haridustasemega inimesed koondunud rohkem maakonna keskusesse või selle ümbrusesse.

Tartu maakonnas on brutotulu saajate⁶ osakaal Eestis brutotulu saajate osakaalust veidi väiksem. Brutotulu saajate määr erineb Tartu maakonna KOV üksuste vahel väga oluliselt (Tabel 3). Teistega võrreldes on olukord tunduvalt parem Tähtvere ja Ülenurme vallas. Keeruline on olukord Peipsiääre vallas, samuti ka Meeksi, Alatskivi ning Vara vallas ja Kallaste linnas. Teisiti öeldes – Tartu maakonna töajuturg on brutotulu saajate määra alusel selgelt Peipsi järve suunas negatiivselt kaldu. Brutotulu saajate määr on üks näitaja, mille järgi võib hinnata ametlikku palgatulu saajate hulka. Kui on alust arvata, et tegelikult on töajutajaid rohkem, siis tuleks pöörata tähelepanu ettevõtluskeskkonna legaalsusele.

Tabel 3. Brutotulu saajate määr ja aasta keskmine registreeritud töajutus TAS piirkonnas, Tartu maakonnas ja Eestis, 2009

KOV üksus	Brutotulu saajate määr	Aasta keskmine registreeritud töajutus	KOV üksus	Brutotulu saajate määr	Aasta keskmine registreeritud töajutus
Eesti	36,9	7,99	Meeksi vald	23,6	8,19
Tartu maakond	36,6	6,38	Mäksa vald	32,7	6,49
TAS piirkond	34,4	6,72	Nõo vald	36,3	5,76

⁵ Töajõud ehk majanduslikult aktiivne rahvastik jaguneb hõivatuteks ja töajututeks.

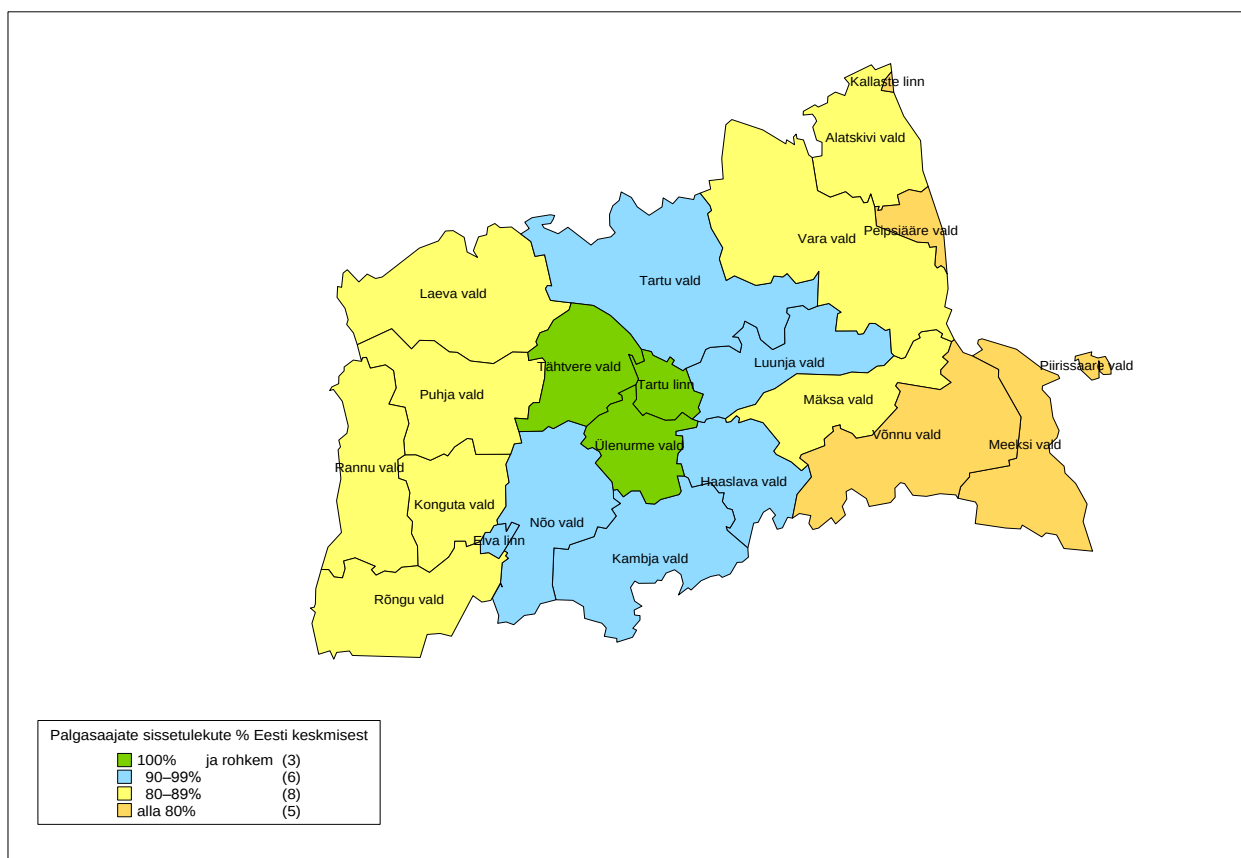
⁶ Brutotulu saajad – Maksu- ja Tolliameti tulu- ja sotsiaalmaksu, kohustusliku kogumispensioni makse ja töajutuskindlustusmakse deklaratsiooni (TSD) vormil näidatud sotsiaalmaksuga maksustatava rahalise tasu, stipendiumi, toetuse, pensioni jm tasu saajate kuukeskmine arv.

Alatskivi vald	34,4	6,15	Peipsiääre vald	18,4	6,88
Haaslava vald	32,3	9,96	Puhja vald	33,0	8,23
Kallaste linn	28,1	7,82	Tartu vald	33,9	6,59
Kambja vald	31,1	6,62	Tähtvere vald	41,7	7,00
Konguta vald	32,6	5,54	Vara vald	28,8	6,75
Laeva vald	36,0	5,22	Võnnu vald	33,3	8,23
Luunja vald	36,7	6,98	Ülenurme vald	41,4	5,67

Allikas: Statistikaamet

Brutotulu saajate kuu sissetulekute erinevusi näitab Joonis 10. Tartu maakonna keskusele lähemate valdade sissetulekud on suuremad, väiksemate sissetulekutega on maakonna äärealade töötajad. Sissetulekute suurus on ilmselt oluliseks infoallikaks uute töökohtade loojatele. Kuigi tegemist on keskmiste näitajatega, on need siiski orientiiriks, mis aitab kasvõi äriplaani paremini läbi mõelda ja olemasolevast ettevõtluskeskkonnast paremat ettekujutust saada.

Joonis 10. Tartumaa linnade ja valdade brutotulu saajate kuu brutosissetulekute protsent Eesti keskmisest, 2009

Allikas: Statistikaamet

Kõige kiiremini on brutotulu kasvanud perioodil 2005-2009 Puhja, Vara, Alatskivi ja Kambja vallas. Eesti keskmisest vähem on sissetulekud kasvanud ning seega ka sissetulekute erinevused kasvanud Meeksi ja Peipsiääre vallas.

Töötuse maakonna siseseid erinevusi vaatame 2009. aasta aastakeskmise töötuse näitaja alusel (aastakeskmine töötute arv / aastakeskmine inimeste arv vanuses 16 – pensioniiga x 100) (Tabel 3). Teistest tunduvalt kõrgem on see näitaja TAS piirkonnas Haaslava vallas, Eesti keskmisest kõrgem on see veel Võnnu, Puhja ja Meeksi vallas. Madalaim on näitaja Laeva vallas. Ka selle näitaja järgi saame rääkida Tartu maakonna tööturu negatiivsest kaldest Peipsi järve suunas.

Kui vaadata brutotulu saajate määra ja töötute määra, siis on näha, et mitte kõik tööealised ei ole kas tööturul või töötute nimikirjas. On olemas terve hulk heitunuid, mis on kasutamata ressurss ja keda võiks aidata tööturule tagasi ja lisandväärtust looma panna.

3.4. Ettevõtted

Olemasolevate ettevõtete hulk ja iseloomustus on oluliseks mõõdikuks ettevõtluskeskkonna tegevuste hindamisel. TAS piirkonnas on ettevõtete arv võrreldes 2000. aastaga kasvanud. Rohkem kui kahekordselt on kasvanud ettevõtete hulk Alatskivi, Kambja, Konguta, Luunja, Peipsiääre, Tartu, Tähtvere, Vara ja Ülenurme vallas (Tabel 4). Kuigi nimetatud valdades on ettevõtete kasvuprotsent olnud suur, on osades neist ettevõtete hulk 1000 elaniku kohta endiselt oluliselt madalam kui maakonna keskmine (Alatskivi ja Peipsiääre). Ka Konguta ja Luunja vallas on kiirest kasvust hoolimata ettevõtteid vähem kui maakonnas keskmiselt.

Tartumaa keskmisest rohkem on 1000 elaniku kohta ettevõtteid Kambja, Konguta, Tartu ja Ülenurme vallas. 1000 elaniku kohta on vähem ettevõtteid peamiselt keskusest kaugemal asuvates valdades. Nii Eestis keskmiselt kui Tartumaal on 90% ettevõtetest mikroettevõtted (vähem kui 10 töötajat). Suuremate ettevõtete osakaaluga paistavad silma Laeva ja Ülenurme vald.

Tabel 4. Ettevõtete arv ja jagunemine sektorite järgi, 2009

KOV üksus	Ettevõtteid		Arvu muutus võrreldes 2000.a, %	Ettevõtete arvu jagunemine majandus- sektorite järgi, %		
				Primaarsektor ⁷	Sekundaar- sektor ⁸	Tertsiaar- sektor ⁹
	Kokku	1000 elaniku kohta				
Kogu Eesti	81909	61,9	75	12	20	69

⁷ Primaarsektor - põllumajandus, jahindus, metsamajandus; kalapüük.

⁸ Sekundaarsektor - mäetööstus, töötlev tööstus, elektrienergia-, gaasi- ja veevarustus, ehitus.

⁹ Tertsiaarsektor - hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite, mootorrataste, isiklike tarbesemete ning kodumasinade remont; hotellid ja restoranid; veondus, laondus ja side; finantsvahendus; kinnisvara, rentimine ja äritegevus; avalik haldus ja riigikaitse, kohustuslik sotsiaalkindlustus; haridus; tervishoid ja sotsiaalhoolekanne; muu ühiskonna-, sotsiaal- ja isikuteenindus.

Tartu maakond	8573	59,2	83	10	21	69
TAS piirkond	2061	53,3	118	29	23	48
Kallaste linn	22	22,5	32	23	14	64
Alatskivi vald	49	37,0	149	51	8	41
Haaslava vald	95	51,9	191	34	23	43
Kambja vald	148	60,4	172	42	20	39
Konguta vald	73	55,1	230	58	12	30
Laeva vald	47	55,9	15	53	9	38
Luunja vald	171	57,2	169	27	20	53
Meeksi vald	37	56,4	55	70	11	19
Mäksa vald	75	41,8	73	33	23	44
Nõo vald	161	41,9	82	27	25	48
Peipsiääre vald	15	17,9	129	53	7	40
Puhja vald	79	35,1	49	34	24	42
Tartu vald	391	69,0	119	26	23	51
Tähtvere vald	146	52,0	113	19	27	53
Vara vald	91	46,4	178	59	14	26
Võnnu vald	41	35,2	42	51	12	37
Ülenurme vald	420	71,0	147	8	32	60

Allikas: Statistikaamet

Tabelis 4 on näha ettevõtete jaotumine vastavalt majandussektoritele. Tartumaa ettevõtete jagunemine on suhteliselt sarnane Eesti keskmisega. TAS piirkonnas on oluliselt suurem primaarsektori osakaal ja väiksem teenindussektor, tööstuse osakaal on sarnane Eesti ja Tartu maakonna keskmisega. Piirkonna sees on erinevusi. Meeksi vallas tegeleb 70% ettevõtetest primaarsektoris, Ülenurme vallas on vastav näitaja 8%. Samas on Ülenurme vallas 32% ettevõtetest sekundaarsektoris ja 60% ettevõtetest teenindussektoris, Meeksi vallas on ainult 19% ettevõtetest teenindussektoris.

3.5. Kohalike omavalitsuste võimekuse indeks

Selleks, et näidata TAS piirkonna KOV üksuste positsiooni võrreldes teiste Eesti KOV üksustega, on Tabelis 5 toodud KOV võimekuse indeksi väärtused ja koht üle-eestilises pingereas.

Tabel 5. KOV-võimekuse indeksi 2006-2009 väärtus TAS piirkonna kohaliku omavalitsustes¹⁰

Jrk	KOV üksus	Indeks 2006-2009	Koht üle-eestilises pingereas
1	Ülenurme vald	73,56	12
2	Tartu vald	60,98	48
3	Nõo vald	60,35	52
4	Luunja vald	55,92	73
5	Tähtvere vald	55,22	79
6	Laeva vald	54,53	83
7	Kambja vald	52,05	109
8	Puhja vald	48,17	130
9	Alatskivi vald	47,03	137
10	Haaslava vald	44,64	153
11	Konguta vald	40,86	177
12	Mäksa vald	40,01	181
13	Vara vald	38,02	193
14	Võnnu vald	36,50	200
15	Kallaste linn	32,82	212
16	Meeksi vald	28,02	221
17	Peipsiääre vald	21,95	225

Allikas: Kohaliku omavalitsuse üksuste võimekuse indeks 2010

Suuri piirkonnasiseseid erinevusi näitab ka see indeks. Teistest tunduvalt ees on Ülenurme vald. Esimese saja KOV üksuse seas on veel Tartu, Nõo, Luunja, Tähtvere ja Laeva vallad. Võnnu, Meeksi, Peipsiääre valla ja Kallaste linna koht on üsna üle-eestilise pingerea lõpus.

3.6. Elanike sotsiaalne aktiivsus

Alates 2000. aastast on mittetulundusühingute ja sihtasutuste arv kasvanud Tartu maakonnas nagu ka Eestis. TAS piirkonnas on kõige suurema mittetulundusühingute ja sihtasutuste

¹⁰ Siseministeeriumi poolt tellitud ja OÜ Geomedia poolt teostatud analüüsis mõistetakse võimekuse all kohaliku omavalitsuse üksuse mõõtu, mis väljendub nii kohalikkude omavalitsemist kujundavates eeldustes kui ka sellel valitsemise üldisemates tulemustes kohaliku omavalitsuse territooriumil. Võimekuse indeks koosneb kuuest komponendist, mille on kokku 28 mõõdikut. Indeksi arvutused hõlmavad perioodi 2006-2009. Töö viisid läbi Veiko Sepp, Kaja Loodla ja Rivo Noorkõiv (www.geomedia.ee, 19.11.2010)

arvuga 1000 elaniku kohta Kallaste linn ja Alatskivi vald. Eesti keskmisest tasemest kõrgemal on veel Meeksi ja Laeva vallad (Tabel 6).

Kui vaadata mittetulundusühingute ja sihtasutuste arvu 1000 elaniku kohta muutust aastatel 2004-2009, siis kõige suurem kasv on Alatskivi vallas. Laeva vald on ainukene vald, kus see arv on toodud kahe aasta võrdluses langenud (Tabel 6).

Tabel 6. MTÜde ja sihtasutuste arv 1000 elaniku kohta 2009. aastal ning MTÜde ja sihtasutuste arvu muutus 2004-2009 TAS piirkonnas

KOV üksus	MTÜde ja sihtasutuste arv 1000 elaniku kohta, 2009	MTÜde ja sihtasutuste arvu muutus 1000 elaniku kohta, 2004-2009
Eesti	22,9	4,6
Tartu maakond	24,7	6,0
TAS piirkond	19,8	5,0
Alatskivi vald	31,7	11,6
Haaslava vald	15,3	5,7
Kallaste linn	35,9	3,8
Kambja vald	13,1	3,7
Konguta vald	23,4	6,9
Laeva vald	27,3	-1,0
Luunja vald	21,1	2,6
Meeksi vald	27,4	8,5
Mäksa vald	20,1	4,7
Nõo vald	19,3	2,7
Peipsiääre vald	17,9	3,4
Puhja vald	17,8	4,2
Tartu vald	18,5	7,3
Tähtvere vald	19,6	5,5
Vara vald	19,9	6,9
Võnnu vald	24,0	8,9
Ülenurme vald	16,9	4,6

Allikas: Statistikaamet

Elanike ja kogukondade aktiivsuse üheks näitajaks on piirkonna arenguga tegelevate (küla)seltside, külavanemate ning elanike poolt koostatud arengukavade olemasolu. Selles osas on pilt valdade kaupa üsna erinev.

Tartumaa tegevuspiirkonnas on kokku 78 külaseltsi. Seltside arv kõigub ühest Haaslava vallas kuni 9ni Konguta vallas. Valitud külavanemad on 16st vallast üheksas. Selles osas on kõige aktiivsem Alatskivi vald, kus on 35 külavanemat. Enamus valdades on valitud külavanem vaid mõnel üksikul kogukonnal. Külavanema statuut on olemas Konguta, Laeva, Luunja ja Vara vallal. Küla arengukava on kokku koostanud 29 kogukonda tegevuspiirkonnas. Selles osas paistavad silma Konguta ja Nõo vald – mõlemas on 5 küla/piirkonnal oma arengukava (Tabel 7).

Nii nagu MTÜde arvu puhul tuhande elaniku kohta, on ka külaelu aktiivsuse näitajad kõrgemad ääremaa valdades. Üheks põhjuseks on ilmselt teenuste, sealhulgas huvitegevuse halvem kättesaadavus, mis motiveerib elanikke ise hoolt kandma oma vaba aja põnevamaks muutmise eest. Samuti motiveerib väiksem sissetulek seltside kaudu lisaressursse taotlema. Eraldi küsimus on, kas äärevaldade seltsidele on jõukohased LEADER rahastusmeetmed.

Tabel 7. Külavanemate, külaseltside ja küla arengukavade arv tegevuspiirkonnas omavalitsuste kaupa seisuga november 2010

Vald	Külavanemaid	Külavanem-d 1000 elaniku kohta	Küla-seltse	Külaseltse 1000 elaniku kohta	Arengu- kavasid	Arengukavasid 1000 elaniku kohta
Alatskivi	19	14,5	4	3,0	2	1,5
Haaslava	-	-	1	0,5	-	-
Kambja	-	-	6	2,4	-	-
Konguta	3*	-	9	6,8	5	3,8
Laeva	1*	-	3	3,6	2	2,4
Luunja	6*	-	6	1,9	3	0,9
Meeksi	1	1,6	4	6,3	3	4,7
Mäksa	2	1,1	8	4,5	1	0,6
Nõo	-	-	6	1,6	5	1,3
Peipsiääre	-	-	2	2,5	-	-
Puhja	1	0,4	6	2,7	2	0,9
Tartu	-	-	5	0,8	1	0,2
Tähtvere	1	0,4	4	1,4	3	1,1

Vara	1*	-	5	2,6	1	0,5
Võnnu	-	-	5	4,3	1	0,9
Ülenurme	-	-	4	0,7	-	-
KOKKU	24		78		29	

* *kinnitatud külavanema statuut*

Allikas: Kodukant Tartumaa

3.7. Kokkuvõte

TAS piirkond koos Tartu linnaga on väike Eesti mudel. Keskuse ümbruse vallad on suhteliselt edukad (elanike ja eriti tööjõuliste elanike ning laste arv on kasvanud, elanikud on kõrgemalt haritud ning oskavad suhteliselt rohkem võõrkeeli, töötavate tööealiste hulk on suurem kui mujal, brutotulud on suuremad, ettevõtteid 1000 elaniku kohta on rohkem). Aga suure elanike juurdekasvu juures tuleb panustada ka sotsiaalse infrastruktuuri arendamisse, et linna lähiümbrusest ei saaks kohaliku identiteedita magala.

Keskusest geograafiliselt järgmise ringi KOV üksused on enamasti keskmised, mõne näitaja poolest edukamad, mõne poolest vähem edukamad. Peaaegu kõigi sotsiaal-majanduslike näitajate järgi, mida siinkohal on kirjeldatud, on TAS piirkond Peipsi järve poole kaldu.

Kuigi keskmised näitajad ei ole võrreldes Eesti keskmise ja lähinaabritega halvad, tuleb arvestada piirkonnasiseste suurte erinevustega, mis on piirkonna arendamise üks suurimaid proovikivisid.

Maakonna äärealad (Meeksi, Peipsiääre, Puhja, Võnnu vald ning Kallaste linn) on peaaegu iga vaadatud näitaja korral pingerea lõpuosas ja eristuvad selgelt järgmistest. Alatskivi vald on mõne näitaja poolest tagumiste seas, samas pooled näitajad on pingerea esimeses pooles. Kuigi Tartu linn ei kuulu TAS piirkonda, on see Eesti mõistes suur keskus koos ülikoolide jt õppeasutustega kahtlemata piirkonna tugevuseks, sest piirkond on oma keskusega väga tihedalt seotud. TAS piirkonna arendamine ilma oluliselt Tartu linnaga koostööd tegemata on raske, sest tagamaa ei saa areneda ilma keskuseta.

Piirkonna väljakutseteks on ebaühtlane areng. Rahvastiku vähenemise tingimustes on oluline, et iga inimene saaks omaale jõukohase rakenduse ja võimaluse oma oskusi piirkonnas (piirkonna heaks) tööle panna.

TAS piirkonda ei muuda edukamaks konkurents, vaid koostöö piirkonnas sees, koostöö maakonna keskuse Tartu ja seal asuvate ülikoolidega, aga ka koostöö naabritega. Seeläbi on võimalik olla konkurentsivõimeline koostööpartner ka Eestist väljaspool. Hästi läheb sellel piirkonnal, kus tahavad elada andekad ja ettevõtlikud inimesed. Mikroettevõtetele võivad avaneda uued võimalused, kui suudetakse aru saada, mida annab juurde omavaheline ja selle läbi rahvusvaheline koostöö.

4. SOTSIAALSETE GRUPPIDE VAJADUSTE KOKKUVÕTE

2008. aastal viidi Tartumaa Arendusseltsi tegevuspiirkonna läbi vajaduste kaardistamine, mille aluseks olid omavalitsuste arengukavades esile toodud probleemid ning igas omavalitsuses kohalike elanikega läbi viidud arutelud nende koduvalla tugevustest ja nõrkustest. Kaardistuse tulemused on detailselt välja toodud strateegia Lisas 3.

Alljärgnevalt on esitatud koond kaardistusest esile kerkinud vajaduste põhjal püstitatud ülesannetest, mida on täiendatud 2010. aasta strateegiaprotsessi arutelude käigus. Ülesanded on grupeeritud kolme teema alla, milleks on ettevõtlus, kogukonnad ja noored.

Ettevõtlusega seotud ülesanded:

- parandada ettevõtlusaktiivsust;
- luua uuenduslikke lahendusi, tooteid ja teenuseid;
- soodustada uute ja püsivate töökohtade teket;
- luua eeldusi tööealise elanikkonna püsimiseks ja tagasitulekuks;
- tugevdada ettevõtjate omavahelist koostööd;
- parandada kohalikku infrastruktuuri;
- vähendada pendelrände ja keskusest suurema kauguse mõju;
- säästvalt rakendada kohalikke loodusressursse;
- paremini kasutada turismi- ja puhkemajanduse potentsiaali;
- parandada turismi infrastruktuuri;
- vähendada turistide reostuskoormust.

Kogukondadega seotud ülesanded:

- parandada koostööd ja ühistegevust;
- tõsta elanike aktiivsust ja algatusvõimet;
- parandada kogukonna ühtsustunnet ja sidusust;
- suurendada kogukonnaliikmete kaasatust ja valmisolekut võtta vastutust;
- parandada kogukondade võimekust kujundada oma elukeskkonda;
- luua tingimusi kogukonnateenuste tekkeks;
- luua kooskäimise ja huvitegevuse kohti;
- säilitada traditsioonilist elulaadi, pärandkultuuri ja kultuuriväärtusi;
- hoida mitmekesist looduskeskkonda, puutumatut loodust.

Noortega seotud ülesanded:

- tõsta noorte aktiivsust, loovust ja algatusvõimet;
- soodustada noortes ettevõtlikkust;
- arendada noortes iseseisvust, vastutustunnet ja julgust;
- luua noortele paremaid vaba aja tegevuse ning arenemise võimalusi;
- tugevdada noorte sidusust kogukonnaga;
- tõsta noorte juhendajate, liidrite ja noorsoo-organisatsioonide võimekust;
- kaasata noored otsuste tegemisse ning projektide elluviimisesse.

5. STRATEEGILISED VALIKUD

5.1. Tartumaa Arendusseltsi visioon

Visioon on sündinud TASi liikmeskonna kirjeldustest, millisena nad soovivad tulevikus Tartumaa tegevuspiirkonda näha.

Tartumaa tegevuspiirkonnas on rohkelt **loodus-, kultuuri- ning oskusressursse**, mida kasutatakse piirkonna arenguks leidlikult ning säästlikult. Siin väärtustatakse puhast loodust, esivanemate pärandit ning inimest oma tarkuse, oskuste ja võimetega. Kohalike ressursside baasil sünnib siin rohkelt tulusaid, elanikele hüvesid loovaid, uuenduslikke tooteid ja teenuseid.

Tartumaa tegevuspiirkonnas on tugevad **koostöösuhted ja palju ärksaid inimesi**. Siinsed inimesed väärtustavad koos tegemist ning oma oskuste, võimete ja teadmiste arendamist. Aktiivsete noorte näol on piirkonnal olemas järelkasv. Siinsed kogukonnad on tugevad, hoolivad ja kaasavad. Selleks, et oma eesmärgi saavutada, on sarnaste huvidega organisatsioonid koondunud koostöövõrgustikesse. Siin on kõik omavahel seotud ja interaktsioonis.

Tartumaa tegevuspiirkond paistab silma **uuenduslikkuse ja heade ideede rohkusega**. Siinsetel ettevõtjatel on nutikad ja tulusad ideed, millega luuakse töökohti maapiirkonnas. Ettevõtlikud inimesed julgevad siin unistada ning tulevikku vaadata. Nad saavad tuge ja julgustust, et oma mõtteid ellu viia. Tartumaa tegevuspiirkond on avatud ja külalislahke ning valmis koostööks kõigi naabrite ja sõpradega. Nii omadel kui ka külalistel on siin mõnus olla.

5.2. Sihtgrupid, võtmevaldkonnad ja eesmärgid

2008. aastal valminud strateegiaprotsessi käigus langetas TAS valiku LEADER-teemade¹¹ vahel, millele tegevuspiirkonna strateegia keskendub. Nendeks on:

- **elukeskkonna parandamine;**
- **loodus- ja kultuuriressursside parem kasutamine.**

Need kaks valdkonda on endiselt asjakohased ning neist juhindutakse ka antud strateegia võtmevaldkondade valikul ja eesmärkide püstitamisel.

Käesoleva strateegia koostamisel võeti aluseks kaks printsiipi – TASi strateegia peab olema väärtuspõhine ning inimesekeskne. Sellest lähtuvalt tehti selge valik sihtgruppidest ning lepiti kokku, milliseid väärtusi need sihtgrupid kannavad. Tartumaa Arendusseltsi 3 strateegilist sihtgruppi on **ettevõtjad, kogukonnad¹² ja noored¹³**.

¹¹ Strateegiliste teemade määratlemise alus on määruse “Eesti riikliku arengukava Euroopa Liidu struktuurifondide kasutuselevõtuks – ühtne programmdokument 2004–2006” meetme 3.6 “Kohaliku initsiatiivi arendamine – LEADER-tüüpi meede” tingimused.

¹² Antud strateegia kontekstis on kogukond inimkooslus, kes elab ühes külas, linnas, asulas või kandis, omab ühist paikkondliku identiteeti ning ühiseid eesmärgi.

¹³ Vastavalt „Noorsootöö seadusele“ määratletakse Eestis noorena vanuserühma 7–26.

TAS piirkond vajab arenguks **ettevõtjaid**, kes:

- pakuvad kindlustunnet - on majanduslikult tugevad, jätkusuutlikud, pakuvad töökohti, väärtustavad inimest ja kogukonda;
- on uuenduslikud - mõtlevad „raamist välja“, arenevad pidevalt ning
- on koostööle orienteeritud - panustavad kogukonda, on avatud koostööks teiste ettevõtete ja organisatsioonidega.

TAS piirkond vajab arenguks **kogukondi**, kes:

- on jätkusuutlikud - tegutsevad eesmärgistatult, loovad elanikele hüvesid ja pakuvad teenuseid;
- väärtustavad kogukonnatunnet – teevad koostööd ja hoolivad teineteisest ning
- hoiavad traditsioone ja keskkonda.

TAS piirkond vajab arenguks **noori**, kes:

- on ettevõtlikud - loovad, julged, aktiivsed, avatud uuele;
- väärtustavad enesearendamist - on õpihimulised ja uudishimulikud;
- kannavad edasi traditsioone, oma kogukonna ja Tartumaa vaimu.

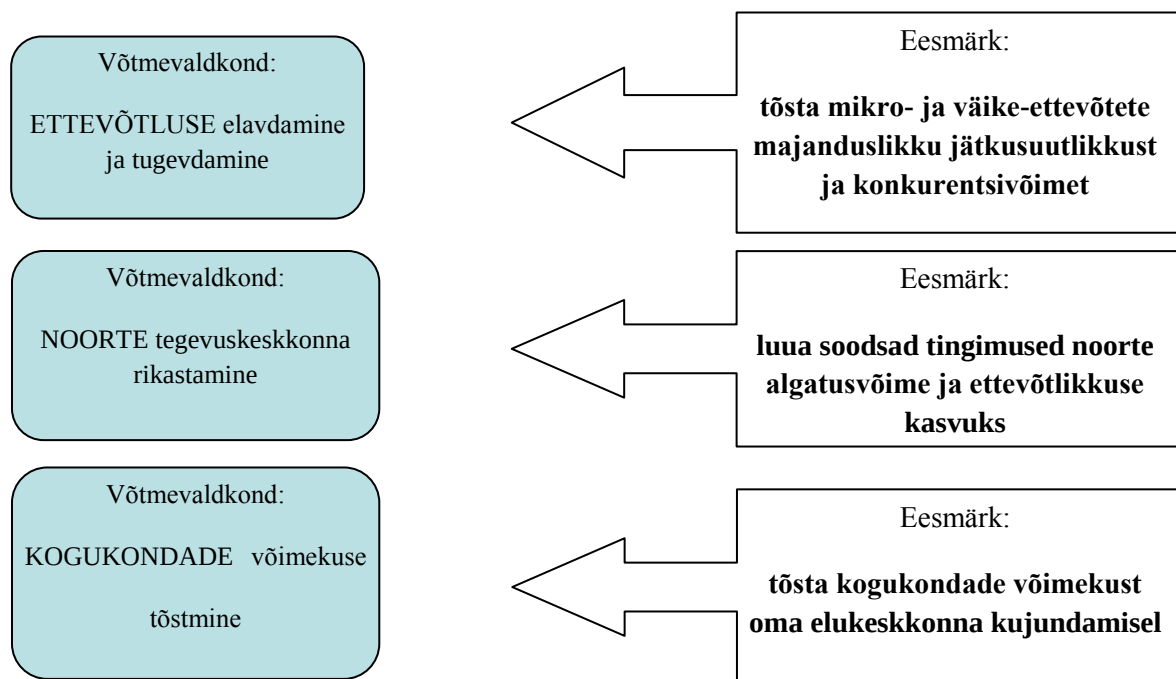
Sihtgruppidest ning nende vajadustest lähtuvalt keskendub strateegia kolmele **võtmevaldkonnale**¹⁴:

- ettevõtluse elavdamine ja tugevdamine;
- noorte tegevuskeskkonna rikastamine;
- kogukondade võimekuse tõstmine.

Võtmevaldkondadele on püstitatud strateegilised **eesmärgid** (Joonis 11).

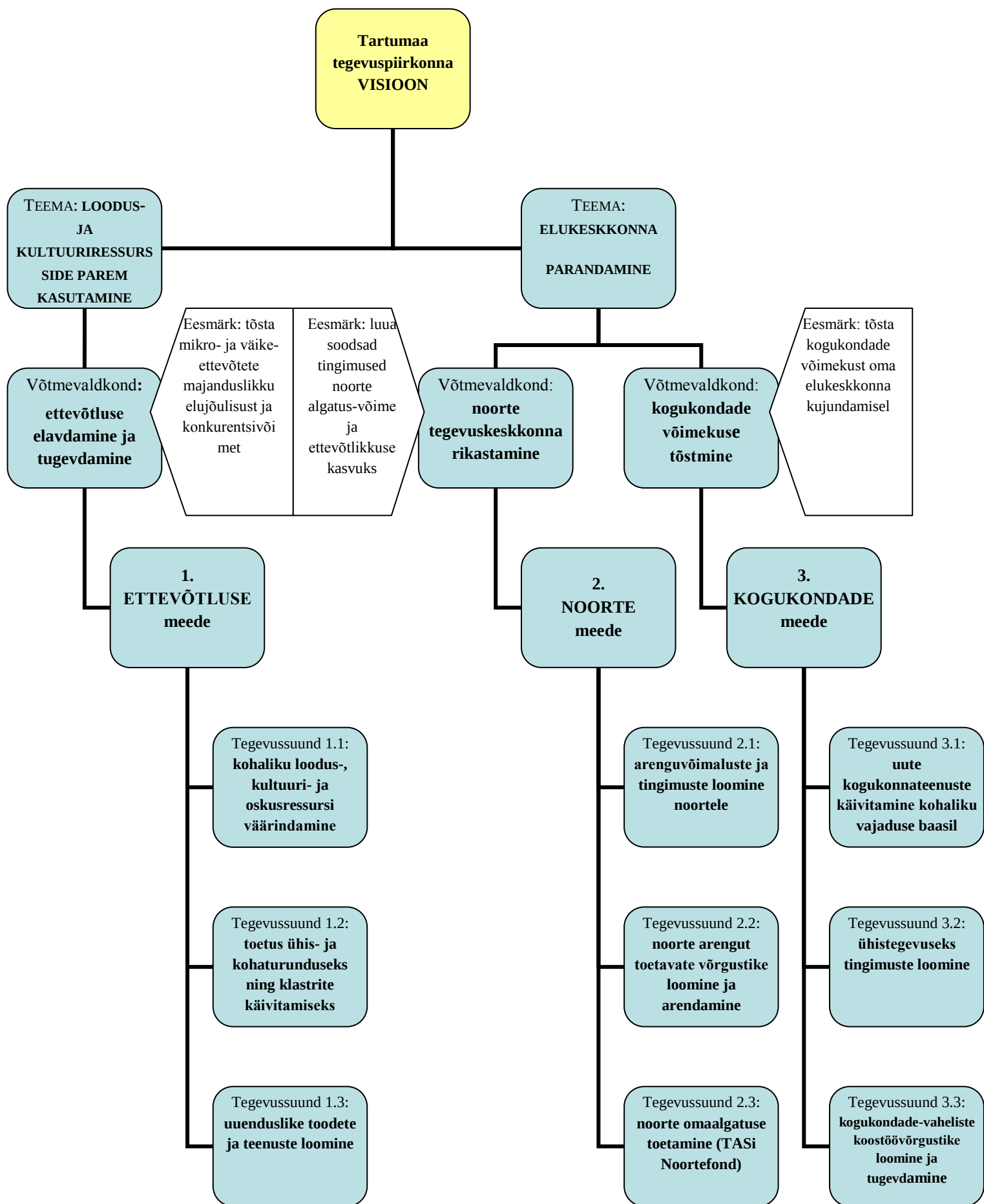
¹⁴ Võtmevaldkond on antud strateegia kontekstis arengueelistus ehk prioriteet.

Joonis 11. Võtmevaldkondade ja eesmärkide seosed

Strateegia meetmete struktuur lähtub nii võtmevaldkondadest kui ka sihtgruppidest. Igale meetmele vastab üks strateegilistest eesmärkidest. Meetmed koosnevad mitmest tegevussuunast, mille kaudu eesmärgini jõutakse. Joonis 12 toob välja strateegia üldise loogika.

Joonis 12. Strateegia üldine struktuur

5.3. Meetmete¹⁵ lühikirjeldused

1: ETTEVÕTLUSE MEEDE

Meetme eesmärk on tõsta mikro- ja väike-ettevõtete majanduslikku elujõulisust ja konkurentsivõimet.

Tartumaa tegevuspiirkonna elanikud vajavad tulusaid ja püsivaid töökohti. Töökohtade loojateks maapiirkonnas on peaaesjalikult mikro- ja väikeettevõtted. Kuna tegevuspiirkond on rikas loodusressursside poolest, siin on põnev kultuuripärand ning palju mitmekesiste oskustega inimesi, siis on mõistlik olemasolevad ressursid oskuslikult ettevõtluse arenguks ära kasutada. Piirkonna elanikud väärtustavad mitmekesist ja puhast loodust, mistõttu säästlik majandamine on ettevõtluse toetamise eeltingimus.

Tartumaa tegevuspiirkonna elanikke iseloomustab hea haridusetase, mitmekesised oskused ning loovus. Siin on kõrge potentsiaal uuenduslikeks teenusteks ja toodeteks, mis loovad väärtust ning mainet kogu piirkonnale.

Väikeettevõtluse konkurentsivõime seisukohalt on üha olulisemaks teguriks muutunud ettevõtjate omavaheline ühistegevus ning koostöö omavalitsuste ja kolmanda sektoriga, seda iseäranis turunduse valdkonnas.

Tegevussuund 1.1: kohaliku loodus-, kultuuri- ja oskusressursi väärimdamine¹⁶

Selle tegevuse kaudu soovitakse investeerida ettevõtlusprojektidesse, mis kasutavad nutikalt ning samas looduslikku ja sotsiaalset keskkonda säästvalt ära kohalikku loodus-, kultuuri- ja oskusressurssi.

Tegevussuund 1.2: toetus ühis- ja kohaturunduseks ning klastrite¹⁷ käivitamiseks

Selle tegevuse sihiks on suurendada ettevõtete ja piirkondade konkurentsivõimet ja elujõulisust toetades ühist turundustegevust, ettevõtlusalast koostööd ning klastrite teket.

Tegevussuund 1.3: uuenduslike toodete ja teenuste loomine

Selle tegevusega tahetakse ellu kutsuda eriti uuenduslikke tooteid ja teenuseid, mis omaks vähemalt üle-eestilist või koguni rahvusvahelist kõlapinda.

¹⁵ Täpsemad meetmete tingimused on välja toodud Tartumaa Arendusseltsi rakenduskavas TASi kodulehel <http://www.tas.ee/est/tas-strateegia/>.

¹⁶ Millegi väärtuse suurendamine.

¹⁷ Klaster on geograafiliselt lähestikku paiknevate sarnast või lähedast toodet või teenust pakkuvate ettevõtete ja institutsioonide (ülikoolid, agentuurid, kaubanduskojad jne) kooslus, mille liikmed teevad ühtaegu koostööd ja konkureerivad.

2: NOORTE MEEDE

Meetme eesmärk on luua soodsad tingimused noorte algatusvõime ja ettevõtlikkuse kasvuks.

Tartumaa tegevuspiirkonnas on noorte osakaal Eesti keskmisega võrreldes suurem. Samas on piirkonna enda sees suured käärid noorte hulga ja tegevusvõimaluste osas – kui Tartu linna lähivaldades on noori rohkelt ning arenguvõimalused mitmekesised, siis Peipsi-äärsetes valdades on olukord vastupidine. Sõltumata noorte arvukusest vajavad nad tähelepanu ja toetust.

Noortest loodetakse oma kodukoha elu edasiviijaid. Seetõttu on oluline arendada noortes aktiivsust, loovust ja ettevõtlikkust. Noored vajavad rohkem võimalusi mõtestatud ja arendavaks tegevuseks. Samas on oluline, et just noored ise oleks need, kes oma soovide ja ideedega välja tulevad ning uute võimaluste loomises osalevad. Selleks peavad kohalikud omavalitsused ja kogukonnad olema valmis noori kuulama ja kaasama ning neile võimalikult palju vastutust jätma. Selle juures on määrava tähtsusega noorte juhendajate, noorsootöötajate ja noorte liidrite oskused ning hoiakud. Noortele suunatavate ressursside paremaks ärakasutamiseks on oluline teha omavahel koostööd ning luua toimivaid võrgustikke.

Tegevussuund 2.1: arenguvõimaluste ja -tingimuste loomine noortele

Selle tegevuse sihiks on tugevdada 7-26-aastaste noorte ettevõtlikkust, algatusvõimet ja juhtimisoskusi luues selleks noortele sobivat füüsilist ja vaimset keskkonda.

Tegevussuund 2.2: noorte arengut toetavate võrgustike loomine ja arendamine

Selle tegevuse sihiks on ühendada jätkusuutlikul viisil noorteorganisatsioone, noorsootöötajaid, noorte liidreid ja/või juhendajaid, et luua noortele soodsamat tegevuskeskkonda.

Tegevussuund 2.3: noorte omaalgatuse toetamine (TASi Noortefond)

Antud tegevuse kaudu kutsutakse ellu noorte endi poolt algatatud projekte, mis soodustavad nende isiklikku arengut ja rikastavad elukeskkonda. Tegevust rahastatakse TASi Noortefondist.

3: KOGUKONDADE MEEDE

Meetme eesmärk on tõsta kogukondade võimekust oma elukeskkonna kujundamisel.

Kogukond kui ühes külas, kandis või piirkonnas elavate ühiste eesmärkidega inimeste kooslus on maaelu arengu üheks alustalaks. Kogukonna aktiivsusest ja võimekusest sõltub olulisel määral paikkonna elukvaliteet.

Koostöövõime ja ühtsustunne on eeldused selleks, et kogukond suudaks oma kodukandis vajalikke ühisobjekte, teenuseid ja tegevusvõimalusi luua. Suutlik kogukond saab luua

hüvesid, mida omavalitsus igas külas pakkuda ei suuda ning mis ettevõtja jaoks pole kasumlik.

Uute tegevusvõimaluste ja hüvede pakkumiseks vajavad kogukonnad nii uusi oskusi kui ka sobivat füüsilist keskkonda. Uuenduslike lahenduste ja ideede sünnile aitavad kaasa kogukondade kogemusi vahendavad koostööprojektid ning -võrgustikud.

Tegevussuund 3.1: uute kogukonnateenuste käivitamine kohaliku vajaduse baasil

Tegevuse raames toetatakse projekte, mis loovad uusi kohaliku kogukonna vajadusel põhinevaid kogukonnateenuseid¹⁸. Toetuste eraldamisel jälgitakse, et tekiks eelkõige uued teenused ja/või huvitegevuse võimalused, mida selles kogukonnas eelnevalt pole pakutud.

Tegevussuund 3.2: ühistegevuseks tingimuste loomine

Antud tegevus on suunatud ühistegevuse parandamisele Tartumaa tegevuspiirkonna omavalitsustes ja kogukondades.

Tegevussuund 3.3: kogukondade-vaheliste koostöövõrgustike loomine ja tugevdamine

Antud tegevus loob eeldusi ühe omavalitsuse piire ületavate kogukondadevaheliste koostöövõrgustike tekkeks ja arenguks, hõlmates nii piirkondlikku kui ka huvipõhist koostööd.

Täpsemad meetmete tingimused on välja toodud Tartumaa Arendusseltsi rakenduskavas TASi kodulehel <http://www.tas.ee/est/tas-strateegia/>.

Meetmete elluviimiseks rakendatavate projektide ja tegevuste valikul lähtutakse vastavusest meetme tingimustele ning üldistele hindamiskriteeriumidele nagu mõju piirkonnale ja sihtgrupile, kohalike ressursside kasutamine, uuenduslikkus, kaasamine ja koostöö, eelarve mõistlikkus ning taotleja suutlikkus.

Täpsemad valikukriteeriumid ja nende osakaalud iga meetme ja tegevussuuna suhtes sätestab TASi juhatus projektide hindamise korras.

5.4. Strateegia seosed teiste arengudokumentide ja toetusmeetmetega

Strateegia seos Eesti Maaelu Arengukava (MAK) eesmärkidega

Alljärgnevalt on toodud ülevaade käesoleva strateegia meetmete seotusest Eesti maaelu arengukava 2007–2013 kolme prioriteeditega (põllumajandus- ja metsandussektori konkurentsivõime parandamine; keskkonna ja paikkonna säilitamine; maapiirkondade elukvaliteet ja maamajanduse mitmekesistamine).

¹⁸ Antud strateegia kontekstis mõistetakse kogukonnateenuse all kogukonna liikmete endi poolt kogukonna jaoks loodavaid hüvesid ja tegevusvõimalusi, mis tuginevad elanike vajadustele.

Tabel 8. Strateegia meetmete seotus Eesti maaelu arengukava 2007 – 2013 kolme prioriteediteljega¹⁹

Meede	I prioriteeditelg - põllumajandus- ja metsandussektori konkurentsivõime parandamine	II prioriteeditelg – keskkonna ja paikkonna säilitamine	III prioriteeditelg – maapiirkondade elukvaliteet ja maamajanduse mitmekesistamine
1. Ettevõtluse meede	+	-	+
2. Noorte meede	-	-	+
3. Kogukondade meede	-	-	+

Käesolev strateegia on haardelt mõneti kitsam kui Maaelu Arengukava ning vastab MAKi kolmandale prioriteediteljele, seda toetades ja täiendades. Eeldatavalt võivad 1. meetme tegevussuuna 1.1 Kohaliku loodus-, kultuuri- ja oskusressurssi väärindamine alt rahastust saada ka 1. telje eesmärgi täitvad projektid.

Lisaks MAK telgedele on antud strateegial tugevad seosed Maaelu Arengukavas välja toodud maapiirkondade tugevuste ja nõrkuste analüüsiga:

- *ettevõtluse olukorra parandamiseks tuleb ennekõike keskenduda mikroettevõtete tegevuse arendamisele. Eelistatud on kohalikul ressursil põhinev mittepõllumajanduslik tootmine, maaturism, käsitööndus ja teeninduslik ettevõtlus, mis on otseselt seotud maapiirkonna elukvaliteedi parandamisega.*
- *Ennekõike soodustatakse investeringuid, mis aitavad kaasa külade elukeskkonna, sh ajalooliselt väljakujunenud kooskämiskohtade (külaplatsid, hiied, kiigeplatsid, avalikud spordirajatised) säilitamisele, taastamisele ja kvaliteedi parandamisele.*
- *Maapiirkonna arengus on väga oluline kohaliku kogukonna tugevus ja omavaheline koostöö. Koostöö tugevdamist tuleb toetada, sest ainult ettevõtlus üksi ei loo uusi töökohti ega vähenda probleeme maapiirkonnas.*
- *Toetada tuleb kohalikkude eripära, loodus- ja kultuuripärandi säästlikku kasutamist ja tutvustamist, kogukonna traditsiooniliste ja ühistegevuste arendamist, tööhõive parandamist, sise- ja väliturismi potentsiaali kasutamist, omapära ja traditsioonide väärtustamist ning uuenduslikke ja uusi väärtusi loovate ja koostööle suunatud strateegiate elluviimist.*

TASi strateegia lisab Maaelu Arengukavale lisaväärtust, kuna käesolevas strateegias ettenähtud tegevused aitavad tõhusalt toetada arengukava eesmärgi, seda eelkõige 3. telje osas.

Alljärgnevalt on toodud käesoleva strateegia seosed teiste arengudokumentidega.

¹⁹ Vastavalt prioriteeditelje ja meetme omavahelise seose tugevusele on meetme ja telje ristumiskohale märgitud kas “-“, kui seos puudub või on suhteliselt nõrk ja kaudne, või “+”, kui seos tugev ja otsene.

Tabel 9. TASi strateegia seosed riiklike ja maakondlike strateegiliste dokumentidega

Strateegiline dokument	Strateegilistest dokumentidest tulenevad seosed
Eesti Edu 2014	Visioon Eesti ühiskond on muutunud rikkamaks ja ühtsemaks. Suurenenud on sotsiaalne turvatunne, kaasatus ja heaolu, oluliselt on paranenud looduse seisund ja maastikuhooldus, kasutusele on võetud parim võimalik tehnika. Ühiskond hindab jätkuvalt traditsioonilisi väärtusi, kuid ka kultuurilist mitmekesisust ja sallivust.
Säästev Eesti 21	Eesmärgid • Heaolu kasv • Sidus ühiskond • Ökoloogiline tasakaal
Noorsootöö strateegia 2006-2013	Noorsootöö üldeesmärk aastatel 2006–2013 Tagada noore isiksuse mitmekülgse arengu võimalused noorsootöö mitmekesisuse, kättesaadavuse ja kvaliteedi suurendamise kaudu. Alaeesmärk: 2. suurendada noorte kaasatust noorsootöösse ja noorsootöö teenuste kättesaadavust noortele; 3. arendada noorsootöö struktuur ühtseks võrgustikuks.
Ühiskondlik lepe	Väljavõtted ühiskondlikust leppest • Tagatakse nii professionaalse kui ka rahvakultuuri elujõulisus. • Suurendatakse võimalusi laste kehaliseks kasvatusseks, arendavaks ja tervistavaks puhkuseks ning huvitegevuseks. Suurendatakse riigi ja omavalitsuste koostööd noorsootöö toetamiseks avatud noortekeskuste ja noorte projektide toetamise abil. • Soodustatakse väikeettevõtluse (sh talude) arengut. Väikeettevõtluse ja peretalude toetamiseks maapiirkondades rakendatakse erimeetmeid, vähendatakse väikeettevõtlust raskendavaid bürokraatlikke takistusi.
Tartu maakonna arengustrateegia 2014. aastani. „Väärt elu haritud maal“	Tartumaa 10 aasta esmatähtsad arengusuunad: • Uusettevõtluse toetamine ja tootmise teadmismahukuse tõstmine. • Piirkonnakeskuste elukeskkonna ja sotsiaalse infrastruktuuri parandamine. Tegevussuunad ja eesmärgid • Väikeettevõtluse soodustamine, ettevõtluskoolitus, -nõustamine ja –toetused, eriti noortele. • Kohaliku tooraine suurem väärindamine. • Maamajanduse mitmekesistamine maaelanikele lississetuleku tagamiseks, turismiobjektide rajamine ja mitmekesistamine, puhkealade, looduse õpperadade ja matkaradade rajamine ja hooldamine. • Turism ja puhkemajandus pakuvad inimestele looduselamusi ning ei kahjusta loodust. • Kohalik koostöö aitab tagada külade ja valdade elujõulisust - tugev ja toetatud kodanikualgatus. • Teadvustatud ja väärtustatud Tartumaa pärandkultuur.

Strateegiline dokument	Strateegilistest dokumentidest tulenevad seosed
Peipsiveere arengustrateegia kuni 2013. aastani „Peipsiveere 2013 – väärt elukeskkond kauni Peipsi kaldal!“	Tartumaa Peipsiveere valdkondlikud strateegilised tegevussuunad • Multikultuurse pärandi hoidmine ja arendamine • Ühistegevuse aktiveerimine ja soodustamine • Sotsiaalse infrastruktuuri säilitamine ja arendamine • Mitmekülgne noorsootöö ja huvitegevus • Kohaliku looduskeskkonna hoidmine • Peipsiveere kui turismisihtkoha arendamine • Kohaliku toorainega seonduva väikeettevõtluse-põllumajanduse arendamine

Käesoleval strateegial on selged seosed nii riikliku, maakondliku ja piirkondlike arengudokumentidega.

5.5. Seosed ja ühisosad teiste toetusmeetmetega

Teiste toetusmeetmete võrdlus antud strateegiaga on vajalik ühelt poolt selleks, et suuta võimendada strateegia eesmärgi, kaasates strateegia elluviimisesse teiste fondide vahendeid. Teiselt poolt on oluline vältida dubleerimist.

Tabel 10. Ettevõtluse meetme erisused võrreldes teiste toetusmeetmetega

Programm	Erisus strateegia meetmest
Eesti-Läti programm, prioriteet 2, tegevussuund 2.1. Ettevõtluse ja ettevõtlikkuse soodustamine ja arendamine	Investeeringud peavad olema tugevalt seotud piiriülese koostööga ja investeeringu objektid peavad olema planeeritud kasutada nii Eestis kui Lätis. Keerulisem taotlusprotseduur võrreldes TASiga, toetatakse suuremamahulisemaid projekte võrreldes TASiga, taotlemiseks vajalik Läti partneri olemasolu.
EASi Starditoetus	Ettevõtte ei tohi olla tegutsenud kauem kui 12 kuud.
EASi Kasvutoetus	Ettevõtte ei tohi olla tegutsenud kauem kui 36 kuud.
Eesti-Läti-Vene programm, prioriteet 1, toetussuund 1.1. Ettevõtlus, ettevõtlikkus	Keerulisem taotlusprotseduur võrreldes TASiga, toetatakse suuremamahulisemaid projekte võrreldes TASiga, taotlemiseks vajalik vähemalt Vene partneri olemasolu.
Kodanikuühenduste Sihtkapital (KÜSK), Heade ideede konkurss	Taotlejaks ei saa olla äriühing. Toetatakse avalikkusele suunatud kodanikuühiskonna arengut edendavaid sotsiaalseid muutusi taotlemaid uudseid ja uuenduslikke lähenemisi ja lahendusi pakkuvaid kodanikualgatusi.

Tabel 11. Noorte meetme erisused võrreldes teiste toetusmeetmetega

Programm	Erisus strateegia meetmest
Euroopa Noored	Toetatakse tegevusi, mitte investeeringuid.
Eesti-Läti programm	Keerulisem taotlusprotseduur võrreldes TASiga, toetatakse suuremamahulisemaid projekte võrreldes TASiga, taotlemiseks vajalik Läti partneri olemasolu.
Hasartmängumaksu Nõukogu	Investeeringuid ei toetata.
Eesti-Läti-Vene programm	Keerulisem taotlusprotseduur võrreldes TASiga, toetatakse suuremamahulisemaid projekte võrreldes TASiga, taotlemiseks vajalik vähemalt Vene partneri olemasolu.
Euroopa Noored - koostöö ja võrgustikud	Teataval määral kattuvus olemas rahvusvahelise koostöö kontekstis. TAS võiks keskenduda enam piirkonnasisesele koostööle.

Tabel 12. Kogukondade meetme erisused võrreldes teiste toetusmeetmetega

Programm	Erisus strateegia meetmest
Šveitsi Vabariigi Fond (pole veel avatud)	Eeldab, et KOV sõlmib kokkuleppeid teenuse rahastamiseks peale projekti lõppu.
KÜSKi piirkondliku kodanikuhariduse taotlusvoor	Toetus ajutine - taotlusvoor saab läbi 2011. aasta jaanuari alguses.
Kohaliku omaalgatuse programm	Programmi toetuse maksimummäärad võrreldes TAS strateegiaga väikesed.
Eesti-Läti programm	Keerulisem taotlusprotseduur võrreldes TASiga, eeldab Läti partneri olemasolu.
Eesti-Läti-Vene programm	Keerulisem taotlusprotseduur võrreldes TASiga, eeldab vähemalt Vene partneri olemasolu.

Võrdlevast analüüsist saab järeldada, et antud strateegia meetmed eristuvad piisaval määral olemasolevatest teistest toetusmeetmetest.

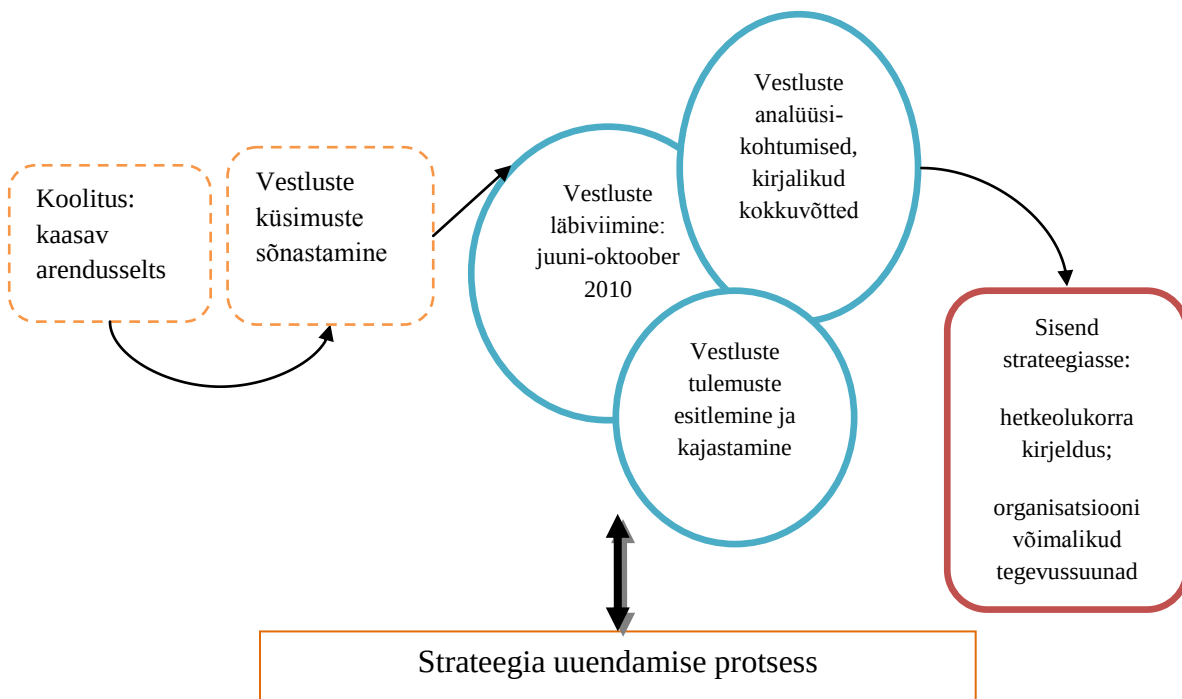
6. TEGEVUSGRUPI VÕIMEKUSE HOIDMINE JA ARENDAMINE

Strateegia elujõulisus ning elluviimise tulemuslikkus sõltub organisatsiooni valmisolekust, võimekusest ning elujõust luua selline tegevuskeskkond, mis toetab visiooni ja strateegiliste eesmärkide elluviimist.

Tegevusgrupi peamiste tegevussuundade väljatoomisel on toetunud eelkõige arendusseltsi liikmete, sh juhatuse liikmete, seas läbiviidud vestlustele ning nende käigus esilekerkinud ettepanekutele. Vestluste läbiviimine on täiendanud strateegia uuendamise protsessi tervikuna (ptk 1.3). Idee kasvas välja 2010. aasta kevadel (märts-mai 2010) aset leidnud kaasava arendusseltsi koolitusprogrammist: õppida kaasamist läbi sisukate vestluste läbiviimise. Vestluse küsimused töötati koos osalejatega välja koolitusprogrammi viimasel päeval (21. mai 2010). Vestluste läbiviimises osalesid arendusseltsi juhatuse liikmed, kaasava arendusseltsi koolitusprogrammis osalejad ja tegevmeeskond. Vestlused kandsid endas eesmärki tundma õppida oma liikmeid, mõista tänaseid vajadusi ja probleeme, saada tagasisidet senisele tegevusele ning sisendit tulevikusuundadeks (vt Lisa 4).

Vestluste läbiviimisel osales 10 arendusseltsi liiget, 3 tegevmeeskonna liiget ja 2 strateegia protsessi juhendajat. Kokku viidi (seisuga 30. oktoober 2010) läbi 40 intervjuud.

Joonis 13. Vestluste läbiviimise protsess

Vestluste kvalitatiivne analüüs on andnud olulise sisendi organisatsiooni rolli selgemale määratlemisele strateegia elluviimisel ning kajastub olulisemate võimalike tegevussuundade väljatoomisel.

Lisaks vestlustele on arendusseltsi edasisi tegevussuundasid kaardistatud 3. juuli suveseminaril. 14. septembri ja 1. oktoobri strateegiapäevade keskmes on olnud organisatsiooni tulevik ning meetmete kujundamine. Tagasisidet on saadud vestlusest tegevjuhiga (14. oktoober). Suundade esiletoomisel on lähtutud küsimusest, kuidas parimal võimalikul viisil toetada visiooni, strateegiliste eesmärkide ning meetmete rakendamist. Organisatsiooni arendamisel, tegevussuundade valikul, prioriteetide seadmisel lähtutakse kogu strateegiat läbivatest väärtustest. Tartumaa Arendusselts on ettevõtlik, hooliv, uuenduslik ja koostööle-orienteeritud tegevusgrupp.

Läbiviidud vestluste analüüsi tulemusena nähakse arendusseltsi järgmisena:

Tartumaa Arendusseltsil on maakonnas oluline, strateegiline, kogu Lõuna-Eesti edasiminekut toetav roll. Arendusselts on oluliste muutuste algataja, käivitaja ja arengu eestvedaja. LEADER-võrgustiku kaudu tutvustab erinevaid parimaid praktikaid. Organisatsioonina koondab häid inimesi, väärtustab võrgustikku ja koostööd, võimaldab õppimist, märkab edusamme ja on tunnustav tegevusgrupp. Ühiselt luuakse keskkond, mis võimaldab saada tuge (ka rahalist) oma mõtetele, ideedele ja projektidele.

Järgnevad tegevussuunad on soovituslikud: igal aastal seatakse koostöös tegevmeeskonna, liikmete ja juhatusega vajalikud prioriteedid, vajadusel rikastatakse tegevussuundi uutega ning leitakse parimad, uuenduslikumad viisid prioriteetide elluviimiseks.

Organisatsiooni üldise võimekuse kasvu ja elujõulisuse toetamine:

- organisatsiooni liikmete toetamiseks viiakse läbi erinevaid koolitusprojekte (sh seminarid, õppereisid jne). Koolitusel õpitut jagatakse organisatsiooni teistele liikmetele (kokkuvõtte koolituselt, õppereisilt). Osalemine arendusseltsi tegevustes (nt juhatuse töös, erinevates arendustegevustes, töögruppides) soodustab isiklikku arengut;
- panustatakse juhatuse liikmete, tegevmeeskonna mitmekülgsesse arengusse erinevate koolitustegevuste ning õppereiside kaudu. Tunnustatakse inimeste valmisolekut analüüsida oma arenguvajadusi ning leida parimad õppimist toetavad viisid;
- juhatuse ja tegevmeeskond tegutseb ühiselt määratletud rollidest ja ülesannetest lähtuvalt;
- hindamiskomisjoni pädevust tarkade otsuste tegemisel võimaldab hindajate koolitamine ja tagasisideandmine.

Liikmete kaasamine, teineteiselt õppimine ja liikmete omavahelise koostöö tugevdamine:

- liikmetele on loodud võimalus osaleda erinevates organisatsiooni poolt pakutavates toetavates tegevustes (sh koolitused, õppereisid, tööühised, arutelud jne);
- luuakse võimalused koosõppimiseks, info, teadmiste ja oskuste jagamiseks (seminarid, koostööprojektid);
- luuakse viis vabatahtlikkuse edendamiseks liikmete seas: liikmed panustavad vabatahtlikult erinevates tegevustes (koolitamine, nõustamine jne).

Taotlejate kaasamine:

- taotlejad saavad lihtsalt ja selgelt informatsiooni taotlemisvõimaluste kohta (veebikeskkond, personaalne nõustamine);
- taotlusprotsess on taotlejale selgelt ning läbipaistvalt üles ehitatud ning soosib vastutuse võtmist, ausust, läbipaistvust;
- rahastust mitte saanud projektidele antakse konstruktiivset tagasisidet.

Võtmevaldkondade – noored, ettevõtlus, kogukonnad – toetamine:

- luuakse eeldusi omavahelise koostöö kujunemiseks ning võrgustike tekkeks;
- tuuakse esile ning jagatakse nii kohalikku kui ka rahvusvahelist parimat praktikat;
- ettevõtlikkuse, uuenduslikkuse ja algatusvõime soodustamiseks viiakse läbi mitmekülgsed koolitus- ja arenguprogrammid.

Erinevad arendustegevused:

- luuakse eeldusi kohaliku ressursi (loodus-, kultuuri- ja oskusressurssi) väärimist toetavate arendusprojektide elluviimiseks: läbi erinevate toetavate tegevuste (sh koolitused) teadvustatakse kohalike ressursside olemasolu ning rakendamisevõimalusi;
- läbi pideva kommunikatsioonitegevuse toetatakse organisatsiooni tuntuse ja teadlikkuse kasvu üle kogu maakonna;
- koostöös teiste organisatsioonidega suunatakse arendustegevust maakonnas, tunnustatakse ning tuuakse esile edusamme;
- viiakse ellu projekte sotsiaalmajanduslikult raskemas olukorras olevate valdade võimekuse tõstmiseks;
- viiakse ellu arendus- ja koolitusprojekte, õppereise, valdade ühisosa projekte;
- soodustatakse ühisturundust.

Koostöö edendamine nii kohalikul kui ka rahvusvahelisel tasandil:

- LEADER-võrgustiku kaudu tuuakse piirkonda rahvusvahelist head kogemust ja praktikat;
- edendatakse siseriiklikku koostööd (Peipsimaa ja Lõuna-Eesti);
- tehakse koostööd Tartu linnaga;
- algatatakse ning arendatakse edasi LEADER tegevusgruppide vahelisi koostööprojekte.

7. STRATEEGIA OODATAVAD TULEMUSED JA SEIRE

Strateegia edukust ja tõhusust saab hinnata tema tegevuste tulemuste järgi. Tulemused peavad parandama erinevate sihtgruppide olukorda ja arenguvõimalusi. Strateegia koostamisel on arvestatud põhimõtet – võimendada tugevusi ja vähendada puudusi. Säilima peab üldine tasakaal, ühtede gruppide edukus ei tohi tekkida teiste arvelt.

Alljärgnevas tabelis on toodud välja strateegia rakendamise käigus mõõdetavad tulemusnäitajad:

Tabel 13. Mõõdetavad tulemusnäitajad

Võtmevaldkond	Saavutatav tulemusnäitaja
Ettevõtluse elavdamine ja tugevdamine	Läbi on viidud 10 teenuse- või tootearendust.
	Turule on toodud 30 uuenduslikul ideel põhinevat toodet või teenust.
	15 ettevõtete gruppi on rakendanud ühist turundusplaani.
	40 ettevõtet on parandanud oma turundustegevust.
	TASi piirkonnas on säilinud töökohad või lisandunud 15 uut töökohta.
	TASi piirkonna ettevõtted ja organisatsioonid on laiendanud pakutavate teenuste ja toodete sortimenti 18 teenuse- ja kaubagrupi võrra.
	15 piirkondlikel ressurssidel põhinevat teenust või toodet pakkuvat ettevõtet on parandanud oma sisseseadet ja põhivara.
	Loodud ja tugevdatud on 5 ettevõtjate koostöövõrgustikku.
Noorte tegevuskeskkonna rikastamine	Läbi on viidud 60 üritust.
	Üritustele on kaasatud vähemalt 600 noort.
	Noorte endi poolt on algatatud ja läbi viidud 100 projekti.
	Juurde on loodud või kvalitatiivselt parandatud 30 noorte arengut toetavat objekti.
	Toetatud on 6 organisatsioonide koostöös läbiviidavat tegevust.
	Loodud ja tugevdatud on 10 noorte koostöövõrgustikku.
Kogukondade võimekuse tõstmine	Valminud või oluliselt parandatud on 10 avalikult kasutatavat objekti.
	Korraldatud on 15 <u>kogukondade koostööd</u> parandavat üritust.

	Erinevates kogukonnaprojektides on osalenud 1200 inimest.
	Erinevatel üritustel või objektide arendamisel on kaasatud 35 kogukonda.
	Kogukonna teenuste arendamise ja pakkumisega on seotud 35 inimest.
	Tegutsevatele MTÜdele on lisandunud 10 uut teenuse pakkumisega seotud tegevussuunda.
	Toetatud on 5 organisatsioonide koostöös läbiviidavat tegevust.
	Loodud ja tugevdatud on 10 kogukondade koostöövõrgustikku.

TAS loob seirenäitajate analüüsiks *elektroonilise seiresüsteemi*, mis võimaldab taotlejatel iseseisvalt sisestada seire tegemiseks vajalikke näitajaid. Nende andmete põhjal genereerib süsteem raporteid jooksvalt vastavalt vajadusele. TASI juhatuse arutab regulaarselt seirenäitajate täitmise aruannet. Seirekomisjon teeb põhjalikuma analüüsi kord aastas.

Strateegia mõjude hindamine on keerukam ning eeldab kvalitatiivseid **uuringu**id kasusaajatega ning tegevuspiirkonna sotsiaal-majanduslike näitajate analüüsi statistiliste näitajate ning sekundaarandmete baasil. Põhjalikumate uuringute tellimiseks on plaanis teha koostööd naaber-tegevusgruppidega.

Piirkonna tugevuste ja ressursside analüüsimine on TASI üks strateegilisi suundi, mille eesmärgiks on luua eeldused ettevõtlusaktiivsuse kasvuks, mikro- ja väikeettevõtete tekkimiseks, mis tuginevad piirkonna omapäral ning kohalikul ressursil. Selle tulemusena tekivad piirkonda uued töökohad ja kohalik majandus muutub jätkusuutlikumaks ning konkurentsivõimelisemaks. Peamised uurimisvaldkonnad on järgmised: inimvara, maa ja mets kui tootmisressurss, maavarad, energeetika. Täiendavalt on planeeritud tellida vastavalt vajadusele erinevaid fookusuuringuid (tarbimisuuring, tasuvusanalüüsid jne).

Alljärgnevalt oodatavad mõjud võtmevaldkondade kaupa.

Ettevõtluse elavdamine ja tugevdamine

Ettevõtlusmeetmest toetust saanud ettevõtte on:

- ühisturunduse kaudu suurendanud käivet ning kasumlikkust;
- muutunud uuenduslikumaks;
- tõstnud keskkonnasäästlikkust;
- kasvatanud koostööpartnerite arvu.

Ettevõtlusmeetmest toetust saanud piirkondades on:

- kasvanud kohalikul ressursil põhinevate ettevõtete arv;
- tõusnud ettevõtlusaktiivsus;
- suurenenud paikkonna tuntus.

Noorte tegevuskeskkonna rikastamine

Noortemeetmest toetust saanud kogukondades on:

- kasvanud noorte algatusvõime;

- paranenud noorte tegevusvõimaluste valik ja kvaliteet;
- noored on aktiivsemad osalejad kogukonna arendamises;
- suurenenud noorte edukus tööturul ja ettevõtluses;
- kasvanud noorte juhtide ja ühenduste osalemine koostöövõrgustikes.

Kogukondade võimekuse tõstmine

Kogukonnameetmest toetust saanud piirkondades on:

- kasvanud kohalikus arengus osalevate mittetulundusühenduste arv;
- suurenenud elanike osalemine mittetulundusühendustes;
- paranenud teenuste kättesaadavus;
- elukeskkond rikastunud uute teenuste ning tegevusvõimalustega;
- paranenud MTÜde juhtimis- ja finantsiline võimekus;
- tihenunud kogukondade kontaktid teiste kogukondadega;

Strateegia mõjul on tõusnud tegevuspiirkonna ääreala valdade taotlemisaktiivsus ja toetust saanud projektide arv.

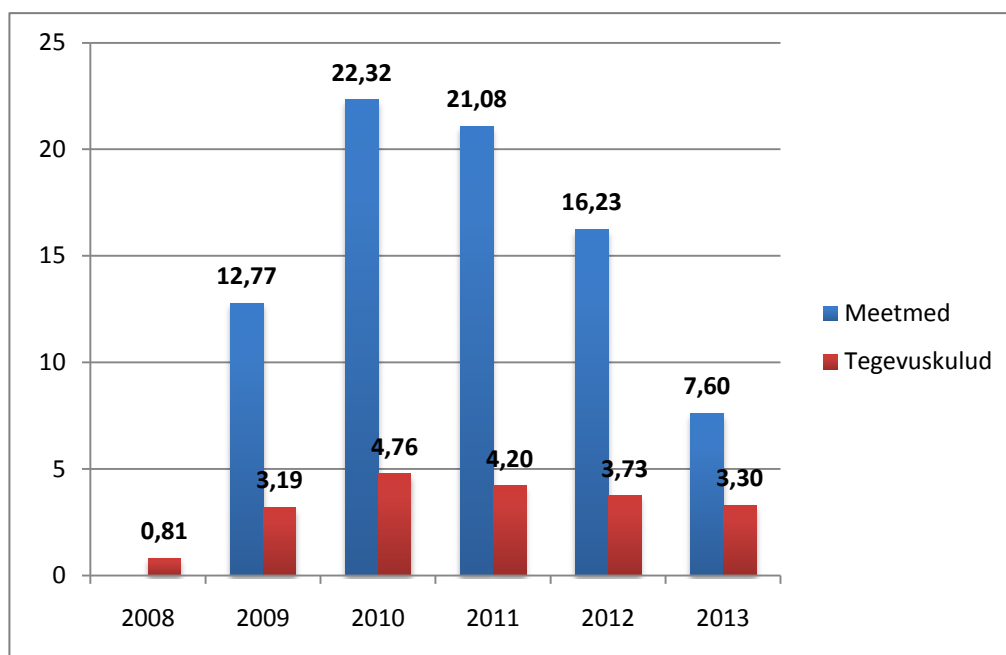
Seire ja hindamine strateegia tasandil on vajalik selle edukaks ja asjakohaseks rakendamiseks. Strateegia tasandil teevad seiret nii Tartumaa Arendusseltsi seirekomisjon kui välised eksperdid, eesmärgiga kindlustada strateegia tulemuslik, kvaliteetne ja õiglane rakendamine. Järgmine põhjalikum strateegia hindamine toimub 2013. aastal, kui vaadatakse üle strateegia tulemuslikkus ja asjakohasus ning viiakse sisse vajalikud muudatused.

8. FINANTSEERIMINE

Strateegia rahastamiseks on planeeritud vahendid erinevatest allikatest: LEADER-meede, liikmemaksud, taotlejate omafinantseering, teised programmid ja projektid ning TASi majandustegevus.

TASi paremaks administreerimiseks jätkatakse sildfinantseerimist. TASi majanduslikku sõltumatust ja järjepidevust aitavad tagada liikmemaksud. Liikmemaksudest tasutakse abikõlbmatud kulud, projektide omafinantseeringud ja muud täiendavat finantseerimist vajavad kulud.

Joonis 14. Eelarve jaotus meetmete ja TASi tegevuskulude vahel perioodil 2008 – 2013

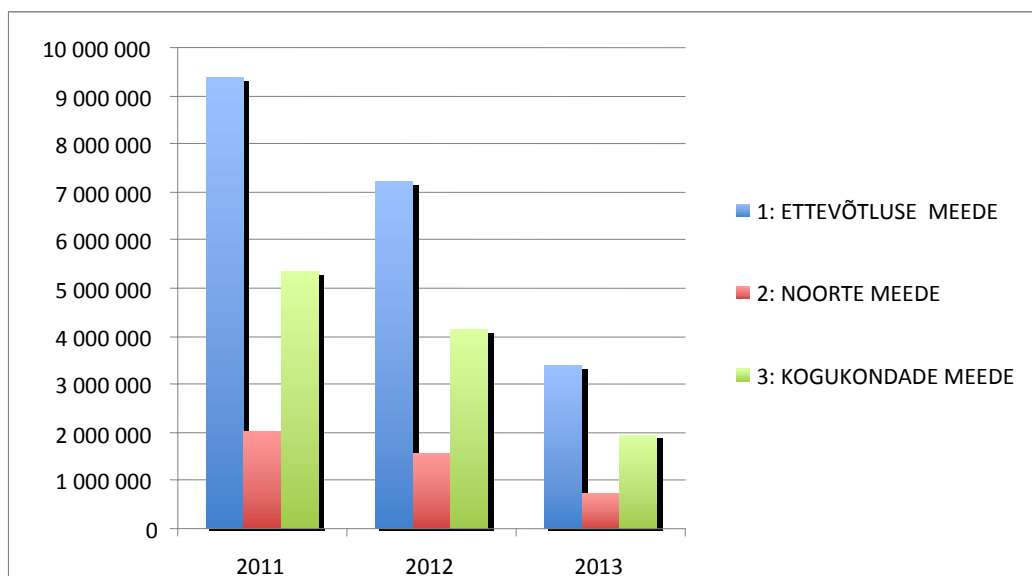

Eelarve koostamisel on aluseks osakaalud protsentides. Kogu TASi finantseerimine jaguneb kahte ossa: 20% eelarvest on planeeritud organisatsiooni jätkusuutlikkuse tagamiseks ja tegevuse korraldamiseks, 80% on mõeldud jagamiseks toetustena vastavalt meetmetele. Joonisel 14 on toodud välja eelarve jagunemine kuue strateegia-aasta vältel 2008 – 2013. Esimesel aastal (2008) meetmed ei avanenud ning seetõttu kasutati eelarvet vaid Tartumaa Arendusseltsi finantseerimiseks (kogueelarvest 0,81%).

Strateegia eelarve jaotus meetmete vahel lähtub tõdemusest, et tegevuspiirkonna heaolu allikaks on eelkõige tugev, jätkusuutlik ning tasuvat tööd pakkuv ettevõtlussektor. Seega on pisut üle poole (56%) meetmete eelarves suunatud ettevõtluse elavdamisse ja tugevdamisse. Kogukondade arendamisse on suunatud kolmandik LEADER vahenditest. Noorte tegevuskeskkonna rikastamisele on eraldatud küll suhtelist väiksem osa vahenditest, kuid samas lisanduvad siia TASi Noortefondi vahendid. Kuna noortelt oodatakse eelkõige suuremat aktiivsuse ja algatusvõimet, siis ei ole meetme põhifookuseks investeeringuprojektid vaid pigem väiksemamahulised sihtrühma aktiveerivad algatused.

Alltoodud joonis näitab LEADER vahendite proportsioone kolme meetme vahel aastate lõikes.

Joonis 15. Eelarve jaotus meetmete vahel perioodil 2011 – 2013

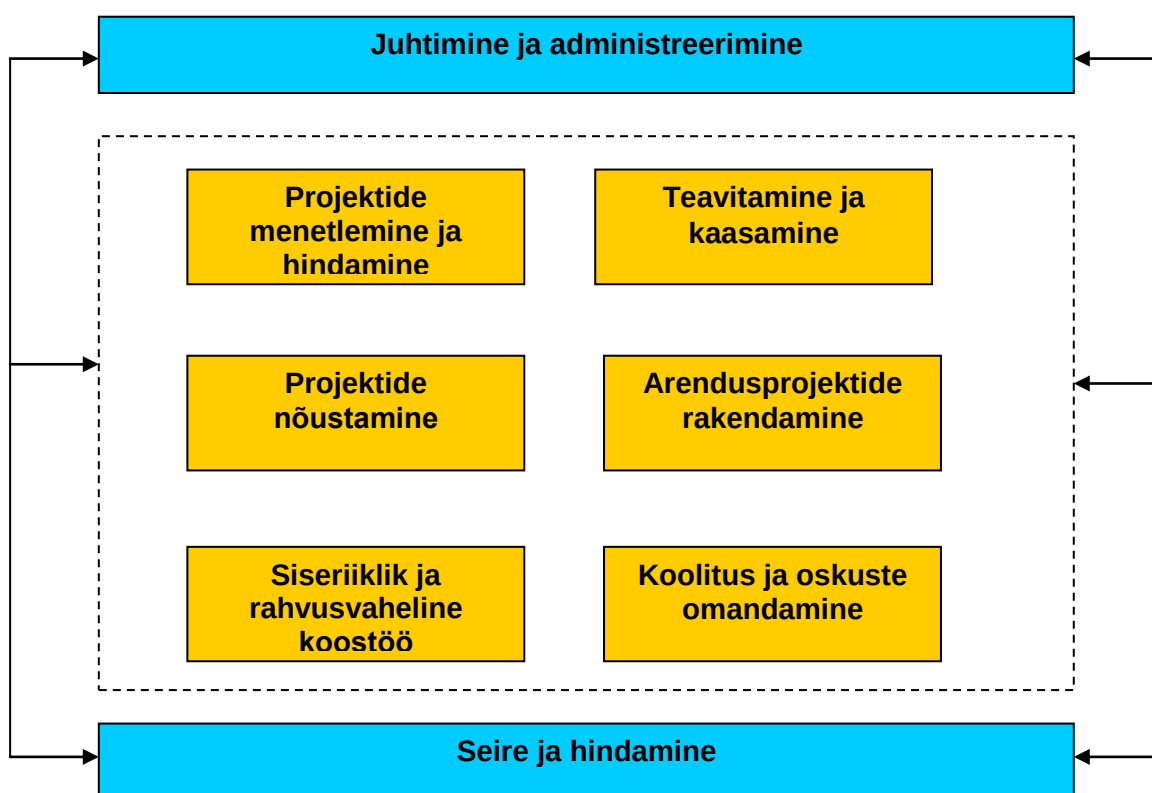
9. STRATEEGIA ELLUVIIMISE KAVA

Tartumaa tegevuspiirkonna strateegia viib TAS ellu kaheksa omavahel seotud protsessi ehk tööpaketi kaudu.

Juhtimise ja administreerimise kaudu tagatakse strateegia plaanipärane täitmine, edasiarendamine ning tulemuste saavutamine.

Projektide menetlemise ja hindamise kaudu suunatakse strateegia elluviimiseks ette nähtud ressursid, eelkõige LEADER vahendid projektidesse, mis on kooskõlas strateegia eesmärkidega.

Joonis 16. TASi tööpaketid strateegia elluviimisel PERT diagrammina

Teavitamise ja kaasamisega valmistatakse taotlejad ette kvaliteetsete ja eesmärgipäraste projektide koostamiseks. Sama eesmärki täidab taotlejate individuaalne **nõustamine** projektide koostamise juures.

Strateegia seisukohalt oluliste arenguprotsesside käivitamiseks algatab ja rakendab TAS **arendusprojekte**, kasutades selleks nii LEADER kui ka teiste programmide vahendeid. Arendusprojektide vajadused selguvad strateegia sihtgruppi kaasates.

Arendusprojektidele annavad lisaväärtust kogemuste vahetus ja **koostöö** teiste tegevusgruppidega Eestis ja Euroopas. Samuti toodetakse arendusprojektide kaudu olulisel määral uut teadmust.

Koolitused ja oskuste omandamine hõlmavad liikmete ja sihtgruppidele suunatud koolitusprogramme, õppereise, messe kui ka uuringuid. Samuti võivad uuringute ja koolitustegevuse käigus sündida arendusprojektide ideed.

Seire ja hindamine tagab teabe protsessi tulemuslikkusest ning toob välja õppimiskohad.

Mittetulundusühingu

Tartumaa Arendusselts

PÕHIKIRI

1. ÜLDSÄTTED

- 1.1. Mittetulundusühingu nimi on Tartumaa Arendusselts (edaspidi: ühing), ingliskeelne vaste NGO Tartu Rural Development Association.
- 1.2. Ühing on avaliku, era- ja kolmanda sektori võrdväärse partnerluse põhimõttel avalikes huvides ja heategevuslikel eesmärkidel tegutsev juriidiliste isikute iseseisev kasumit mitte taotlev vabatahtlik ühendus.
- 1.3. Ühing on avatud uute liikmete vastuvõtuks ning liikmete nimekiri on avalik.
- 1.4. Ühing ei jaga oma vara või tulu ega anna materiaalselt või rahaliselt hinnatavaid soodustusi oma asutajale, liikmetele, juhtimis- või kontrollorgani liikmele, temale annetusi teinud isikule või selle isiku juhtimis- või kontrollorgani liikmele ega nimetatud isikutega seotud isikutele.
- 1.5. Ühing on eraõiguslik juriidiline isik ja tema asukoht on Eesti Vabariik, Tartumaa.
- 1.6. Ühingu tegevuspiirkond hõlmab Tartumaa Arendusseltsiga liitunud omavalitsusüksuste territooriume.
- 1.7. Ühing juhindub oma tegevuses mittetulundusühingute seadusest ning teistest Eesti Vabariigis kehtivatest õigusaktidest ja käesolevast põhikirjast.
- 1.8. Ühingu juhtimisorganid on üldkoosolek ja juhatus. Üldkoosolek teostab järelevalvet teiste organite tegevuse üle. Selle ülesande täitmiseks võib üldkoosolek määrata revisjoni ja/või audiitorkontrolli.
- 1.9. Ühing võib oma eesmärkide saavutamiseks kuuluda teistesse organisatsioonidesse ja asutada struktuuriüksusi.
- 1.10. Ühing võib arendada majandustegevust, mille kaudu saadavat tulu kasutatakse ühingu põhikirjaliste eesmärkide saavutamiseks.
- 1.11. Ühingu majandusaasta algab 01.jaanuaril ja lõpeb 31.detsembril.
- 1.12. Ühing on asutatud määramata ajaks.
- 1.13. Ühingul on oma sümboolika ning selle kasutamise ainuõigus.
- 1.14. LEADER-meetme raames antava kohaliku tegevusgrupi toetusega seotud strateegia rakendamise ja projektide valiku põhimõtted sätestatakse ühingu strateegia rakenduskavas ja meetmetes.

2. TEGEVUSE EESMÄRGID

2.1. Ühingu tegevuse põhieesmärk on kohaliku elu arendamine tuginedes avaliku, era- ja kolmanda sektori koostööle.

2.2. Ühingu tegevuse alaeesmärgid on:

- 2.2.1. põhieesmärki taotlevate juriidiliste isikute tegevuse ühendamine, partnerluse arendamine ja omavahelise koostöö korraldamine;
- 2.2.2. ühistegevuse heade tavade põhiprintsiipe järgides (informeerimine, konsulteerimine, ühine otsustamine ja ühine tegutsemine) tegevuspiirkonna integreeritud arengustrateegia koostamine, elluviimine ja arendamine;
- 2.2.3. põhieesmärgi täitmist toetava teabe hankimine, süstematiseerimine ja levitamine;
- 2.2.4. kontaktide loomine, koostöö kogemuste ja info vahetamisel ning ühisprojektide läbiviimisel analoogsete ühendustega nii Eestis kui välisriikides;
- 2.2.5. kooolituse ja enesetäiendamise võimaluste loomine ning uute teadmiste ja kogemuste toomine piirkonda;
- 2.2.6. säästva arengu, loodushoiu, maastikuhoolduse ja heakorra põhimõtete propageerimine ning nende ellurakendamisele kaasaaitamine;
- 2.2.7. loodusressursside mitmekesiste, säästvate ja innovaatiliste kasutusviiside propageerimine piirkonna üldise elukeskkonna väärtustamise eesmärgil;
- 2.2.8. ajaloo- ja kultuuriväärtuste kaitse ning nende renoveerimisele ja rekonstrueerimisele kaasaaitamine; nende kasutamine piirkonna üldise elukeskkonna väärtustamise eesmärgil;
- 2.2.9. seoste leidmine ja koostöö algatamine erinevate sektorite vahel sotsiaalsete riskide vähendamiseks;
- 2.2.10. sotsiaalse kapitali tekkimisele ja arengule kaasa aitamine toetades igakülgset kohalikku initsiatiivi:
 - 2.2.10.1. külaelu aktiveerimisel,
 - 2.2.10.2. lastele ja noortele eakohaste arengu- ja tegevusvõimaluste loomisel,
 - 2.2.10.3. ühistegevuse abil sotsiaalsete väljundite võimaluste loomisel erinevatele soo-, vanuse ja huvigruppidele;
- 2.2.11. kohalike ressursside ja piirkonna sisemise arengupotentsiaali maksimaalsele rakendamisele ja innovatiivse mõtteviisi arendamisele kaasa aitamine.
- 2.2.12. kogu piirkonna kujundamine elujõuliseks ja jätkusuutlikuks territoriaalselt terviklikuks üksuseks, kaasates aktiivselt Euroopa Liidu toetusprogramme;
- 2.2.13. kohalikele toodetele lisaväärtuse andmisele ja turgudele ligipääsu avardamisele kaasa aitamine läbi kollektiivse tegevuse ja koostöö erinevate sektorite vahel.

2.3. Eesmärgi saavutamiseks ühing:

- 2.3.1. Esindab ühingu ja selle liikmete huve riigiasutustes, omavalitsustes ja teistes organisatsioonides,
- 2.3.2. teeb koostööd teiste organisatsioonidega;

- 2.3.3. on kursis maaelu arengut puudutavate küsimustega nii kohalikul, maakondlikul kui riiklikul tasandil, osaleb piirkonna arendustegevuses ja seadusloomeprotsessides;
- 2.3.4. võib vallata, kasutada ja käsutada ühingu vara;
- 2.3.5. võib omandada, võõrandada ja rentida hooneid, seadmeid, transpordivahendeid ja muud vara;
- 2.3.6. võib astuda lepingulistesse suhetesse Eesti Vabariigis tegutsevate juriidiliste ja füüsiliste isikutega;
- 2.3.7. võib arendada välissuhtlust, astuda lepingulistesse suhetesse välisriikide juriidiliste ja füüsiliste isikutega;
- 2.3.8. koostab ja viib ellu piirkonna integreeritud arengustrateegiat ja tegevuskava;
- 2.3.9. koordineerib liikmesorganisatsioonide koostööd;
- 2.3.10. koolitab liikmeskonda ja rakendab nende teadmisi piirkonna arendamisel;
- 2.3.11. teostab või tellib ja analüüsib uuringuid;
- 2.3.12. pakub tehnilist abi tegevuspiirkonnas teostatavatele uuringutele;
- 2.3.13. korraldab konkursse projektiideede leidmiseks; korraldab piirkonna tegevusprojektide rahastamist, nõustamist ja teostab järelvalvet;
- 2.3.14. aitab kaasa piirkonna elanike teavitamisele ja koolitamisele;
- 2.3.15. koostab või tellib ning levitab info- ja õppematerjale;
- 2.3.16. kaitseb soolise võrdsuslikkuse põhimõtteid;
- 2.3.17. aitab kaasa maapiirkonna elanike heaolu tõstmisele, nende ajaloolise enesetunnetuse ja identiteedi kinnistamisele.

3. LIIKMED

3.1. Liikmelisus

- 3.1.1. Ühingu liikmeks vastuvõtmist võib taotleda juriidiline isik, kes vastab liikmetele esitatavatele nõuetele, soovib arendada ühingu eesmärkidega kooskõlas olevat tegevust, kohustub täitma ühingu põhikirja ning üldkoosoleku ja juhatuse otsuseid. Asutajaliikmed loetakse ühingu liikmeteks.
- 3.1.2. Ühingu liikmeteks on ühingu tegevuspiirkonnas tegutsevad juriidilised isikud:
 - 3.1.2.1.avaliku sektori esindajatena kohalikud omavalitsusüksused (edaspidi: omavalitsused);
 - 3.1.2.2.kolmanda sektori esindajatena mittetulundusühingud ja sihtasutused, kes ei ole avaliku sektori valitseva mõju all;
 - 3.1.2.3.erasektori esindajatena äriühingud (AS, OÜ) ja füüsilisest isikust ettevõtjad (FIE), kes ei ole avaliku sektori valitseva mõju all.
- 3.1.3. LEADER-tüüpi tegevuses osalemiseks peab iga esindatud omavalitsusüksuse kohta olema esindatud vähemalt üks era- ja üks kolmanda sektori organisatsioon.
- 3.1.4. Avaliku sektori osakaal igal otsustustasandil peab jääma alla 40 %.
- 3.1.5. Ühingu liikmeks astumiseks esitab juriidiline isik juhatusele kirjaliku avalduse. Ühingu liikmeks vastuvõtmise otsustab juhatus 2 kuu jooksul.
- 3.1.6. Ühingu liikmed võivad liikmeskonnast lahkuda juhatusele esitatava kirjaliku avalduse alusel pärast võlgnevuste tasumist. Lahkumise küsimuse ja võimalikud

varalised nõuded võtab juhatus arutlusele avalduse esitamisele järgneval koosolekul.

- 3.1.7. Ühingu liikme võib ühingust välja arvata juhatuse otsusega, kui ta:
 - 3.1.7.1.kahjustab oma tegevusega ühingu nime või mainet;
 - 3.1.7.2.on jätnud täitmata põhikirjast tuleneva või ühingu organite poolt talle pandud kohustuse;
 - 3.1.7.3.liikmemaksu olemasolul ei ole majandusaasta lõpuks tasunud ühingu liikmemaksu;
 - 3.1.7.4.ei ole viimase kolme aasta jooksul osalenud ühelgi ühingu üldkoosolekul;
 - 3.1.7.5.kasutab oma liikmestaatust kõlvatu konkurentsi tekitamiseks;
 - 3.1.7.6.on oma tegevuse lõpetanud.
- 3.1.8. Liikme väljaarvamise otsustab juhatus. Juhatuse sellekohasele otsusele võib liige esitada kaebuse ühingu üldkoosolekule, kelle otsus on lõplik.

3.2. Liikmete õigused ja kohustused

- 3.2.1. Ühingu liikmetel on muude seadustes ja põhikirjas ettenähtud õiguste kõrval õigus:
 - 3.2.1.1.osaleda hääleõigusega üldkoosolekul;
 - 3.2.1.2.olla valitud ühingu organite liikmeks;
 - 3.2.1.3.saada ühingu juhatusest ja muudelt organitelt teavet ühingu tegevuse kohta;
 - 3.2.1.4.osaleda ühingu põhikirjalises tegevuses.
- 3.2.2. Ühingu liige on kohustatud:
 - 3.2.2.1.järgima ühingu põhikirja ja häid tavasid;
 - 3.2.2.2.osalema ühingu tegevuses ning täitma talle üldkoosoleku või juhatuse otsustega pandud kohustusi;
 - 3.2.2.3.tasuma liikmemaksu üldkoosoleku poolt kehtestatud määras ja tähtaegadeks.

4. JUHTIMINE

4.1. Üldkoosolek

- 4.1.1. Ühingu kõrgeimaks organiks on ühingu üldkoosolek.
- 4.1.2. Üldkoosoleku pädevusse kuulub:
 - 4.1.2.1.põhikirja muutmine;
 - 4.1.2.2.eesmärgi muutmine;
 - 4.1.2.3.eelarve ja strateegia vastu võtmine ja muutmine;
 - 4.1.2.4.juhatuse liikmete arvu määramine;
 - 4.1.2.5.juhatuse liikmete valimine ja tagasikutsumine;
 - 4.1.2.6.juhatuse või muu organi liikmega tehingu tegemise või tema vastu nõude esitamise otsustamine ja selles tehingus või nõudes ühingu esindaja määramine;

- 4.1.2.7. ühingu kuuluvate kinnisasjade ja registrisse kantavate vallasasjade võõrandamise ja asjaõigustega koormamise otsustamine ja tingimuste määramine nimetatud tehinguteks;
- 4.1.2.8. majandusaasta aruande kinnitamine;
- 4.1.2.9. ühingu lõpetamise, ühinemise ja jagunemise otsustamine;
- 4.1.2.10. sisseastumis- ja liikmemaksu määra kinnitamine;
- 4.1.2.11. muude küsimuste otsustamine, mida ei ole seaduste, käesoleva põhikirja või üldkoosoleku otsuste alusel antud teiste organite pädevusse.
- 4.1.3. Ühingu üldkoosoleku kutsub kokku juhatus.
- 4.1.4. Juhatus peab üldkoosoleku kokku kutsuma seaduses või põhikirjaga ettenähtud juhtudel ja korras, samuti siis, kui seda nõuavad ühingu huvid.
- 4.1.5. Juhatus peab üldkoosoleku kokku kutsuma, kui seda nõuab kirjalikult ja põhjust ära näidates vähemalt 1/10 ühingu liikmetest või kui seda nõuab revisjonikomisjon.
- 4.1.6. Kui juhatus ei kutsu üldkoosolekut punktis 4.1.5. nimetatud asjaoludel kokku, võivad taotlejad üldkoosoleku ise kokku kutsuda samas korras juhatusega.
- 4.1.7. Üldkoosoleku kokkukutsumisest teatatakse liikmetele kirjalikult vähemalt 7 päeva ette.
- 4.1.8. Üldkoosoleku kokkukutsumise teates tuleb märkida üldkoosoleku toimumise aeg ja koht ning üldkoosoleku päevakord.
- 4.1.9. Kui pärast üldkoosoleku kokkukutsumise teate saatmist päevakorda liikmete nõudel muudetakse, tuleb päevakorra muutmisest teatada enne üldkoosoleku toimumist samas korras ja sama tähtaja jooksul nagu üldkoosoleku kokkukutsumise teate saatmisel.
- 4.1.10. Üldkoosoleku päevakorra määrab juhatus. Kui üldkoosoleku kutsuvad kokku mittetulundusühingu liikmed, määravad nemad üldkoosoleku päevakorra.
- 4.1.11. Vähemalt 1/5 mittetulundusühingu liikmetest võivad nõuda täiendavate küsimuste võtmist päevakorda. Iga täiendava küsimuse kohta tuleb esitada põhjendus.
- 4.1.12. Liikmed võivad punktis 4.1.11. nimetatud õigust enne üldkoosolekut kasutada mitte hiljem kui kolm päeva pärast üldkoosoleku kokkukutsumisest teatamist.
- 4.1.13. Liikmed ei või punktis 4.1.11. nimetatud õigust enne üldkoosolekut kasutada, kui sama koosoleku päevakorda on punktist 4.1.11. tulenevalt juba üks kord muudetud ja päevakorramuutmisest on liikmetele punkti 4.1.9. kohaselt teatatud.
- 4.1.14. Küsimuse, mida ei olnud eelnevalt üldkoosoleku päevakorda võetud, võib päevakorda võtta, kui üldkoosolekul osalevad kõik ühingu liikmed, või vähemalt 9/10 üldkoosolekul osalevate liikmete nõusolekul, kui üldkoosolekul osaleb üle poole mittetulundusühingu liikmetest.
- 4.1.15. Eelnevalt päevakorda võtmata võib üldkoosolek otsustada järgmise üldkoosoleku kokkukutsumise ja lahendada avaldused, mis puudutavad

päevakorraga seotud korraldusküsimusi ja üldkoosoleku pidamise korda, samuti võib üldkoosolekul ilma otsust tegemata arutada muid küsimusi.

- 4.1.16. Üldkoosolek on otsustusvõimeline, kui tema kokkukutsumisel on järgitud kõiki seadustest ja käesolevast põhikirjast tulenevaid nõudeid ning kui sellel osaleb või on esindatud vähemalt 1/3 ühingu liikmetest. Kui üldkoosolekule ei ilmunud nõutav arv liikmeid, tuleb üldkoosolek uuesti kokku kutsuda sama päevakorraga mitte varem kui kahe nädala pärast. Teist korda kokkukutsutud üldkoosolek on otsustusvõimeline, sõltumata kokkutulnud liikmete arvust.
- 4.1.17. Kui üldkoosoleku kokkukutsumisel on rikutud seaduste või põhikirja nõudeid, ei ole üldkoosolek õigustatud otsuseid vastu võtma, välja arvatud siis, kui üldkoosolekul osalevad kõik ühingu liikmed.
- 4.1.18. Üldkoosoleku otsus on vastu võetud, kui selle poolt on üle poole koosolekul osalenud ühingu liikmetest juhul, kui seadus ei näe ette suurema häälteenamuse nõuet.
- 4.1.19. Üldkoosoleku otsus loetakse vastuvõetuks koosolekut kokku kutsumata, kui otsuse poolt hääletavad kirjalikult kõik mittetulundusühingu liikmed.
- 4.1.20. Isiku valimised on avalikud ja valituks loetakse kandidaat, kes sai teistest enam hääli.
- 4.1.21. Põhikirja muutmiseks on vajalik 2/3 üldkoosolekul osalenud liikmete nõusolek ja põhikirjas sätestatud eesmärgi muutmiseks 9/10 ühingu liikmete nõusolek. Eesmärgi muutmist otsustanud üldkoosolekul mitteosalenud liikme nõusolek peab olema esitatud kirjalikult.
- 4.1.22. Ühingu nimel teostatavate tehingute lubatud maksimaalse suuruse ilma üldkoosoleku eelneva nõusolekuta otsustab üldkoosolek.

4.2. Juhatus

- 4.2.1. Ühingu igapäevast tegevust juhib ja ühingut esindab juhatus, kuhu kuulub üks esindaja omavalitsusüksuse kohta, arvestades võimalikult võrdset sektorite esindatust.
- 4.2.2. Juhatus liikmed määrab üldkoosolek ametisse 3 aastaks konkreetse omavalitsusüksuse territooriumil tegutsevate ühingu liikmete kirjaliku ettepaneku alusel.
- 4.2.3. Juhatus liikmed valivad enda seast juhatuse tööd juhtiva ja korraldava esimehe ja aseesimehe, kellele laienevad esimehe ära olles kõik esimehe õigused ja volitused.
- 4.2.4. Juhatus koosoleku kutsub kokku juhatuse esimees vastavalt vajadusele, kuid mitte harvemini kui kord kvartalis.
- 4.2.5. Juhatus esimees peab juhatuse koosoleku kokku kutsuma, kui seda nõuab kirjalikult ja põhjust ära näidates vähemalt 1/3 juhatuse liikmetest.
- 4.2.6. Kui juhatuse esimees ei kutsu juhatuse koosolekut punktis 4.2.5. nimetatud asjaoludel kokku, võivad taotlejad juhatuse koosoleku ise kokku kutsuda samas korras juhatuse esimehega.

- 4.2.7. Juhatuse igal liikmel on õigus esindada ühingut kõikides õigustoimingutes vastavalt kehtivale seadusandlusele ja põhikirjale.
- 4.2.8. Juhatus on otsustusvõimeline, kui selle koosolekul osaleb üle poole juhatuse liikmetest ning juhatuse otsuse vastuvõtmiseks on vajalik kohalviibinud liikmete poolthäälteenamus.
- 4.2.9. Juhatus võib võtta vastu otsuseid koosolekut kokku kutsumata, kui selle poolt hääletavad kirjalikult kõik juhatuse liikmed.
- 4.2.10. Juhatuse täpsem struktuur, juhatuse koosolekute kokkukutsumise, ettevalmistamise, läbiviimise ning otsuste vastuvõtmise kord sätestatakse juhatuse töökorras.
- 4.2.11. Juhatuse pädevusse kuulub muuhulgas:
- 4.2.11.1. juhatuse esimehe ja aseesimehe valimine;
 - 4.2.11.2. ühingu tegevuse korraldamine;
 - 4.2.11.3. ühingu teistesse organisatsioonidesse kuulumise otsustamine;
 - 4.2.11.4. ühingu liikmete ja liikmemaksude arvestuse pidamise korraldamine;
 - 4.2.11.5. uute liikmete vastuvõtmine ja liikmete väljaarvamine;
 - 4.2.11.6. ühingu tegevuskava ja strateegia koostamise, täitmise ja muutmise korraldamine;
 - 4.2.11.7. raamatupidamise korraldamine ning aastaaruande esitamine üldkoosolekule kinnitamiseks;
 - 4.2.11.8. eelarveprojekti läbivaatamine ning esitamine üldkoosolekule kinnitamiseks;
 - 4.2.11.9. põhivara soetamine, laenu võtmine, vara pantimine, rentimine jm tehingute tegemine vastavalt üldkoosoleku otsusele;
 - 4.2.11.10. töötajate tööle võtmine ja töölt vabastamine ning neile pädevuse nõuete ja töötasu kehtestamine;
 - 4.2.11.11. üldkoosoleku materjalide ettevalmistamise korraldamine.
 - 4.2.11.12. LEADER-meetme raames antava kohaliku tegevusgrupi toetusega seotud kohaliku tegevusgrupi rakenduskava vastuvõtmine;
 - 4.2.11.13. LEADER-meetme raames antava kohaliku tegevusgrupi toetuse või projektitoetusega seotud otsuste vastuvõtmine;
 - 4.2.11.14. LEADER-meetme raames antava kohaliku tegevusgrupi toetusega seotud strateegia rakendamist hindava seirekomisjoni moodustamine. Seirekomisjon moodustatakse LEADER-meetme raames antava kohaliku tegevusgrupi toetusega seotud strateegia rakendamise hindamise kohta objektiivse tagasiside saamiseks. Seirekomisjoni valitakse isikud, kelle teadmised võimaldavad strateegia rakendamise objektiivset hindamist protsessi jälgimisel. Seirekomisjoni liikmete nimed avaldatakse ühingu veebilehel;
 - 4.2.11.15. LEADER-meetme raames antava kohaliku tegevusgrupi toetusega seotud projektide valikut tegeva hindamiskomisjoni moodustamine. Hindamiskomisjon moodustatakse LEADER-meetme raames antava kohaliku tegevusgrupi toetusega seotud ja nõuetele vastavaks tunnistatud taotluste hindamiseks ning taotluste paremusjärjestuse kohta ettepanekute

tegemiseks. Hindamiskomisjon koosneb juhatuse liikmetest ning ühingu koostööpartnerite ja asjaomaste organisatsioonide esindajatest.

Hindamiskomisjoni liikmete nimed avaldatakse ühingu veebilehel;

4.2.12. Ühingu juhatus moodustab vajaduse korral alatisi või ajutisi töögruppe, toimkondi ning komisjone spetsiifiliste küsimuste arutamiseks ja ettevalmistamiseks, konkursside korraldamiseks; võib kutsuda nende töös osalema eksperte ja spetsialiste väljastpoolt ühingu liikmeskonda.

4.2.13. Juhatus liige ei või oma kohustuste täitmist volitada teistele isikutele.

4.2.14. Juhatus peab ühingu liikmetele andma vajalikku teavet ühingu juhtimise kohta ja esitama nende nõudel vastava aruande.

4.2.15. Juhatus liige ei või osaleda hääletamises, kui otsustatakse temaga või temaga võrdset majanduslikku huvi omava isikuga tehingu tegemist, temaga kohtuvaidluse alustamist või lõpetamist ühingu poolt.

4.3. Ühingu tegevjuht:

4.3.1. korraldab ühingu jooksvat tegevust ja vastutab üldkoosoleku ja juhatuse poolt talle pandud ülesannete täitmise eest;

4.3.2. kasutab ja käsutab ühingu vara vastavalt põhikirjale, üldkoosoleku ja juhatuse otsustele. Esindab ühingut ja annab välja volikirju, allkirjastab lepinguid, jooksvaid tehinguid ja kohustusi.

4.3.3. sõlmib ja lõpetab töölepinguid vastavalt juhatuse otsustele;

4.3.4. võtab osa juhatuse koosolekutest hääleõiguseta.

5. JÄRELVALVE

5.1. Ühingu kontrollorganiks on 3-liikmeline revisjonikomisjon.

5.2. Revisjonikomisjon valitakse üldkoosoleku poolt 3 aastaks.

5.3. Revisjonikomisjon või audiitor kontrollib ühingu juhtorganite poolt vastuvõetud otsuste ja muude aktide täitmist, vara ja vahendite kasutamist ja käsutamist vähemalt üks kord aastas, pärast majandusaasta lõppemist.

5.4. Revisjonikomisjon või audiitor koostavad revisjoni või audiitorkontrolli tulemuste kohta aruande, mille nad esitavad juhatusele ja üldkoosolekule.

6. ÜHINEMINE JAGUNEMINE LIKVIDEERIMINE

6.1. Ühingu ühinemine, jagunemine ja likvideerimine toimub seaduses sätestatud korras. Ühinemise, jagunemise või likvideerimise otsustab üldkoosolek. Otsus on vastu võetud, kui selle poolt on hääletanud üle 2/3 üldkoosolekul osalenud või esindatud liikmetest.

6.2. Ühingu likvideerijad on juhatuse liikmed või üldkoosoleku poolt määratud isikud.

6.3. Ühingu tegevuse lõpetamisel antakse pärast võlausaldajate nõuete rahuldamist alles jäänud vara üle tulumaksusoodustusega mittetulundusühingute ja sihtasutuste nimekirja kantud ühingule või avalik-õiguslikule juriidilisele isikule.

Mittetulundusühingu Tartumaa Arendusselts põhikiri on kinnitatud asutamiskoosolekul 27. juulil 2006.a. Tartus, Aleksandri 14.

Mittetulundusühingu Tartumaa Arendusseltsi põhikiri on muudetud üldkoosolekul 13. juunil 2008.a. Ülenurme vallas Reolas ning üldkoosolekul 10. detsembril 2009.a. Ülenurme vallas Reolas.

**Tartumaa Arendusseltsi liikmeskond, juhatus ja revisjonikomisjon seisuga
22.11.2010**

Tabel 1. TASI liikmeskond

Omaavalitsus	Omaavalitsuse esindaja	Erasektori esindaja	Kolmanda sektori esindaja
Alatskivi vald	Alatskivi Vallavalitsus Andu Tõrva, Ene Zirk	Margapuu OÜ - Margus Paapsi	Peatskivi MTÜ - Andres Zirk
		Marja Maailm OÜ - Marja Korpimäki 07.04.2009	Alatskivi Maanaiste Selts - Maimu Arro
			Alatskivi Looduskeskus MTÜ - Marica-Maris Paju
Haaslava vald	Haaslava Vallavalitsus Kairi Kell	OÜ Sulase PT - Kalle Mölder 31.10.2006	MTÜ Kurepalu Külaselts Priiuse - Tiit Kruusement 31.10.2006
Kallaste linn	Kallaste linnavalitsus Viktor Nukka	Kallaste Kalur AS - Viktor Nukka 26.11.2009	MTÜ Alex&Alex Aeroklubi - Viktor Nukka 26.11.2009
Kambja Vald	Kambja Vallavalitsus Taivo Prants	OÜ Tõusuorg - Mati Luik 31.10.2006	MTÜ Kambja Kihelkonna Arenduskoda - Mae Alviste 31.10.2006
		OÜ Trives - Ille Jõgi 05.08.2008	MTÜ ZZ Noortekas - Üllar Zeigo 31.10.2006
			MTÜ Koduvald Kambja - Olavi Topman 31.10.2006
			MTÜ Kambja Pereklubi - Annely Zeigo 31.10.2006
			MTÜ Hobuatlase Selts - Erlend Sild 11.09.2009
Konguta vald	Konguta Vallavalitsus Agu Kasetalu	FIE Sirje Viljamaa - Sirje Viljamaa	Külaaseme Külaselts MTÜ - Mihkel Tuul
		Annikoru Agro OÜ - Hardi Tarto	Majala Külaselts MTÜ - Reelika Viljamaa
Laeva vald	Laeva Vallavalitsus Maris Aleksašin	Aiu Põllumajanduse OÜ - Liilia Raimets	MTÜ Siniküla Arenguselts - Elviire Villa 17.08.2006

		Kärevere Põllumajanduse OÜ - Marek Bamberg 17.08.2006	
Luunja vald	Luunja Vallavalitsus Aare Anderson	Haljasmäe talu (FIE Aleksei Tihhanov) - Aleksei Tihhanov	Luunja Maanaiste Selts MTÜ - Tiina Pern
		FIE Viktor Muuli - Lea Muuli 05.05.2009	MTÜ Sirgu küla selts - Sille Kerner
			Luunja külade koda MTÜ -Viktor Muuli
			MTÜ Münnich - Sven Šois 13.04.2010
Meeksi vald	Meeksi Vallavalitsus Tea Tenson	Kasekesa OÜ - Sirli Ahman 05.05.2009	Aravu Selts MTÜ - Gunnar Pae
			MTÜ Rõka Külaselts - Kairi Kell 13.04.2010
			Meeksi Maanaiste Selts MTÜ - Ene Pae
Mäksa vald	Mäksa Vallavalitsus Taivo Tali	Terinipp OÜ - Lea Lüpsik	Kawershof MTÜ - Neidi Leiman
		FIE Jüri Timmermann - Jüri Timmermann 05.05.2009	Laulu-mänguselts Helin MTÜ - Anu Kontro
		FIE Liina Timmermann - Liina Timmermann 05.05.2009	
		FIE Toivo Mardisalu Kangro talu - Toivo Mardisalu 05.05.2009	
		Arne Väljaotsa Kõögiviljatalu - Aarne Väljaots 05.05.2009	
		Mauleman OÜ - Aivar Matt 09.02.2010	
Nõo vald	Nõo Vallavalitsus Lembit Toru	Vapramäe Allika OÜ - Priit Randala	MTÜ Nõgiaru Külaselts - Heli Ruus
		Guitop OÜ - Ulvi Toru	Laguja Naisselts „N-KLUBI” MTÜ - Imbi Tanilsoo
		Haraldi Poed AS - Harald Lepisk	Meeri Küla Arendamise Selts - Helle Maie Sonn 17.08.2006
		FIE Eve Kirja - Eve Kirja 13.04.2010	Palu Puhkajate Looduskeskus MTÜ - Liis Lilles
		OÜ Marikso - Sirje Simmo/ Svetlana Rakitina 13.04.2010	Vapramäe-Vellavere-Vitipalu SA - Gea Järvela 09.02.2010

		OÜ Luke Farmimeierei - Aigar Brett 13.04.2010	Luke Mõis SA - Aivar Kuuskvere 09.02.2010
		OÜ Vobla - Jüri Anepaio 20.10.2009	
Peipsiääre vald	Peipsiääre Vallavalitsus Ingvar Tšžikov	FIE Niina Baranina - Niina Baranina 03.04.2007	MTÜ Sibulatee - Triinu Akkermann 12.01.2010
			Piiri Peal MTÜ - Aime Güsson 03.04.2007
Puhja vald	Puhja Vallavalitsus Vahur Jaakma	FIE Kaarel Tuvike - Kaarel Tuvike 17.08.2006	MTÜ Ulila Arengukoda - Niina Topoleva
		Heko Põld OÜ - Heino Kõrgeperv	Rämsi Külaselts MTÜ - Airi Mahla 17.08.2006
		Lutsuland OÜ - Urmas Luts 17.08.2006	Tantsuselts Opsal - Enn Pokk 17.08.2006
		Toomase Puidutööstus OÜ - Toomas Katushin 05.05.2009	Puhja Stroh MTÜ - Enn Pokk 17.08.2006
Tartu vald	Tartu Vallavalitsus Priit Allas	FIE Jüri Reinpõld - Jüri Reinpõld	MTÜ Sootaga Maanaiste Selts - Urve Kaasik 17.08.2006
		Meedium Marketing OÜ - Fred Koppel 12.01.2010	Lähte Suusaklubi MTÜ
		T.Y.M. OÜ - Ülle Mikita 13.10.2010	
Tähtvere vald	Tähtvere Vallavalitsus Jüri Varik	OÜ Kolman Project - Nikolai Männik 13.06.2008	Rahinge külaselts MTÜ - Külli Pann
Vara vald	Vara Vallavalitsus Väino Kivirüüt	Amme Keraamika OÜ - Priit Allas 05.05.2009	Välgi külaselts MTÜ - Mati Järvoja 31.10.2006
		FIE Küli Järg - Külli Järg 25.11.2008	Vara Maanaiste Selts - Ene Kukk 31.10.2006
		Aovere Stopp OÜ - Aksel Kivi 13.04.2010	MTÜ Peipsi Vikat - MTÜ Peipsi Vikat 07.04.2009
		OÜ Kanne - Malle Tomson, 29.10.2010	MTÜ Koosa Küla Arendusselts - Sirje Leini 05.05.2009
			Alajõe külaselts MTÜ - Küllike Kuusik 03.04.2007
Võnnu vald	Võnnu Vallavalitsus Argo Teral	OÜ Maur Catering - Malle Hindriksoo	Jaago Sõbrad MTÜ - Inga Talvis 12.01.2010
		Avi Puutöökoda OÜ - Ain Avi	Laulu- ja mänguselts Lõoke MTÜ

		05.05.2009	- Ene Runno
Ülenurme vald	Ülenurme Vallavalitsus Aivar Aleksejev	Heller Kaubandus OÜ - Tõnu Väljan 13.04.2010	Ülenurme Käsitöö- ja Rahvuskultuuriselts „Nurmenukk“ MTÜ - Maire Henno
		Lõuna Ehitus OÜ - Jaago Roosmann 03.08.2009	GPS abi inimestele MTÜ - Meljo Musto 03.08.2009
MUU			Tartumaa Turism SA - Silvia Varik 09.02.2010

Tabel 2. TASi juhatuse koosseis

Jrk	Juhatuse liige	Vald/linn	Organisatsioon
1.	Aksel Kivi	Vara	Aovere Stopp OÜ
2.	Anu Kontro	Mäksa	Laulu- ja Mänguselts Helin
3.	Ene Runno	Võnnu	Laulu- ja Mänguselts Lõoke
4.	Ene Zirk	Alatskivi	Alatskivi Vallavalitsus
5.	Priit Allas	Tartu	Tartu Vallavalitsus
6.	Ingvar Tšizikov	Peipsiääre	Peipsiääre Vallavalitsus
7.	Lembit Toru	Nõo	Guitop OÜ
8.	Marek Bamberg	Laeva	Kärevere Põllumajanduse OÜ
9.	Nikolai Männik	Tähtvere	OÜ Kolman Project
10.	Reelika Viljamaa	Konguta	Majala Külaselts
11.	Taivo Prants	Kambja	Kambja Vallavalitsus
12.	Tea Tenson	Meeksi	Meeksi Vallavalitsus
13.	Kairi Kell	Haaslava	Kurepalu külaselts Priiuse

14.	Tõnu Väljan	Ülenurme	Heller Kaubanduse OÜ
15.	Vahur Jaakma	Puhja	Puhja Vallavalitsus
16.	Viktor Muuli	Luunja	Luunja Külade Koda
17.	Viktor Nukka	Kallaste	Kallaste Linnavalitsus

Revisjonikomisjon liikmed

- Lea Lüpsik (OÜ Terinipp, Mäksa vald);
- Küllike Kuusik (Alajõe Külaselts MTÜ, Vara vald);
- Aivar Aleksejev (Ülenurme Vallavalitsus).

Tartumaa tegevuspiirkonna kohalike tugevuste, nõrkuste ja vajaduste kaardistus 2008

Tabel 1. Lähi-Tartu – Luunja, Tartu, Tähtvere, Ülenurme, Nõo

Tugevused	Nõrkused
Mitmekesine looduskeskkond, puutumatu loodus (ÜLENURME, NÕO, TÄHTVERE)	Kasutamata tervistava puhkuse ja loodusturismi potentsiaal (TARTU)
Soodne asend, hea infrastruktuur (TARTU)	Kehv ligipääs jõe (LUUNJA); loodusliku puhkekoha puudumine (ÜLENURME)
Meeldiv ja linnaläheduse tõttu igakülselt soodne elukeskkond inimestele (TÄHTVERE)	Heakorraprobleemid (LUUNJA)
Luunjas kultuurimaja, park, laululava (LUUNJA)	Majutus, toitlustus, konverentsiruumid (LUUNJA)
Ettevõtlus, hea ettevõtluskeskkond (LUUNJA, ÜLENURME)	Vähene väikeettevõtlus (TARTU)
Spordi- ja kultuuritegevus (ÜLENURME)	Aktiivsete inimeste puudus (TÄHTVERE); koostöö vähesus ja ühistegevuse puudumine (TARTU)
Infrastruktuur (ÜLENURME)	Infrastruktuuri halb olukord (NÕO)
Aktiivsed inimesed ja külaliikumine (LUUNJA, NÕO); erinevad sihtrühmad suhtlevad aktiivselt ja on avatud koostööle (TÄHTVERE)	Ühtsustunde puudumine (ÜLENURME); kogukonna killustatus (ÜLENURME); väärtushinnangud paigast ära (TÄHTVERE)
Elanikkond on aktiivselt hõivatud (TÄHTVERE)	Kogukonna- ja külakeskused (TARTU, TÄHTVERE)
Suurenev elanikkond (NÕO)	Traditsioonide puudumine (TÄHTVERE)
Noor elanikkond (ÜLENURME, LUUNJA); rahvastiku hea vanuseline tasakaal (TÄHTVERE)	Noorte passiivsus (ÜLENURME)
Hea haridus kättesaadav (NÕO)	Noorte vaba aeg ja tegevused (TÄHTVERE, TARTU); haridus- ja sotsiaaloobjektide halb olukord (NÕO)
Tartu lähedus (LUUNJA)	Linnalähedus (LUUNJA, ÜLENURME)

Tugevused	Nõrkused
Asukoht (NÕO)	Ühistransport (NÕO)
Arvukas kogukond (5 300 inimest) (TARTU)	
Võimalused omaosaluseks (TARTU)	Valla kaootiline juhtimine (LUUNJA)
Teotahetelised eestvedajad (TARTU)	Elanike vähene aktiivsus, avalikkusele suunatud otsuste tegemisel (NÕO)

Tabel 2. Lääne-Tartumaa – Laeva, Puhja, Konguta

Tugevused	Nõrkused
Mitmekesine looduskeskkond, puutumatu loodus (PUHJA, KONGUTA)	Kasutamata turismipotentsiaal (KONGUTA)
Muinaslinnused ja Maiorg (KONGUTA)	Kentsi paisjärvega seotud nõrkused (kinnikasvanud, saneerimist vajav järv) (KONGUTA)
Sotsiaalne infrastruktuur (PUHJA); kool, kultuur, haridus, seltsielu, sotsiaalsfäär, elu (KONGUTA)	Kogukonna killustatus (PUHJA); igapäevane pendelränne (PUHJA)
Aktiivne seltsielu (KONGUTA, PUHJA)	Kooskäimiskohtade nappus (LAEVA)
Suur ettevõtte ja tööhõive piirkonnas, Laeva Meierei (LAEVA)	Vähene väikeettevõtlus (PUHJA, LAEVA)
Loodusressurss (PUHJA)	Vähenev ja vananev elanikkond (PUHJA)
Internet, WiFi-alaal (KONGUTA)	Aktiivsete inimeste puudus (LAEVA, KONGUTA); koostöö vähesus ja ühistegevuse puudumine (KONGUTA, LAEVA)
Asukoht (PUHJA)	Infrastruktuuri halb olukord (PUHJA)
Kaunis ja hubane koolimaja ja lasteaed (LAEVA)	Noorte passiivsus (KONGUTA); noorte kaasamine valla probleemide lahendamisse on vähene (LAEVA)
Head looduslikud eeldused – Alam-Pedja looduskaitseala, Laeva jõgi (LAEVA)	Välja arendamata huvikeskused (VÕNNU)

Tabel 3. Lõuna-Tartumaa – Mäksa, Haaslava, Kambja

Tugevused	Nõrkused
Mitmekesine looduskeskkond, puutumatu loodus (KAMBJA)	Infrastruktuuri halb olukord (HAASLAVA)
Noor elanikkond (MÄKSA)	Noorte vaba aeg ja tegevused (MÄKSA)
Internet, WiFi-alaal (HAASLAVA)	Veemajanduse olukord (KAMBJA)
Potentsiaal puhkemajanduseks (MÄKSA)	Ühistransport (MÄKSA)
Head võimalused vabaaja veetmiseks (HAASLAVA)	Ühtsustunde puudumine ja kogukonna killustatus (HAASLAVA, KAMBJA, MÄKSA)
Haridus ja kultuuritraditsioonid (KAMBJA)	Ettevõtluse aktiivsus madal, ettevõtluse vähene areng (HAASLAVA, KAMBJA, MÄKSA)
Hea alge tööstusele (MÄKSA)	(Oskus)tööjõu vähesus (KAMBJA)
Suurenev elanikkond (HAASLAVA)	Koostöö vähesus ja ühistegevuse puudumine (HAASLAVA)
Tartu lähedus, asukoht (KAMBJA, MÄKSA, HAASLAVA)	Linnalähedus (KAMBJA)
Vabaaja veetmise võimaluste paljus (KAMBJA); kaasaegsed lasteaed, kool ja spordihoone (HAASLAVA)	Kooskäämisukohtade nappus (MÄKSA)
	Traditsioonide puudumine (HAASLAVA)
	Märksõna, visiooni puudumine (HAASLAVA)

Tabel 4. Peipsiveere – Võnnu, Meeksi, Vara, Alatskivi, Peipsiääre

Tugevused	Nõrkused
Vähene keskkonnakoormus (VARA)	Peipsi järvega piirne mine – eriti talvine turistide reostuskoormus (PEIPSIÄÄRE)
Suured metsad ja marjasood (MEEKSI)	Kasutamata turismipotentsiaal (MEEKSI)
Loodus, turism, kultuur (ALATSKIVI); Peipsi äärega piirne mine, puhkusevõimalused (PEIPSIÄÄRE); atraktiivne elukeskkond – pikk järvekallas (MEEKSI)	Puudub turismi infrastruktuur (PEIPSIÄÄRE)
Mõisa (lossi) kompleks koos pargiga (ALATSKIVI)	Koostöö vähesus ja ühistegevuse puudumine (ALATSKIVI)
Mitmekesine looduskeskkond (VÖNNU)	Vähenev ja vananev elanikkond (VÖNNU)
Aktiivsed inimesed ja/või aktiivne külaliikumine (VÖNNU)	Tööjõu vähesus (VÖNNU)
Säilinud traditsiooniline elulaad (PEIPSIÄÄRE); säilinud vanausuliste traditsiooniline pärandkultuur (PEIPSIÄÄRE); piirkonnas on olemas muuseumid (PEIPSIÄÄRE)	Puudub raha pühakodades olevate väärtuste korrastamiseks (PEIPSIÄÄRE)
Sotsiaalne infrastruktuur (MEEKSI)	Kohaliku info halb levi (VARA)
Loodusressurss (VARA)	Ettevõtluse aktiivsus madal, ettevõtluse vähene areng (VARA, ALATSKIVI); ettevõtjate koostöö puudumine (VARA)
Infrastruktuur (VÖNNU)	Puudused infrastruktuuris (VARA); sadamad välja ehitamata (MEEKSI)
Rikas kultuuripärand (VÖNNU)	Välja arendamata huvikeskused (VÖNNU)
Aktiivne seltsielu (MEEKSI)	Noorte vaba aeg ja tegevused (PEIPSIÄÄRE); välja arendamata huvikeskused (VARA)
Olemas heal tasemel toitlustusasutus (PEIPSIÄÄRE)	Halb internet, mobiilside (PEIPSIÄÄRE)
Asukoht (MEEKSI, VARA)	Kaugus keskustest (VÖNNU, PEIPSIÄÄRE, MEEKSI)
Arenenud põllumajanduspiirkond (VÖNNU)	Vähenev ja vananev elanikkond (MEEKSI)
Projekti juhtimise ja kirjutamise kogemus	Omaosaluse suutmatuse (ALATSKIVI)

Tugevused	Nõrkused
(ALATSKIVI)	
Keskuse olemasolu (ALATSKIVI); kahe keskuse olemasolu (VARA)	Tööjõulise elanikkonna vähenemine (ALATSKIVI); vähene tööhõive (PEIPSIÄÄRE)
Suur territoorium (VARA)	Hajaasustus (MEEKSI)
Keskool ja muusikakool (ALATSKIVI)	Märksõna, visiooni puudumine (ALATSKIVI)
	Piirkonnas puudub majutusvõimalus (PEIPSIÄÄRE)

Tabel 5. Lähi-Tartu piirkonna vajadused

Lähi-Tartu (Tartu vald, Luunja, Tähtvere, Ülenurme ja Nõo vald)	
Üldine areng	Lähi-Tartu piirkond on Tartu maakonna majanduslikult arenenuim piirkond tugeva maksubaasiga. Vajadus: inimeste esmased vajadused on tagatud, oluline on üldine keskkonna parandamine ning elukvaliteedi tõstmine.
Elanikud	Lähi-Tartu piirkonna elanike heaolu on suurem kui keskmisel tartumaalasel, kuna nende sissetulekute maht ületab Tartumaa teiste piirkondade omi tänu tihedale seotusele linnaga. Tihe pendelränne ei soosi aga külakogukondade teket. Probleemiks on elanikkonna vananemine ja ränne, viimane eelkõige tööjõupuuduse põhjustajana, mitte niivõrd maksubaasi vähendajana. Paljud noored on piirkonnast lahkunud eelkõige linnadesse (Tartu, Tallinn). Piirkonna demograafilist olukorda parandab pidev sisseränne (registreeritud elanike lisandumine) linnast ja kaugematest omavalitsustest, kuid see lisab vaid maksubaasi, mitte tööjõudu. Vajadus: kogukondade ühtsustunde ja väike-ettevõtluse aktiivsuse suurendamine.
Kultuur ja aktiivsus	Inimeste aktiivsus on suur, kultuuri- ja spordiorganisatsioone linnaläheduse tõttu palju. Vajalik on neid edaspidigi toetada, et osavõtt oleks arvukas ja teadmised-kogemused läheks edasi jätkajatele. Piirkonnas on arendamata objekte, mis vajavad lisaressursse (matkarajad, karavaniparklad, lõkkekohad jne.) Vajadus: kohalike aktiivsete gruppide ja nende omavahelise suhtlemise toetamine.
Ettevõtlus	Ettevõtlus on linna läheduse tõttu hästi arenenud. Tugev eelis on hea infrastruktuur ning tööjõu kättesaadavus. Tartumaa suuremad ettevõtted on koondumas just lähivaldadesse, kus maa on odavam kui linnas. Lähi-Tartu piirkonnas on olemas head tingimused ka väikeettevõtetele.

Lähi-Tartu (Tartu vald, Luunja, Tähtvere, Ülenurme ja Nõo vald)	
	Vajadus: väikeettevõtluse toetamine, väiksema tööjõu-vajadusega ettevõtete tekke soodustamine.
Loodus ja keskkond	Lähi-Tartu piirkond hõlmab nii linnastunud alasid kui põllumaid, kuid põllumajandus on siiski muu inimtegevusega võrreldes tagaplaanil. Linna läheduse ja tiheda asustuse tõttu ei ole piirkonnas looduslikult puutumatuid alasid. Tugev maksubaas on võimaldanud valdadel investeerida keskkonnaprojektidesse. Vajadus: väiksemate keskkonnaprojektide toetamine, taaskasutusse võetavate ressursside töötlemine.

Tabel 6. Lääne - Tartumaa piirkonna vajadused

Lääne-Tartumaa (Laeva, Konguta, Puhja vald)	
Üldine areng	Lääne-Tartumaa on jätkusuutlikult arenenud piirkond. Piirkonnal puudub otsene kontakt Tartu linnaga, kuid seda läbivad Viljandi ja Tallinna maantee. Kohalik tugevus on mitmekülgne loodus ning põllunduse ja metsanduse traditsioonid. Vajadus: väikeettevõtete arendamine, noorte jätkuv sidumine piirkonnaga, kogukondade olukorra parandamine.
Elanikud	Rahvastik vananeb, noored lähevad tööle mujale, ettevõtetel napib tööjõudu. Puhjast on tihe igapäevane pendelränne Tartusse. Kogukondade suhtlemine on aktiivne, kuid suurendada oleks vaja kaugemate piirkondade kogukondade omavahelist lõimumist. Vajadus: motiveerida noori kodukanti jääma või naasma ning suurendada kohalikku suhtlemist ja kogukondade aktiivsust.

Lääne–Tartumaa (Laeva, Konguta, Puhja vald)	
Kultuur ja aktiivsus	Piirkonnas on olemas kultuuri- ja huvitegevuse viljelemiseks sobivad kohad, v.a Laeva vallas. Aktiivsuse kasvu piirab vähene koostöö teiste huvigruppidega. Vajadus: ühistegevuse, ühiskondliku aktiivsuse ja kogukonnasisese dialoogi tugevdamine
Ettevõtlus	Peamine probleem on väikeettevõtete vähene arv. Piirkonnas on aktiivseid inimesi, kuid palju ressursse on kasutamata. Vajadus: ettevõtjate aktiivsuse tõstmine, väikeettevõtete loomine ja areng.
Loodus ja keskkond	Lääne-Tartumaa koosneb nii metsa- kui soomassiividest. Piirkonnas on kõige paremini säilinud looduskooslused, kuid loodust pole turistidele eksponeeritud. Vajadus: turismitoodete kujundamine kohalikke ressursse kasutades.

Tabel 7. Lõuna-Tartu piirkonna vajadused

Lõuna-Tartu (Kambja, Haaslava, Mäksa vald)	
Üldine areng	Lõuna-Tartu puhul mõjub Tartu lähedus nii positiivselt kui negatiivselt, näiteks võtavad linna suured ressursivajadused piirkonnalt tööjõu. Vajadus: väikeettevõtete arendamine ja noorte meelitamine piirkonda, kogukondade olukorra parandamine.
Elanikud	Probleemiks on elanikkonna vananemine ja noorte väljaränne. On aktiivseid inimesi, kuid vähene on omavaheline koostöö. Piirkonna geograafiline asend ja asustatus soosib killustatust ja vähest suhtlemist vallas. Vajadus: noorte piirkonda meelitamine ja inimeste omavahelise

Lõuna-Tartu (Kambja, Haaslava, Mäksa vald)	
	suhtlemise tõhustamine.
Kultuur ja aktiivsus	On olemas kogukondi ja noori ühendavad organisatsioonid ning kultuuri ja spordiga tegelevad aktiivsed inimesed. Vajadus: kogukondade omavaheline suhtlemine ja kultuuriürituste korraldamine.
Ettevõtlus	Vähe on aktiivseid väikeettevõtjaid, suuremad ettevõtted on orienteeritud põlluharimisele. Valdab primaarsektor, puudub kriitiline arv oskustööjõudu teadmusmahukamateks projektideks. Vajadus: uute aktiivsete inimeste kaasamine ettevõtlusesse.
Loodus ja keskkond	Piirkonna loodus on suhteliselt vähe tuntud, kuid hea potentsiaaliga objekte on palju (nt Vooremäe), peamiselt ilmestavad maastikku metsamassiivid ja põllumaad. Vajadus: looduse paremaks eksponeerimiseks on vajalik luua uusi turismitooteid ning parendada keskkonna kvaliteeti.

Tabel 8. Peipsiveere piirkonna vajadused

Peipsiveere (Vara, Alatskivi, Peipsiääre, Võnnu ja Meeksi vald)	
Üldine areng	Peipsi kallas on parima loodusliku potentsiaaliga piirkond, kuid elanikkond on vananev ja väheaktiivne. Turism ja kohalik kultuurielu võimaldavad tuua piirkonda külastajaid ja tulusid. Vajadus: kogukondade arendamine, traditsioonide toetamine, turismiobjektide loomine.
Elanikud	Elanikkond vananeb, noored lahkuvad, demograafiline olukord on kriitiline. Vajadus: noorte meelitamine piirkonda, neile atraktiivsete tegevuste loomine ning üldine kogukondade soosimine.
Kultuur ja aktiivsus	Peipsiveeres on rikas ja omanäoline kultuuripärand, mida on põlvest põlve edasi antud. Vajadus: kultuuri sidumine ettevõtlusega, kultuuri tugevam esitlemine ning kogukondade arendamine.
Ettevõtlus	Ettevõtluse arendamiseks on olemas looduslikud ressursid (maavarad, metsamassiivid jne), kuid napib inimesi. Ettevõtjad ei suhtle omavahel, turismiklastrit pole tekkinud. Vajadus: turismiettevõtluse arendamine, ettevõtlusvõrgustiku loomine turismitoodete paremaks turundamiseks.
Loodus ja keskkond	Peipsiveere piirkonnas on palju inimtegevusest rikkumata loodust. Turismi arendamisel tuleb seda säästlikult kasutada. Piirkonnas on potentsiaal turismipakettide arenguks – Alatskivi loss, Juhan Liivi muuseum, Kolkja sibularestoran ja vanausuliste muuseum, sibulakasvatus, kalapüük, vanausuliste rannikukülad. Vajadus: loodusressursside arendamine turismitoodeteks, toodete arendamine ja täiustamine.

Vestluste kokkuvõte Tartumaa Arendusseltsi liikmetega

Tartumaa Arendusseltsi ligi nelja-aastane tegutsemine on põneva ajajärgu künnisel: 2010. aasta kevadel alguse saanud strateegia uuendamine on andnud võimaluse põhjalikult analüüsida seniseid tegevusi ja kordaminekuid ning luua nii organisatsiooni kui ka Tartumaa edasiarengut toetav strateegia.

Strateegia uuendamisel ja rikastamisel on lähtutud olulistest põhimõtetest: erinevate osapoolte kaasatus, tunnustamine ja väärtustamine, toetumine uutele esilekerkivatele võimalustele ning tegelikele vajadustele. Strateegia loomist võib vaadata kui kaasamisprotsessi, kus erinevad inimesed osalevad ja annavad seeläbi oma panuse soovitud sihi saavutamiseks.

Strateegialoome lähenemine toetub tunnustamisele ja väärtustamisele.

Selleks on arendusseltsi juhatuse liikmed, kaasava arendusseltsi koolitusprogrammis osalejad ja tegevmeeskond viinud strateegia uuendamist toetavalt läbi tunnustavad ja avastavad vestlusi. Keskseks praktikaks on küsimuste esitamise ja hea kuulamise oskus, dialoogi loomine, uurimine, uute perspektiivide ja tähenduste märkamine.

Vestluste läbiviimine kannab endas mitmeid eesmärke:

- tundma õppida oma liikmeid, nende ootusi ja vajadusi;
- saada tagasisidet senisele tegevusele ning sisendit tulevikusuundadeks;
- tõsta teadlikkust arendusseltsist;
- liikmetes kaasatuse tunde kujunemiseks eelduste loomine;
- koostöö ja võrgustumise soodustamine;
- luua ülevaade liikmeskonnast.

Kõik, mida me inimestena teeme, toimub vestlustes.

Vestluste läbiviijad on analüüsikohtumisel toonud välja, et see protsess on pakkunud võimaluse avastada uusi perspektiive ning erinevaid vaatenurki, õppida tundma uusi inimesi, luua kontakte. Vestlus on loonud võimaluse kaasata teisi ja luua vestluspartneritele kaasatuse võimaluse. Personaalne lähenemine loob usalduse ja avatuse tunde. See lähenemine loob eelduse kaasava arendusseltsi kujunemisele. Mitmed liikmed on vestluste järel näidanud üles aktiivsemat huvi arendusseltsi tegemiste osas.

Vestluste läbiviimine on pidev protsess (Joonis 1), millega alustati mais ja viidi lõpuni oktoobris.

Vestluste küsimused (Lisa 1) koostasid kaasava arendusseltsi koolitusprogrammis osalejad (21. mai 2010).

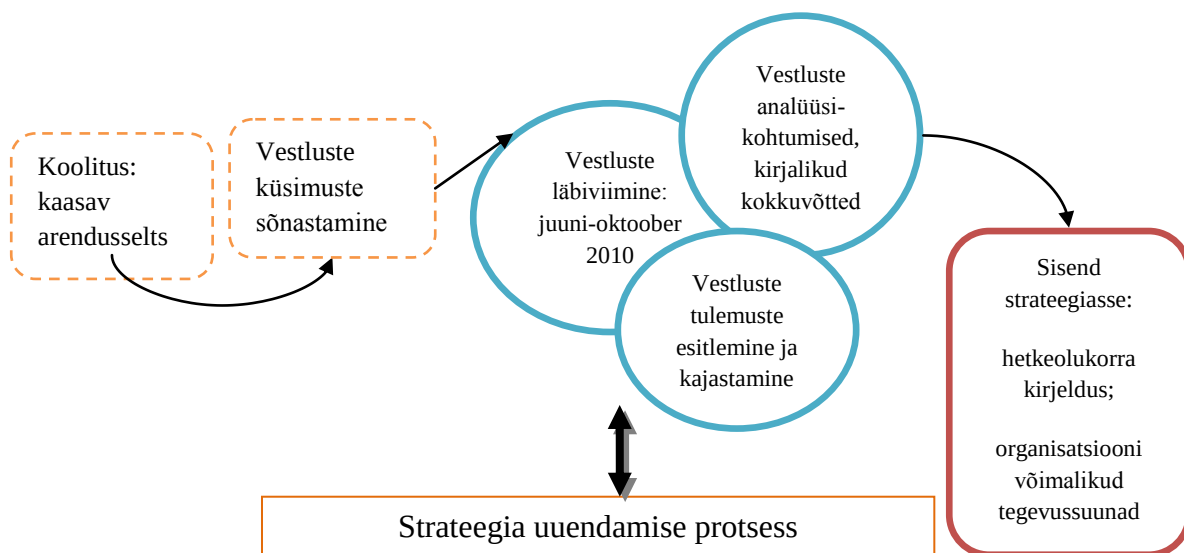
Vestluste analüüsimiseks on toimunud mitmed kohtumised (22. juuni, 30. juuni, 12. oktoober 2010).

Need, kes ei saanud kohtumistel osaleda, esitasid kirjalikult vestluste olulisemad tulemused.

Vestluste esmase analüüsiga oli võimalik tutvuda Tartumaa Arendusseltsi suveseminaril Alatskivil (3. juuli).

Vestluste temaatikat (lisa 2) on kajastatud Tartumaa Arendusseltsi infolehes (juuli 2010).

Vestluste läbiviimisel on osalenud: 10 arendusseltsi liiget, 3 tegevmeeskonna liiget ja 2 strateegia protsessi juhendajat.

Joonis 1. Vestluste läbiviimise protsess

Kokku viidi (seisuga 30. oktoober 2010) läbi 40 intervjuud.

Järgnev kokkuvõte esitab olulisemad vestlustes esilekerkinud teemad, küsimused, valdkonnad. Oluline on mõista, et tegemist on nn kvalitatiivse lähenemisega, mille keskmes on võimalikult ehedalt edasi anda intervjuueeritava mõtteid, tundeid, seisukohti neid kritiseerimata, neile hinnanguid andmata. Iga vestlus on olnud omanäoline: seda on mõjutanud vestluspartneri hoiak, senised kogemused arendusseltsi suhtes, vestluspartneri eelhäälestus ning heaolu jne. Vestlused on seega isiklikud, toonud välja mõnikord ka vastuolulisi perspektiive, edasi andnud omanäolisi mõtteid. Selle lugemisel on oluline pigem isiklikult suhestuda, olla avatud erinevatele mõtetele ning küsida endalt:

mille võrra oleme targemaks saanud?

milliseid olulisi järeltulemusi võime teha enda jaoks?

millise olulise sisendi annab tuleviku kujundamiseks?

Vestluste tõlgendamisel on toetatud neljale põhiküsimusele:

’ mida räägitakse meie kogukonnas? – küsimuse kaudu on võimalik esile tuua tänane hetkeseis ja võimalikud arengukohad, vajadused kogukonnas.

’ miks soovitakse olla arendusseltsi liige? – küsimuse kaudu on võimalik mõista, mis motiveerib, julgustab, innustab inimesi olema seltsi liige, millist väärtust see loob ning kuidas mõjutab liikmeid.

’ milline on arendusseltsi roll ja mõju? – küsimuse kaudu on võimalik mõista, kuidas arendusseltsi täna tajutakse.

’ millises suunas võiks arendusselts liikuda? – küsimuse kaudu on võimalik saada tagasisidet tulevikusuundade ja valikute tegemiseks.

Vestluse käigus uuriti ka liikmete oskuste, teadmiste, pakutavate teenuste/toodete kohta: käesolevas kokkuvõttes see ei kajastu. Liikmete kompetentside kaardistamiseks luuakse lihtne virtuaalne keskkond, mille tulemusena valmib ülevaade arendusseltsi liikmete poolt pakutavast.

MIDA RÄÄGITAKSE MEIE KOGUKONNAS?

Elu edeneb kõikides Tartumaa valdades ja külates, igas paigas omal moel. Kogukonna tunne on seotud teatud toetava keskkonna olemasoluga, mis võimaldab igal inimesel elada ja töötada maal. Kogukonda kuulumine mõjutab seda, kes me oleme.

Täna on muutunud tähtsaks toetav keskkond (lisaks koolile ja lasteaiale).

Toetava keskkonna olemasolu on oluline (seltsielu...).

Pisikesed asjad teevad rõõmu (pooleliolevad projektid).

Raske eristada ennast ja kogukonda.

Looduskaitse ja elukeskkonna tingimuste parandamine.

Toetava keskkonna olemasolu julgustab inimesi tegutsema ja andma oma panust.

Ei taha enam teha üksi.

Uued aktiivsed inimesed liituvad MTÜ tegemistesse.

Samas võivad häid tegusid mõjutada inimeste omavahelised suhted.

Pingelised suhted takistavad heade algatuste elluviimist.

Vallajuhtide ülbus.

Igas kogukonnas kerkivad esile olulised kogukonna heaolu puudutavad teemad, sageli ka hirmud ja teatud ohud.

Tööpuudus.

Hirm kaotada kool laste vähesuse tõttu.

Madal tööhõive (sh meeste seas).

Tulumaksu alalaekumine ja sellest tulenevate probleemide lahendamine.

Likviidsuse tagamine ja uute maksujõuliste klientide leidmine.

Innovaatilisuse puudumine.

Noored igavlevad, vanemad on passiivsed, tegusad on välismaal.

Ettevõtluses on paigalseis.

Kuidas ellu jääda?

Kogukonnas üles kerkivad teemad aitavad paremini mõista, millele arendusselts vajadusel tähelepanu võiks pöörata. On ju kogukond üks olulistest võtmevaldkondadest, mille tugevdamisele ja elujõulisuse edendamisele on keskendunud nii eelnev kui ka käesoleval hetkel uuenev strateegia. Ühelt poolt selgub, et toetava ja tugeva kogukonna olemasolu toetab kvaliteetse elu elamist maal, julgustab andma oma panuse ja tegutsema. Teisalt on täna maal tunnetada erinevaid kogukonna heaolu mõjutavaid aspekte, sh tööpuudus, paigalseis ettevõtluses, noorte ja vanemate/eakate passiivsus, tegijate inimeste puudus, innovaatilisuse puudumine.

MIKS SOOVITAKSE OLLA TAS'I LIIGE?

Täna hetkel koondab Tartumaa Arendusselts enda alla 106 liiget. Seni on vähe uuritud, mis innustab ning motiveerib inimesi organisatsiooni liige olema. Inimesed koonduvad gruppidesse, ühendustesse, organisatsioonidesse erinevatel põhjustel ja eesmärkidel. Kuulumise vajadus ja huvi on individuaalne. Eesmärkide mõistmine aitab paremini tundma õppida liikmeid ja nende huve ning leida võimalikud viisid nende huvide rahuldamiseks.

Arendusseltsi liikmena on võimalik tunnetada laiemat sidet kogu Tartumaaga, olla osa ühest tervikust.

Kogukonna tunne, side Tartumaaga.

Liikmena on võimalik anda oma panus organisatsiooni arengule ning olla teadlik erinevatest arengutest.

Kasu organisatsioonile (mõtteviisi toetamine).

Arendustegevus oluline.

Soov osaleda arengus.

On oluline olla protsessis ning teadlik arengutest.

Oluline 3 erineva sektori ühendamine.

See on sobiv keskkond õppimiseks ja arenguks nii organisatsiooni kui ka isiklikul tasandil.

Inimesena arenen, enesekindluse kasv (nt esinemisoskuste areng).

Kogukonna tunne

Organisatsiooni areng

Teadlikkus arengutest

Toetab õppimist ja isiklikku arengut

Olulised on inimesed ja võrgustik

Tasuta koolitused (4 in), õppereisid (3 in), messid, koostöö, võrgustik.

Arusaamine MTÜ-st kui tegutsemisvormist.

Kasu on isiklik (suhtlemine).

Saab jagada infot, õppida teiste kogemustest, märgata.

Silmaringi laiendamine.

Uued ideed.

Arendada oma organisatsiooni LEADER meetme abil.

Oluline on inimeste ja võrgustiku väärtus.

Iga kohtumine on oma kontaktvõrgustiku arendamine.

Oluline teada, mida teised teevad.

Uute kontaktide loomine.

Erinevad kontaktid.

Suhtlus paljude inimestega, positiivsed ja aktiivsed inimesed.

Saada uusi kontakte.

Reisimine, hea seltskond.

Koostöö loomine.

Samuti koht, kus on võimalik anda oma panus.

Põnev: äkki saab midagi muuta.

Tahaks jagada (oma positiivseid/negatiivseid kogemusi).

Iseandmine, jagamine.

Tegemist on toetava keskkonnaga, mis võimaldab saada tuge oma mõtetele, projektidele.

Saada tuge, julgustust oma mõtetele.

Ühine keel, toetus seltsi poolt, mõeldakse kaasa.

Info liigutamine: enda reklaamimine, turundamine.

Saada osa ühisest turundamisest ja muudest ettevõtjaid ühendatavatest tegevustest

Ka rahaline tugi on sealjuures oluline.

Kui olen organisatsioonile lähemal, on suurem tõenäosus raha saada.

Lisaks oluline rahastamisvõimalused.

Raha on lisaboonus.

Lootus saada projektidele rahalist toetust.

Rahaline toetus.

Lisaks on tehtud arendusseltsi suunas erinevaid tähelepanekuid.

TAS kui klannilik ühendus.

Omafinantseeringu probleem.

Liiga bürokraatlik ja arvutipõhine.

Peaks olema ettevaatlik liikmete arvuga.

TAS juhatus on kinnine.

Esitatud on konkreetseid ettepanekuid:

Ettepanek teha statistikat, kes on aktiivsemad: asutajad või uued liikmed.

Kallaste peab olema Tartumaa liige ja osalema arenguprotsessides.

Ning esitatud küsimusi:

Kas TASil peaks olema nii palju liikmeid?

Miks on TASil liikmeid vaja?

Vestluste käigus on antud tunnustavat tagasisidet:

Alguses usku polnud. Olen oma arvamust muutnud.

Arendusseltsi liikmena tunnetatakse laiemat sidet Tartumaaga. Liikmena on võimalik anda oma panus organisatsiooni arengule, tänu toetavatele tegevustele saada teavet erinevatest arengutest nii kohalikul kui ka rahvusvahelisel tasandil. See on sobiv keskkond õppimiseks ja arenguks nii liikmesorganisatsiooni kui ka isiklikul tasandil. Oluline on inimeste ja võrgustiku väärtus. Tegemist on toetava keskkonnaga, mis võimaldab saada tuge (ka rahalist) oma mõtetele, projektidele.

Liikmete huvide parem mõistmine aitab selgitada teistele organisatsioonidele organisatsiooni kuulumise väärtust ja vajalikkust, sh uutele võimalikele liitujatele. Samuti annab tagasisidet organisatsioonile, milliste oluliste tegevustega võiks toetada liikmeid. On tulnud esile ka liikmete valmisolek olla lisaks saajale, ka panustaja rollis. Siit kerkib esile võimalus rohkem kaasata liikmeid organisatsiooni arengusse. Oluline on väärtustada liikmete poolset tagasisidet, mis puudutab organisatsiooni ülesehitust/juhtimist ning liikmeskonnaga seonduvat (liikmete vajalikkus ja arv).

MILLINE ON TAS'I ROLL JA MÕJU?

Tartumaa Arendusselts on arendusorganisatsioon eesmärgiga toetada parima elu- ja tegutsemiskeskonnaga piirkonna kujunemist Eestis. Igal organisatsioonil on piirkonna arengule oma mõju.

Tartumaa Arendusseltsis nähakse maakonnas väga olulist ja strateegilist rolli, mille tegevus mõjutab kogu Lõuna-Eestit.

Suure pildi looja.

Aitab vaadata kaugemale.

Maakonna arengusuundade ja visiooni looja.

TASi roll on maakonna ühendamine.

Terve Lõuna-Eesti koostöö.

Koostöö maavalitsusega: ühise visiooni loomine.

Maapiirkonna erapooletu arendamine.

Positiivsuse rolli kandmine.

Tartumaa Arendusseltsi roll on oluliste muutuste algatamine, käivitamine, arengu eestvedamine:

Ühendama arendusorganisatsioone, kaasaja, sidustaja, Tartumaa arengu eestvedaja, võrgustiku looja.

Arendustegevus praegu killustatud. TAS võiks olla suur koordinaator üle Tartumaa (Lõuna – Eesti).

Arendusorganisatsioonide ümarlaud võiks olla. Maavalitsus ei ole seda teinud. TASil keeruline, kuna tajutakse konkurentidena. Mõte pole kadunud. TAS võiks võtta esimese initsiatiivi.

TAS võiks luua muutusi – Tartumaa arengu ema, arenduskeskus, kus teadmus koos.

Valla, ettevõtete, MTÜde siduv roll.

Organisatsioonina võiks olla tugev eestvedaja ning targalt jagama oma kompetentsi:

Ise kirjutama projekte, just väljapoole, tooma seeläbi maakonda raha (see võiks olla meie kompetents).

Tegevmeeskonna, juhatuse, liikmete kompetentsi kaardistamine ja selle „müük“.

Kaasata neid, kes ei ole liikmed.

Tugev eestvedaja: kui on tugev juht, kelle arvamust kuulda võetakse ka väljaspool.

**Strateegiline, tulevikuvaatav
roll maakonnas ja kogu
Lõuna-Eestis**

Oluliste muutuste käivitamine

Arendustegevuse suunamine

Erinevate sektorite sidumine

**Oma teadmiste ja kogemuste
väärtustamine**

**Toetada ideid ja ideedega
inimesi**

**LEADER kogemuste
vahendamine**

Arendusseltsi roll on toetada inimesi, kellel on ideid.

TASi tuge ideedele.

Toeks inimesele, kellel on ideesid, kuid ei oska käivitada.

TAS aitab LEADER võrgustiku kaudu tuua piirkonda erinevad kogemusi ja ideid. Organisatsiooni puhul hinnatakse personaalset suhtlemist.

Lisaks täidab ühisturunduse rolli ning jagab Euroopa Liidu toetusi.

Lisaks on tehtud arendusseltsi suunas erinevaid tähelepanekuid.

Rohkem arengu toetaja, mitte liiga palju enda peale võtta. Olla mõtte, ideoloogia looja, ise vähem algatama, mitte ära võtta teiste rolle, ei pea olema superorganisatsioon.

TAS ei peaks olema kõikide teemade ära tegija vaid pigem käivitaja.

Intervjuude käigus on tehtud konkreetseid ettepanekuid. Tulevikus võiks enam toetada turundust (edulood, artiklid). Samuti leitakse, et TAS peaks olema tuntum, praegu veel vähe.

Need, kes oskavad ja tahavad, pakuvad teistele liikmetele koolitusi (kaardistada kompetentsid).

Igasse valda infotahvel TASi kohta.

TASi võiks tutvustada end seal, kus inimesed on kohal (lavka, laat).

TASi liikmeks võiks võtta Tartumaal tegutsevad kuid mujal registreeritud firmad.

Enam toetada kohalike omavalitsuste, mittetulundusühingute ja väikeettevõtete ühiseid projekte.

Tartumaa Arendusseltsil on maakonnas oluline, strateegiline, kogu Lõuna-Eesti edasiminekut toetav roll. Arendusselts on oluliste muutuste algataja, käivitaja ja arengu eestvedaja. TAS aitab LEADER võrgustiku kaudu tuua piirkonda erinevad kogemusi ning toetab ideedega inimesi. Lisaks täidab ühisturunduse rolli ning jagab Euroopa Liidu toetusi.

Vestlustest peegeldub, et ootused arendusseltsi suhtes on väga suured. Oluliste muutuste käivitaja ja arengu suunaja rolli esilekerkimine võib anda märku, et tugev eestvedamine ja oluliste protsesside algatamine on piirkonna elujõulisuse ja tuleviku seisukohast oluline. Võib järeldada, et on märgatud antud organisatsioonis seda võimekust olulist rolli täita. Ilmselgelt kerkib organisatsiooni jaoks esile fookuse ja eesmärgistamise vajadus: millist rolli ollakse valmis tegelikkuses kandma? On oluline, et väärtustataks organisatsiooni liikmete oskusi, teadmisi, kogemusi.

MILLISES SUUNAS VÕIKS TAS LIKUDA?

Tartumaa Arendusseltsi suuna kujundamist mõjutab oluliselt eelmises punktis esilekerkinud arvamused TASi rollist maakonnas. Üks intervjueritav on esitanud olulise küsimuse meile:

millisena soovin näha Tartumaad 10. aasta pärast?

Tartumaa Arendusselts on ühtsuse kujundaja maakonnas.

Hoiab Tartumaad ühtsena.

Ühtne Tartumaa ühendatud Eestimaa poole.

Meie tunne piirkonnas.

Hinnatakse strateegilist ja tulevikkuvaatavat rolli:

Tartumaa/ riiklike strateegiate nõustaja.

Praegusest ajast 20 aastat ees.

Pikad perspektiivid (30 aastat).

Maakonna juhtiv strateegiate looja.

Arenev, eestmineja, tugev, iseseisev maa edendaja.

Õnge, mitte kala andma.

Arendusselts võiks olla nn *katusorganisatsioon, kodanikuühenduste organisatsioon, üle või väljakasvanud LEADERist.*

Väärtustatakse, kui arendusselts on oma koha leidnud üle kogu maakonna.

Igas vallas TAS tunnetatav.

Kogukonna tugi maal.

Tartumaa Arendusselts koondab häid inimesi ning tunnustab edusamme. Samuti märkab oma enda arengut.

Kättesaadav sarnaste väärtustega inimestele (loovus, usk paremasse piirkonda).

Saavutuste ja võitude esiletoomine.

Võiks võimendada häid saavutusi – juubeldada.

Tunda uhkust: olla märk (rinnamärk).

Peab märkama, kui tuleb seisakuid. Kui mingeid muutusi teha, siis hästi läbimõeldult.

On leitud, et arendusselts võiks olla, selline nagu on ning rahulikult edasi minna.

**Strateegiate ja tuleviku
suunaja, kujundaja**

Katusorganisatsioon

Tuntud üle kogu maakonna

**Koondab kokku sarnase
väärtusega inimesed**

Tunnustab edusamme

**Märkab oma arengut ning
arenguvajadusi**

Vestluste käigus tehti ka konkreetseid ettepanekuid ja tähelepanekuid:

Teha arendusprojekte, juhatuse rotatsioon (tuleks uusi ideid), laialivalgusus liikmete osas.

Selge fookuse, nišši leidmine.

Strateegia ja põhikiri vajaks täiendamist.

Strateegia muutmisega ollakse rahul (põhikirjas määratlemata asjad, näiteks pankrott.)

TAS ei peaks ise projekte tegema, pigem jagama rohkem laiali.

Üle vaadata hindamissüsteem ja –kriteeriumid, juhatuse, tegevmeeskonna roll.

TAS peaks endiselt ka ise arendusprojekte tegema.

Rohkem pöörata tähelepanu 3 sektori koostööle, näiteks projektidele lisapunktid. Samuti soodustada mitme omavalitsuse koostööd, läbi hindamiskriteeriumide.

Valgete laikude ringkäik.

Vaja projektijuhtimise nõu.

Lihtliikmete külastused.

Kardetakse projektijuhti.

Ei peaks suurde ringi tooma omavahelisi pingeid.

Elu paberil peaks olema kooskõlas tegeliku eluga.

Uurida liikmete vajadusi ja sellest tulenevalt seada tööplaanid ja tegevused

Kaasata liikmeid juhatuse tegevusse – nt. juhatuse päevakorrad ja otsused internetti, avaneb võimalus teha ettepanekuid.

Peaks seadma tähtsamad prioriteedid nt. 2011 – noored, 2012 – ettevõtjad ja ühisturundus.

Vähendada aktiivsematel liikmetel liikmemaksu ja/või pakkuda muid soodustusi

Samuti on leitud, et organisatsioon võiks olla avatum, soojem, läbipaistvam.

Tartumaa Arendusseltsi roll on oluliste arengute suunamine ja mõjutamine maakonnas. Oluline on tulevikku vaatamise ja pikaajaliste sihtide seadmise võime. Arendusseltsi tegevused ja mõju on levinud üle kogu maakonna. Organisatsioonina on häid inimesi koondav, edusamme ja oma arenguvajadusi märkav. Ettepanekud ja tähelepanekud suunavad otsima neile võimalikke lahendusi ning vajadusel tegema muudatusi.

Vestluste käigus on strateegia uuendamise valguses muuhulgas toodud välja, et oluline on arendusseltsil leida selge fookus ning seada konkreetsed prioriteedid, ning tuua sisse muudatusi tänasesse strateegiasse. Selle valguses üle vaadata hindamissüsteem, nii juhatuse

kui ka tegevmeeskonna roll ja ülesanded. Oluline on liikmete kaasamise võimaldamine, sh liikmete vajaduste uurimine ja nendega arvestamine ning osalemine juhatuse tegevuses.

MIS VEEL OLULIST?

Vestluste käigus kerkis esile veel täiendavaid aspekte, millel võib olla organisatsiooni jaoks oluline väärtus.

Vestluskaaslased on jaganud tunnustust:

Hea, et tulevad kutsed e-posti, võimalus osaleda.

Tunneb hästi kaasatuna.

Inimesed nõus panustama, vabatahtlikult jagama. Kaardistada, mida organisatsioon vajab.

TASi heaks soov töötada.

Tehtud on mitmeid olulisi ettepanekuid:

Venekeelsed koolitused.

Uue liikme kaust (paberil).

Kodulehel ülevaade kiirelt (uue liikme tulemine).

Uue juhatuse liikme tutvustamisele pikem aeg kui 5 min.

Koduleht selgemaks, info leidmine.

Vajalik on meetmete analüüs ning vajalike muudatuste elluviimine:

Suurendada meetmete konkreetsust – mingid konkreetsed valdkonnad.

Kogukonnameetmes ühekordsed asjad ära jätta.

Suurendada meetmetes koolituse osa (mingid konkreetsed valdkonnad).

Oluline on läbi mõelda hindamissüsteem- kriteeriumid ning hindamise protseduur:

Hindamiskomisjoni töö rohkem tasustatud (juhatuse vähem).

Hindamine:

- *Kas on kompetentne?*
- *Väljastpoolt eksperte kaasata.*
- *Praegu liiga tehniline (võiks olla rohkem tunnetuslik).*

Hindamisvoorus negatiivse hinnangu saanud projektidele võiks anda tagasisidet ning pakkuda tuge edasiseks.

Tagasisidet on antud organisatsiooni üldisele organiseeritusele ja juhtimisülesannete täitmisele:

Juhatus enam toetada tegevmeeskonda.

Juhatus on liiga suur.

Juhtkonnale enam otsustusõigust.

Struktuur: selged rollid. Juhatus suunda andev, tegevmeeskond igapäevased asjatoimetused.

Tegevjuht võiks tihedamini vallavanematele rääkimas käia.

Organisatsioonile edasiseks mõtlemiseks ja analüüsimiseks ning tulevaste arengusuundade valikuks:

Ise veel vähem projekte tegema

Rohkem enesereklaami.

Teha lobby ministeeriumis/omavalitsuses.

Toetada väiketootjate võrgustiku ideed.

Valdade koostöö.

Liikmena on soov:

Osaleks töögruppides, ajaplaan pikemalt ette.

TASi liikmete õppereis Tartumaal.

Samuti on esitatud olulisi küsimusi:

Mis saab siis, kui raha jagamine lõpeb?

Ning toodud välja, et kiired muutused ei meeldi, võiks olla stabiilsem.

Ei näe, et TAS on 5 aasta pärast olemas.

Strateegia uuendamise valguses väärib esiletoomist ettepanek üle vaadata ning analüüsida tänaseid meetmeid. Organisatsiooni igapäevase juhtimise tasandil läbi mõelda uute liikmete „värbamine“ organisatsiooni.

On väärtuslik, et liikmed on jaganud oma mõtteid, tähelepanekuid, arvamusi ja seisukohti ning teinud ettepanekuid. Nii osalevad ka liikmed organisatsiooni töös ja tuleviku kujundamises. Nende seas on konkreetseid ja väga kiiresti elluviidavaid algatusi ning neid, mis vajavad laiemat aruteluruumi. Loomulikult on alati oluline küsida, kas kõikide küsimuste-teemadega peame täna tegelema. On ilmne, et inimeste ootused, huvid ja vajadused on erinevad ning siinkohal tuleb õppida targalt tegema valikuid.

Kindlasti on tegemist sisuka materjaliga, millega võivad tutvuda kõik arendusseltsi liikmed.

Vestluste läbiviimine on mitmekülgne kaasamisprotsess ning sellisel kujul viiakse läbi esmakordselt arendusseltsis ning tõenäoliselt kogu Eestis. Seetõttu võiksime seda kogemust vaadata ka kui unikaalset õppeprotsessi, seda analüüsida ning teha ettepanekuid tulevikuks.

Tulevikus võib kaaluda teatud teemapõhiseid, selge fookusega vestluseid. Kindlasti läbi mõelda, kuidas kaasata inimesi vestluste läbiviimisesse, valmistada ette vestluste läbiviimiseks ning hoida nende motivatsiooni. Vestluste tõlgendamine on omaette väärt oskus: ühiselt on võimalik märgata rohkem, näha mustreid, lugeda nn ridade vahelt. Ning olulisim endalt jätkuvalt küsida:

mille võrra oleme targemaks saanud?

milliseid olulisi järeldusi võime teha enda jaoks?

millise olulise sisendi annab tuleviku kujundamisse?

Loodan, et neile küsimuste üle on mõtiskletud seda kokkuvõtet lugedes. Ning ühiselt tehakse parimaid valikuid, kuidas minna edasi.

Piret Jeedas, kaasavate protsesside kujundaja, Ruumi Loomine OÜ

RUUMI L()MINE

INTERVJUU KÜSIMUSED

EELHÄÄLESTUS

1. Kuidas sul täna läheb?
2. Mis on täna sinu jaoks oluline? Sinu ettevõtte/ühenduse jaoks?
3. Mis on sinu kodukandis täna aktuaalne?

ARENDUSSELTS JA LIIKMELISUS

4. Miks/kas on vajalik olla Tartumaa Arendusseltsi liige?
5. Milliseid muutusi on toonud TAS sinu ellu? Kuidas on mõjutanud Sinu/sinu ettevõtte/ühenduse tegevust?
6. Millist rolli võiks TAS maakonnas täita?

LIIKME TUNDMAÕPPIMINE

7. Kuidas saad sina rikastada TASi? Milliseid oskusi/teadmisi oled valmis jagama teistega? Kas ja mida oled valmis õpetama teistele liikmetele?
8. Millist toodet/teenust saad pakkuda TASile?
9. Mis sind täna innustab?
10. Kuidas soovid olla kaasatud TASi tegevustesse?

VAADE TULEVIKKU

11. Milliseid muutusi/uuendusi vajab TAS täna?
12. Milline võiks TAS tegelikult olla?

Kas sul on midagi olulist lisada?

Millest me pole täna rääkinud?

Millised on Sinu küsimused mulle?

Suured tänud!

Intervjuu viidi läbi.....(nimi, ja
organisatsioon/ühendus)

Intervjueeriya.....(sinu nimi)

HEAD VESTLUSED AITAVAD TEINETEIST TUNDMA ÕPPIDA

Me elame vestluste maailmas. Iga päev saame inimestena rikkamaks häid ja sisukaid vestlusi algatades. Mida sügavam on vestlus, seda suurem ühtsus: mida pealiskaudsem, seda enam esineb konflikte. Tulevikku suunatud vestlused võimaldavad märgata uusi perspektiive, soosivad pühendumust ja usalduse teket ning võimaldavad olla kaasatud.

Selleks, et luua erinevaid osapooli kaasav ning organisatsiooni kui ka piirkonna edasiarengut toetav strateegia keskendub Tartumaa Arendusseltsi strateegia rikastamine ja uuendamine tunnustamisele ja väärtustamisele. Strateegia uuendamist toetab sisukate vestluste läbiviimine organisatsiooni liikmetega kaasava arendusseltsi koolitusel osalejate, tegevmeeskonna ja juhatuse liikmete poolt. Senised vestluste olulisemate

terade ühine analüüsimine on võimaldanud esmalt mõista sellise kogemuse tähtsust. Tauno Laasik on toonud välja, et *vestlused „on avanud teistsuguseid vaatenurki ning võimaldanud saada tuttavaks inimestega, kes minu ümber on“*. Liis Pärtelpoja vestluspartnerid on avaldanud üllatust, kas *„minu arvamust on tõesti vaja“*. Lisaks on võimaldanud vestlused avada, miks soovitakse olla Tartumaa Arendusseltsi liige, milline on arendusseltsi roll ning millistele uuendustele võiksime keskenduda. Samuti on ilmnunud erinevates kogukondades tänasel päeval olulised teemad ning küsimused. Eriti väärtuslikuks võib pidada liikmete tundmaõppimist: 105 liikme seas on erinevate oskuste, teadmiste ja kogemustega inimesi, kellest vestluste põhjal paljud soovivad osaleda aktiivselt arendusseltsi töödes ja tegemistest.

Vestlused liikmetega jätkuvad ka järgmistel kuudel ning kindlasti pakuvad olulist sisendist arendusseltsi strateegia loomisel. Suured tänud kõigile, kes julgevad tuua esile teistsuguseid perspektiive, olla vajadusel skeptiline, esitada küsimusi ja jagada oma mõtteid ning ideid.

Piret Jeedas, Ruumi Loomine, partner arendusseltsi strateegialoomes

Miks ma soovin olla arendusseltsi liige:

Saada tuge, julgustust oma mõtetele

Põnev, sest äkki saab midagi muuta

Võimalus areneda inimesena

Iga kohtumine rikastab minu kontaktvõrgustikku

Maailmas ei ole tugevamat jõudu kui kogukond, kes avastab midagi, millest ta hoolib.

Küsi „Mis on võimalik?“, mitte „Mis on valesti?“ Küsi uuesti.

Pane tähele, millest sa hoolid.

Eelda, et paljud inimesed jagavad sinu unistusi.

Ole julge ja alusta sisukat kõnelust.

Räägi inimestega, keda tunned.

Räägi inimestega, keda sa ei tunne.

Räägi inimestega, kellega sa kunagi ei räägi.

Lase erinevustel oma huvi äratada.

Oota, et sind üllatataks.

Hinda teadmishimu kõrgemalt kui kindlat teadmist.

Kutsu kokku kõik, kes huvi tunnevad, et teha kõik, mis võimalik.

Tunnista, et igaüks on mingil alal asjatundja.

Pea meeles, et loovad lahendused sünnivad uutest sidemetest.

Pea meeles, et sa ei karda inimesi, kelle lugu oled kuulnud. Tõeline kuulamine toob alati inimesed üksteisele lähemale.

Usu, et mõttekad kõnelused võivad sinu maailma muuta.

Usu inimlikku headusse. Ära kaota sidet teistega.

Margaret Wheatley

Tartumaa Arendusseltsi liikmete areng ja kogemused

Tartumaa Arendusseltsi liikmetel ja nende esindajatel on varasemad kogemused koostööprojektide juhtimises või osalemises. Toetust on jaganud erinevad fondid Keskonnainvesteeringute Keskus, Avatud Eesti Fond, Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, Balti-Ameerika Partnerlusprogramm, Kohaliku omaalgatuse programm (KOP), Kultuurkapital, Kultuuriministeerium, Haridusministeerium, Hasartmängumaksu Nõukogu, Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet jne.

Kuigi kolme sektori koostööst on hakatud rääkima alles hiljaaegu, on selline koostöö Tartumaa Arendusseltsi piirkonnas juba päris hästi toiminud. Alljärgnevalt on toodud mõned **head näited** kohaliku elu edendamiseks erinevate osapoolte koostööst ja kohaliku algatuse rakendamise kogemustest TASi piirkonnas.

Traditsiooniline üritus „Kaera-Jaan”. MTÜ Laulu- ja Mänguselts Lõoke korraldab traditsiooniliselt “Kaera-Jaani” võistutantsimist. 2010. aastal toimus see üritus juba kaheteistkümnendat korda. Osalejaid on olnud kõigist maakondadest, suurim osavõtjate arv oli 440 tantsijat. Toetanud on Võnnu vald, ettevõtjad, eraisikud, Kultuurkapital, Kohaliku omaalgatuse programm, Rahvakultuuri Keskus. "Kaera-Jaanil" on olemas oma kodulehekül: www.vonnu.ee/kaerajaan.

MTÜ ehitab laululava ja koolimaja. MTÜ Laulu- ja Mänguselts Lõoke on oma valla arendamiseks toetusi taotlenud erinevatest fondidest, näiteks Võnnu laulu- ja tantsulava ehitamiseks 2006. aastal. Projekti toetasid KOP ja Võnnu vald. Teine mahukam projekt oli endise Lääniste koolimaja mansardkorruse rekonstrueerimine, mille I etapi jaoks saadi PRIAst ligikaudu 700 000 krooni. Lääniste koolimaja trepi ja veranda remondiks saadi toetust ligi 41 000 krooni. Lõokesel on kogemused ka strateegiliste dokumentide koostamisega, näiteks oli Lõoke koostööpartner Peipsiveere Sihtasutusele 2007. aastal Tartumaa Peipsiveere arengustrategia koostamisel, mida rahastas KOP.

Seltsingud on koostöös vallaga aktiivsed külaarendajad. Võnnu vald koostöös seltsinguga Lääniste Küla Selts tegeleb aktiivselt Lääniste külaelu edendamisega. Koostöös Võnnu valla, ettevõtjate ja külaelanikega on seltsing juba 10 aastat olnud Lääniste linnamäel asuva külaplatsi hooldaja ja arendaja. Samuti on seltsing koostanud arengukavad Lääniste külale, Võnnu alevikule, Kurista piirkonnale. Veel korraldab seltsing traditsioonilisi külapäevi ja üritusi lastele. Alates aastast 2002 on toimunud jõepeod ja suvelõpupeod, mida on toetanud Kultuurkapital ja KOP, Võnnu vald ja ettevõtjad. Seltsingul on oma kodulehekül: www.hot.ee/laaniste1

Võnnu valla aktiivsed noored. MTÜ Võnnu Noortekeskus küll alles alustas oma tegevust, kuid on juba aktiivselt osalenud piirkonna arendustegevuses – nad rääkisid kaasa Võnnu valla arenguvajaduste määratlemise ja TASi strateegia meetmete tähtsusejärjestamise seminaril Võnnu vallas.

Aktiivseid külaseltse toetavad ettevõtjad. Luunja valla aktiivsemad mittetulundusühingud on Sirgu Küla Selts, Luunja Maanaiste Selts ja Luunja Külade Koda. Ühendused korraldavad regulaarselt külapäevi ja teisi üritusi, näiteks küla koristustalguid ja erinevaid lõbusaid ettevõtmisi lastele. Luunja Maanaiste Selts korraldab traditsioonilisi koristustalguid Luunjas 1. mail, lisaks käsitöö- ja tervisealaseid koolitusi ning kultuuriüritusi. Luunja Külade Kojal on kogemused arengukavade ja uuringute koostamisel, näiteks koostati koostöös Luunja Vallavalitsusega valla hajakülade uuring ja arengukava. Luunja vald toetab MTÜde tegevust otse valla eelarvest ja ka läbi valla kohaliku omaalgatuse projektikonkursi, lisaks on tegemisi toetanud Kohaliku omaalgatuse programm. Märkimisväärne on olnud ettevõtjate panus ürituste korraldamisel ja toetamisel – valla ja MTÜde korraldatud üritusi on toetanud AS Grüne Fee Eesti, Luunja HMT, Luunja Mõis OÜ, Ratsutamiskool Saksa Hobused.

Külade päev MTÜde koostöös. 28. juulil 2007 toimus Vorbuse Küla Seltsi ja Rahinge Külaseltsi koostöös kaksiküritus – külade päev, mis oli pühendatud 425. aastapäeva täitumisele mõlema küla esmamainimisest. Külade sünnipäevaüritused olid jagatud sportlik-lustlikeks ja lustlik-tantsulisteks; esimene pool toimus Rahinge järve ääres ning teine Vorbuse iidses mõisapargis. Peakorraldajad olid Vorbuse ja Rahinge külavanemad, kuid ka kohalikud ettevõtted toetasid üritust (FIE Terje Oden ja "16 kannu"). Meelelahutusliku poole sisustamisele aitasid kaasa spordiklubid "Rahinge Park" ja "FUN Sport". Vahendite ja targa nõuga tulid toeks Kohaliku omaalgatuse programm, Tähtvere Vallavalitsus ning Kodukant Tartumaa.

Valla abiga mõisa kuivatist looduskeskuseks. MTÜ Alatskivi Looduskeskus leidis uue kasutusvõimaluse endisele Alatskivi mõisa ait-kuivatile, mis rekonstrueeriti looduskeskuseks. Keskus toimib osaliselt kohaliku infopunktina ja pakub mitmekülgset loodushariduslikku tegevust nii oma valla huvilistele kui ka väljapoole. Looduskeskust on toetanud Alatskivi Vallavalitsus, KIK, Muinsuskaitseamet, RMK, Phare CBC 2001 ja Kohaliku omaalgatuse programm.

Vald ja MTÜ aitavad kujundada eakate elukeskkonda. Alatskivi Maanaiste Selts kasutab lepingu alusel vallalt saadud ruume oma tegevusteks. Korraldatakse üritusi eakatele, toetust on saadud Kohaliku omaalgatuse programmist.

MTÜ teeb küla elu atraktiivsemaks. MTÜ Peatskivi külaselts hoolitseb külaelu kaasajastamise ja atraktiivsemaks muutmise eest Alatskivi vallas. Toimuvad traditsioonilised üritused ja külapäevad. Toetanud on Alatskivi Vallavalitsus ja Kohaliku omaalgatuse programm, KIK ja PRIA.

Metsaistutamine ja sügispidu. Meeksi valla aktiivsemad MTÜd on Meeksi Maanaiste Selts ja Aravu Selts. Aravu Seltsi suurim projekt on "Aktiivne ja atraktiivne Aravu" (isekeskis nimetatakse "kiviaia projektiks"), mis on ellu viidud koostöös OÜ Claheliga ja Kohaliku omaalgatuse programmi toetusel. Traditsioonilised Aravu Seltsi üritused on kevadine metsaistutamine ja sügisene seltsi pidu kogu valla rahvale. Meeksi Maanaiste Seltsi suurim projekt koostöös Meeksi Vallavalitsusega on Meeksi valla seltsikeskuse ehitamine; projekti toetas PRIA.

Omavalitsuste koostöös loodi hooldusravihaigla. Peipsiäärsetel omavalitsustel (Peipsiääre, Alatskivi, Vara, Pala, Kallaste) on ühine hooldusravihaigla valdade koostöös asutatud ja ühiselt rahastatava sihtasutuse vormis.

MTÜ ja SA koostöös loodi käsitööühistu LUKARUKA. Eestvedaja MTÜ Piiri Peal ja Peipsiveere Arengu SA (Peipsiveere Arengu SA moodustavad: Vara, Peipsiääre, Alatskivi, Võnnu, Meeksi ja Piirissaare vald ning Kallaste linn) algatasid projekti, mis ühendab seitset Peipsiäärset omavalitsust (ka Jõgeva maakonnast) ning sealseid käsitööhuvilisi. Toimused käsitöökoolitused ja asutati ühistu, projekti rahastas Euroopa Sotsiaalfond.

Peipsiveere piirkonna aktiivsed MTÜ-d taotleavad erinevatest programmidest. Aktiivsemad seltsid Peipsiveere piirkonnas on MTÜ Piiri Peal, Aravu Selts, Välgil Külaselts ja Meeksi Maanaiste Selts. Üldjuhul on tegemist väikeste seltsidega, kelle põhirahastus tuleb kohaliku omaalgatuse programmist, Kultuurkapitalist ja valdadelt.

Ehe näide ettevõtjate ja valla koostööst. Laeva valla põhikooli staadioni ehitusel toimus kolme osapoole koostöö: ettevõtja AS Revo Auto poolt oli tehnika ja teostus, teine ettevõtja POÜ Aiu andis mulla ja täitematerjali ning Laeva Vallavalitsus koordineeris tellijana. Valmis sai staadion, mida kasutatakse jooksmiseks ja pallimänguks.

MTÜ andis välja raamatu enda küla kohta. Meeri Küla Arendamise Selts andis välja rohkem kui 400-leheküljelise raamatu „Meie Meeri”. Raamatusse on kogutud Meeri küla ajalugu, mida tänapäeva sündmused katkematu järjepidevusega täiendavad. Raamat on väga sisukas ning annab muuhulgas väga hea ülevaate Meeri küla kooli- ja kultuurielust ning põllumajandusest ja ettevõtlusest. Need mälestused aitavad küla põliselanikel minevikuhetki meeles hoida ja uut elanikel osa saada toimunust ja paremini Meeri küla ellu sisse elada. Raamatu väljaandmist toetasid Nõo Vallavalitsus, Hasartmängumaksu Nõukogu, Eesti Kultuurikapital, Maaelu Edendamise Sihtasutus ja Palu Puhkajate Looduskeskus.

Spordil on oluline roll piirkonna ühtsustunde hoidmisel. Heaks näiteks külade koostööst on TASI piirkonnas toimuvad kihelkonna külade mängud. Huvitav on see, et tegemist on võistlustega, kuhu on sisse toodud kohalikud traditsioonid ja omapära. Näiteks on Nõo kihelkonna külade mängudel sellised võistlusalad nagu suusatamine Kolga stiilis, võrkpall Unipiha moodi, maameelsete mitmevõistlus, heegeldamine, ventiili vise jms. Kihelkonna mängude läbiviimisele aitavad kaasa kõik osalevate külade külaseltsid, vallavalitsus ja kohalikud ettevõtjad.

Valdade koostöö eestvedajaks on MTÜ. MTÜ Puhja Stroh korraldab koostöös Puhja ja Konguta vallaga kevadisi jalgrattamatku. Samuti on Puhja Stroh mitmete traditsiooniliste ürituste eestvedajaks – jüripäeva üritus, vabariiklikud võrkpallivõistlused liivaväljakutel. Üritusi korraldatakse koostöös valla ja ettevõtjatega – valla poolt rahaline abi, ettevõtjad aitavad transpordi ja toitlustamisega.

Traditsioonilisi talutöid tutvustab ettevõtja ja külaselts. FIE Kaarel Tuvike ja MTÜ Sääniku Külaselts korraldavad juba aastaid temaatilisi päevi Eesti traditsioonilistest

talutöödest: rehepeks, kivi päev, puu päev, raua päev jms. Päevi on kajastanud ka üleriigiline meedia, korraldamisel aitavad Puhja Vallavalitsus ja teised kohalikud ettevõtjad.

Vallad toetavad igati MTÜsid. TASi vallad toetavad igati kodanikeühenduste tegevust, kuna see elavdab valla elu, aitab sisustada inimeste vaba aega ning toob ka käegakatsutavat kasu – mängu- ja spordiväljakud, külaseltside ruumide korrastamine, töövahendite hankimine huvitegevuseks jne. Sageli tuleb omavalitsus appi MTÜ asutamisel, annab stardikapitali ja hilisemat tegevustoetust või omaosaluse toetust projektide läbiviimiseks.

Koostöö tugi- ja arendusorganisatsioonidega. TAS piirkonna ettevõtjad, vallad ja MTÜd teevad koostööd Tartumaal tegutsevate tugi- ja arendusorganisatsioonidega. Suuremad koostööpartnerid on Peipsiveere Arengu Sihtasutus, Tartu Ärinõuandla, Tartumaa Põllumeeste Liit, Tartu Maavalitsus, Tartumaa Omavalitsuste Liit ja Kodukant Tartumaa. TASi liikmed on strateegia koostamise protsessis aktiivselt osalenud. Liikmeid on kaasatud koolitustele, seminaridele, ümarlaudadele ja aruteludele.

Strateegia koostamisel kasutatud materjalid

Strateegia koostamisel kasutati järgmisi materjale ja infoallikaid:

Laiemad strateegilised dokumendid ja seadusandlikud aktid

Eesti Maaelu Arengukava 2007 – 2013

Eesti Edu 2014. Vabariigi Valitsuse strategiadokument

Säästev Eesti 21. Eesti säästva arengu riiklik strateegia

Üleriigiline planeering Eesti 2010

Ühiskondlik lepe

Tartu maakonna arengustrateegia 2014. aastani "Väärt elu haritud maal"

Tartumaa maakonnaplaneering

Peipsiveere arengustrateegia kuni 2013. Peipsiveere 2013 – väärt elukeskkond kauni Peipsi kaldal!

Eesti riikliku arengukava Euroopa Liidu struktuurifondide kasutuselevõtuks (ühtne programmdokument 2004–2006) meetme 3.6 «Kohaliku initsiatiivi arendamine – LEADERtüüpi meede» tingimused

LEADERi määruse eelnõu aastateks 2007–2013 (LEADER tegevusgrupi toetuse ja projektitoetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord) tööversioon

Kohalike omavalitsuste arengukavad

Puhja - loovuse ja energia vald. Puhja valla strateegiline arengukava aastani 2012

Konguta valla arengukava 2008 – 2015. Tegevuskava 2008- 2013

Vara valla arengukava 2002 – 2010

Võnnu valla arengukava aastateks 2007 – 2013

Laeva valla arengukava 2007 – 2013

Alatskivi valla arengukava 2005 – 2010+

Kambja valla arengukava 2007 – 2016

Peipsiääre valla arengukava 2008 – 2013

Meeksi valla majanduse arengukava ja –võimalused aastateks 2004 – 2010

Nõo valla arengukava. Strateegia 2020. Investeeringute kava aastateks 2008 – 2011

Luunja valla arengukava 2004 – 2010

Ülenurme valla arengukava aastateks 2008 – 2011

Tähtvere valla arengukava 2007 – 2013

Mina ja Mäksa – mõnusalt koos! Mäksa valla arengukava aastani 2011

Haaslava valla arengukava 2004 – 2012

Tartu valla arengukava aastateks 2007 – 2012

Kallaste linna arengukava 2008-2015

Teised juhendmaterjalid ja statistilised andmed

Kohaliku initsiatiivi arendamine Eesti linnad ja vallad arvudes 2007 LEADER-lähenemine

Soovitused kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonna strateegia koostamiseks

LEADERi edulood Euroopa Liidus. Käsiraamat

LEADER+. Action in the Finnish countryside in 2001 – 2006

Statistikaameti andmebaas [www.stat.ee]

Tartumaa inimressursi analüüs. Hetkeolukord ja trendid. Merli Reidolf, Mihkel Servinski. 2010, Tallinn.

Tartumaa Arendusseltsi tegevuspiirkonna strateegia 2008 – 2013 vahehindamise aruanne. Koostajad Indrek Kärner, Ülar Loolaid Maaelu Arendajate Ühing. 2010, Tartu.

Strateegia vastavus määrusele „Leader-meetme raames antava kohaliku tegevusgrupi toetuse ja projektitoetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord“

Määruse nõuded strateegia kohta	Peatükid ja leheküljed TAS strateegias
1) üldosa, mis sisaldab andmeid kohaliku tegevusgrupi, tegevuspiirkonna, liikmete ning tegevusgrupi arengu ja kogemuste kohta.	Ptk 1.1 & 1.2 lk. 7-8 Ptk 2.1 lk. 12 Ptk 6 lk 42-44 Lisad 2 & 5
2) kohaliku tegevusgrupi ülesehituse ja arendamise kirjeldus, sealhulgas juhtimispõhimõtete, töökorralduse ja kohaliku tegevusgrupi elujõulisuse kirjeldus;	Ptk 2.2 lk 12-14 Ptk 6 lk 42-44
3) tegevuspiirkonna sotsiaal-majandusliku olukorra kirjeldus, sealhulgas ülevaade tegevuspiirkonna ja selle sotsiaalsete gruppide vajadustest;	Ptk 3 & 4 lk 15-29 Lisa 3
4) strateegilised valikud, mis sisaldavad strateegia visioonide ja prioriteetide kirjeldust ja põhjendatust, strateegia eesmärgid ning kavandatava koostöö ja koostöövõrgustike loomise valikuid;	Ptk 5 lk 31-41 Ptk 2.2 lk 12-14 Ptk 6 lk 42-44
5) strateegia seosed arengukava ja telgedega, sealhulgas kirjeldus, kuidas aitab strateegia kaasa arengukava üldiste eesmärkide saavutamisele; strateegia prioriteetide vaheline rahajaotus suhtarvudes vastavalt telgedele ning strateegia rakendamiseks kavandatavate meetmete loetelu;	Ptk 5.4 lk 37-40 Ptk 5.3 lk 35-37
6) strateegia rakendamiseks kavandatavate meetmete üldine kirjeldus, projektide üldised valikukriteeriumid, sealhulgas koostöömeetmete kirjeldus;	Ptk 5.3 lk 35-37
7) oskuste omandamise ja tegevuspiirkonna arendamise kirjeldus, mis sisaldab ülevaadet erinevate elanikegruppide kaasamisest, tegevuspiirkonna elanikele suunatud teavitustegevusest ja koolitustest;	Ptk 6 lk 42-44
8) strateegia seosed ja piirnemised muude fondide, strateegiate, arengukavade ja programmidega;	Ptk 5.4 & 5.5 lk 37-41
9) strateegia koostamise kirjeldus;	Ptk 1.3. lk 9-10
10) strateegia oodatavad tulemused, sealhulgas kohaliku tegevusgrupi majandusliku elujõulisuse ja strateegias toodud	Ptk 7, lk 45-47

tegevuste jätkusuutlikkuse kirjeldus, seatud indikaatorid ja sihttasemed, arvestades arengukavas ning nõukogu määruses (EÜ) nr 1698/2005 maaelu arengu toetuste kohta seatud eesmäärke;	
11) ülevaade strateegia koostamisel kasutatud materjalist;	Lisa 6 Ptk 6 lk 42-44
12) strateegia elluviimise kava;	Ptk 9 lk 50-51
13) lisad, mis sisaldavad tegevuspiirkonda iseloomustavaid skeeme, kaarte ja muud illustreerivat materjali.	Lisa 1- 7